

Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2018 r.

Production and foreign trade of agricultural products in 2018

Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2018 r.

Production and foreign trade of agricultural products in 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa
Statistics Poland, Agriculture Department

pod kierunkiem

supervised by

Artur Łączyński

Zespół autorski

Editorial team

Elżbieta Ziółkowska, Liliana Kursa, Anna Wróblewska, Mariusz Wojciechowski, Anna Bogumił

Opracowanie redakcyjne

Editorial works

Andrzej Paluchowski

Opracowanie graficzne

Graphics

Halina Sztrantowicz

ISSN 1507-9449

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 434/2019

Przedmowa

W rozwoju społeczno-gospodarczym państwa handel zagraniczny odgrywa zasadniczą rolę poprzez oddziaływanie m.in. na dochód narodowy, rozwój infrastruktury gospodarczej, postęp techniczny, kulturalny oraz wsparcie procesu tworzenia miejsc pracy. Na rozwój sektora rolnego i rolno-spożywczego w Polsce wpływa w znacznym stopniu otoczenie międzynarodowe i tendencje w gospodarce światowej. Polscy wytwórcy produktów rolnych i żywności w miarę efektywnie konkurują na rynku europejskim i globalnym. Obecnie polska żywność oceniana jest na rynkach światowych jako żywność wysokiej jakości. W związku z rosnącym popytem na taką żywność, właściwe wdrażanie i stosowanie wspólnotowych i krajowych przepisów prawa żywnościowego umożliwi w perspektywie zdobywanie nowych rynków zbytu, jak również rozwój wymiany handlowej na rynku europejskim.

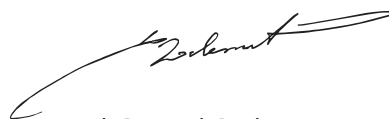
Opracowanie "Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2017 r." jest publikacją, w której syntetycznie ujęto informacje o produkcji, przetwórstwie i handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi. Publikacja została opracowana w Departamencie Rolnictwa, z wykorzystaniem materiałów uzyskanych z Departamentu Przedsiębiorstw oraz Departamentu Handlu i Usług.

Dyrektor
Departamentu Rolnictwa

Artur Łączyński

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, grudzień 2019 r.

Preface

In the socio-economic development of the country the foreign trade plays a key role through the influence on, among others national income, development of economic infrastructure, technical and cultural progress as well as support for the job creation process. The development of the agricultural and agri-food sector in Poland is influenced to a large extent by the international environment and trends in the global economy. Polish manufacturers of agricultural products and food compete as effectively on the European and global market. Currently, Polish food is assessed on world markets as high quality one. Due to the growing demand for such food, the proper implementation and application of EU and national food laws will make it possible to gain perspective new markets as well as develop trade on the European market.

The study "Production and foreign trade of agricultural products in 2017" is a publication in which information on the production, processing and foreign trade of agri-food products were synthetically taken into account. The publication was developed in the Agriculture Department , using materials obtained from the Department of Enterprises and the Department of Trade and Services.

Director
of the Agriculture Department

Artur Łączyński

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	9
List of charts	
Spis map	11
List of maps	
Objaśnienia znaków umownych	12
Symbols	
Ważniejsze skróty	13
Major abbreviations	
Skróty nazw państw	14
Abbreviations of country names	
Synteza	15
Executive summary	17
Rozdział 1. Uwarunkowania makroekonomiczne produkcji i wymiany handlowej produktów rolnych	19
Chapter 1. Macroeconomic conditions of production and trade of agricultural products	
1.1 Światowa produkcja i handel produktami rolnymi	19
1.1. Global production and trade of agricultural products	
1.2 Czynniki warunkujące poziom produkcji rolniczej i obrotów handlu zagranicznego w Polsce	26
1.2. Factors determining the level of agricultural production and foreign trade turnover in Poland	
1.3 Konkurencyjność polskich produktów rolno-spożywczych	32
1.3. Competitiveness of Polish agri-food products	
1.4 Ceny w rolnictwie	36
1.4. Prices in agriculture	
1.5 Spożycie produktów rolnych	38
1.5. Consumption of agricultural products	
Rozdział 2. Wyniki produkcji rolniczej	41
Chapter 2. Agricultural production results	
2.1 Wielkość krajowej produkcji rolniczej	41
2.1. The volume of domestic agricultural production	
2.2 Polska produkcja rolnicza na tle Unii Europejskiej	44
2.2. Polish agricultural production as compared to the European Union	
Rozdział 3. Struktura geograficzna i towarowa obrotów handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi	47
Chapter 3. Geographical and commodity structure of foreign trade turnover of agri-food products	
3.1 Obroty towarowe polskiego handlu zagranicznego	47
3.1. Polish foreign trade turnover	

3.2 Obroty handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury SITC ...	48
3.2. Turnover of foreign trade of agri-food products by the SITC nomenclature	
3.3 Obroty handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury CN	57
3.3. Turnover of foreign trade of agri-food products by the CN nomenclature	
Uwagi metodologiczne	81
1. Źródła i zakres danych	81
2. Objasnienia podstawowych pojęć	82
Methodological notes	83
1. Sources and scope of data	83
2. Explanations of the basic concepts	84

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Table 1.	Udział wartości artykułów rolno-spożywczych w polskim handlu zagranicznym ogółem Share of agri-food products value in polish foreign trade total	29
Tablica 2. Table 2.	Średnioroczne kursy walut obcych w złotych Average annual exchange rates of foreign currencies in PLN	29
Tablica 3. Table 3.	Dynamika i wskaźniki cen transakcyjnych obrotów handlu zagranicznego Volume indices and transaction price indices of foreign trade	32
Tablica 4. Table 4.	Wartość wskaźnika TC dla Polski The value of the TC index for Poland	33
Tablica 5. Table 5.	Wartość wskaźnika EMS dla Polski The value of the EMS indicator	34
Tablica 6. Table 6.	Wartość wskaźnika RCA dla Polski The value of the RCA indicator	35
Tablica 7. Table 7.	Przeciętne roczne ceny podstawowych produktów rolnych w 2018 r. Average annual prices of basic agricultural products in 2018	36
Tablica 8. Table 8.	Wskaźniki cen produkcji rolniczej (w cenach stałych) Price indices of agricultural production (in constants prices)	37
Tablica 9. Table 9.	Spożycie podstawowych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca Consumption of basic consumer goods per capita	38
Tablica 10. Table 10.	Plony i zbiory głównych ziemioplodów w 2018 r. Yields and production of main corps in 2018	42
Tablica 11. Table 11.	Produkcja żywca rzeźnego, mleka i jaj Production of animals for slaughter, milk and eggs	43
Tablica 12. Table 12.	Obroty towarowe polskiego handlu zagranicznego ogółem według nomenklatury CN w 2018 r. (ceny bieżące) Polish total foreign trade turnover by the CN nomenclature in 2018 (current prices)	47
Tablica 13. Table 13.	Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury SITC w 2018 r. (ceny bieżące) Polish foreign trade turnover of agri-food products by the SITC nomenclature in 2018 (current prices)	48
Tablica 14. Table 14.	Udział Polski w światowym imporcie i eksporcie rolnym według nomenklatury SITC Poland's share in global agricultural import and export by the SITC nomenclature	49
Tablica 15. Table 15.	Udział Polski w unijnym imporcie i eksporcie rolnym według nomenklatury SITC Poland's share in the EU agricultural import and export by the SITC nomenclature	52
Tablica 16. Table 16.	Wartość importu i eksportu żywności i zwierząt żywych według grup krajów i nomenklatury SITC (ceny bieżące) Import and export value of food and live animals by groups of countries and SITC nomenclature (current prices)	53
Tablica 17. Table 17.	Wartość importu i eksportu napojów i tytoniu według grup krajów i nomenklatury SITC (ceny bieżące) Import and export value of beverages and tobacco by groups of countries and SITC nomenclature (current prices)	55

Tablica 18.	Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury CN w 2018 r. (ceny bieżące)	58
Table 18.	Polish foreign trade of agri-food products by the CN nomenclature in 2018 (current prices)	
Tablica 19.	Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według grup krajów i nomenklatury CN	58
Table 19.	Polish foreign trade turnover of agri-food goods by groups of countries and the CN nomenclature (current prices)	
Tablica 20.	Polski import i eksport zwierząt żywych i produktów pochodzenia zwierzęcego według działów nomenklatury CN	62
Table 20.	Polish import and export of livestock and animal products by the CN nomenclature	
Tablica 21.	Wartość polskiego importu i eksportu mięsa i podrobów jadalnych według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	63
Table 21.	Polish import and export value of meat and pluck by countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 22.	Wartość polskiego importu i eksportu trzody chlewnej według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	65
Table 22.	Polish import and export value of pigs by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 23.	Wartość polskiego importu i eksportu produktów mleczarskich według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	67
Table 23.	Polish import and export value of dairy products by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 24.	Wartość polskiego importu i eksportu jaj ptasich według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	69
Table 24.	Polish import and export value of bird eggs by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 25.	Polski import i eksport produktów pochodzenia roślinnego według nomenklatury CN ..	71
Table 25.	Polish import and export of plant-based products by the CN nomenclature	
Tablica 26.	Wartość polskiego importu i eksportu zbóż ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	72
Table 26.	Polish import and export value of cereals in total by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 27.	Wartość polskiego importu i eksportu warzyw ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	74
Table 27.	Polish import and export value of total vegetables by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 28.	Wartość polskiego importu i eksportu owoców i orzechów jadalnych ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	76
Table 28.	Polish import and export value of total fruit and edible nuts by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	
Tablica 29.	Wartość polskiego importu i eksportu jabłek ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)	78
Table 29.	Polish import and export value of total apples by groups of countries and CN nomenclature (current prices)	

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Chart 1.	Udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w świecie w 2018 r. 20 Share and place of Poland in production of some agricultural products in the world in 2018	20
Wykres 2. Chart 2.	Polski handel zagraniczny towarami rolno-spożywczymi 28 Polish foreign trade of agri-food products	28
Wykres 3. Chart 3.	Udział poszczególnych krajów w wartości dodanej brutto ogółem wypracowanej w rolnictwie UE w 2018 r. 30 Share of individual countries in the total gross value added worked out in agriculture of EU in 2018	30
Wykres 4. Chart 4.	Globalna produkcja rolnicza i eksport produktów rolnych 31 Global agricultural production output and export agricultural products	31
Wykres 5. Chart 5.	Indeks „nożyce cen” w rolnictwie 37 Index of price relations (“price gap”)	37
Wykres 6. Chart 6.	Dynamika globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) 41 Indices of gross agricultural output (constant prices)	41
Wykres 7. Chart 7.	Dynamika produkcji rolniczej w krajach UE w 2018 r. 44 Indices of agricultural output in EU countries in 2018	44
Wykres 8. Chart 8.	Udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w UE w 2018 r. 45 Share and place of Poland in production of selected agricultural products in the EU in 2018	45
Wykres 9. Chart 9.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego żywności i zwierząt żywych w 2018 r. 54 Main partners in the foreign trade turnover of food and live animals in 2018	54
Wykres 10. Chart 10.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego napojami i tytoniem w 2018 r. 56 Main partners in the foreign trade turnover of beverages and tobacco in 2018	56
Wykres 11. Chart 11.	Struktura geograficzna polskiego importu i eksportu produktów rolno-spożywczych w 2018 r. 59 Geographical structure of polish import and export of agri-food products in 2018	59
Wykres 12. Chart 12.	Struktura importu towarów rolno-spożywczych w 2018 r. 60 Structure of agri-food products import in 2018	60
Wykres 13. Chart 13.	Struktura eksportu towarów rolno-spożywczych w 2018 r. 61 Structure of agri-food products export in 2018	61
Wykres 14. Chart 14.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego mięsem i podrobami jadalnymi w 2018 r. 64 Main partners in the foreign trade turnover of meat and edible pluck in 2018	64
Wykres 15. Chart 15.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego trzodą chlewną w 2018 r. 66 Main partners in the foreign trade turnover of pigs in 2018	66
Wykres 16. Chart 16.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego produktami mleczarskimi w 2018 r. 68 Main partners in the foreign trade turnover of dairy products in 2018	68
Wykres 17. Chart 17.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego jajami ptasimi w 2018 r. 70 Main partners in the foreign trade turnover of bird eggs in 2018	70

Wykres 18.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego zbożem w 2018 r.	73
Chart 18.	Main partners in foreign trade turnover of cereals in 2018	
Wykres 19.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego warzywami w 2018 r.	75
Chart 19.	Main partners in the foreign trade turnover of vegetables in 2018	
Wykres 20.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego owocami i orzechami jadalnymi w 2018 r.	77
Chart 20.	Main partners in the foreign trade turnover of fruit and edible nuts in 2018	
Wykres 21.	Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego jabłkami w 2018 r.	79
Chart 21.	Main partners in the foreign trade turnover of apples in 2018	

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Wartość produkcji rolniczej w krajach UE w 2018 r.	21
Map 1.	Agricultural production output value in EU countries in 2018	
Mapa 2.	Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca w krajach UE w 2018 r.	27
Map 2.	Gross Domestic Product per capita in EU countries in 2018	
Mapa 3.	Udział państw UE w ogólnej wartości importu produktów rolno-spożywczych w 2018 r. ...	50
Map 3.	Share of EU countries in the total value of import of agri-food products in 2018	
Mapa 4.	Udział państw UE w ogólnej wartości eksportu produktów rolno-spożywczych w 2018 r. ..	51
Map 4.	Share of EU countries in the total value of export of agri-food products in 2018	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero	Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit	Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit	„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
tys.	tysiąc thousand	Lp. No.	liczba porządkowa ordinal number
mln	million million	ASF	Afrykański Pomór Świń African Swine Fever
zł zl	zł zloty	CN	Nomenklatura Scalona Combined Nomenclature
szt. pcs	sztuka piece	CETA	Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa Comprehensive Economic and Trade Agreement
kg	kilogram kilogram	DG AGRI	Dyrekcja Generalna Komisji UE ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi Directorate-General for Agriculture and Rural Development of EU Commission
kt	kilotona kiloton	EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu European Free Trade Association
t	tona tonne	GDP	Produkt Krajowy Brutto Gross Domestic Product
ha	hektar hectare	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activity
l	litr litre	PKWiU	Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług Polish Classification of Products and Services
hl	hektolitr hectolitre	SITC	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Handlu Standard International Trade Classification
r.	rok	UE EU	Unia Europejska European Union
cd. cont.	ciąg dalszy continued	USDA	Departament Rolnictwa Stanów Zjednoczonych United States Department of Agriculture
dok. cont	dokończenie continued	WTO	Światowa Organizacja Handlu The World Trade Organization

Skróty nazw państw

Abbreviations of country names

Kod kraju Country code	Pełna nazwa Complete name	Kod kraju Country code	Pełna nazwa Complete name
AT	Austria	LT	Litwa
BE	Belgia	LU	Luksemburg
BG	Bułgaria	LV	Łotwa
HR	Chorwacja	MT	Malta
CY	Cypr	DE	Niemcy
CZ	Czechy	PL	Polska
DK	Dania	PT	Portugalia
EST	Estonia	RO	Rumunia
FI	Finlandia	SK	Słowacja
FR	Francja	SLO	Słowenia
GR	Grecja	SE	Szwecja
ES	Hiszpania	HU	Węgry
NL	Holandia	UK	Wielka Brytania
IRL	Irlandia	IT	Włochy

Synteza

W 2018 r. liczba ludności na świecie wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 1,1% i wyniosła 7,6 mld. Ze wzrostem ludności rośnie światowe zapotrzebowanie na żywność. Wzrost produkcji żywności nie jest jednak wystarczający do pełnego zabezpieczenia ludzi przed głodem. Przy spadku światowej produkcji ziarna (o 1,4%), cukru (o ok. 8%) i jednoczesnym wzroście produkcji mięsa (o 1,2%) i mleka (o 1,6%) brak bezpieczeństwa żywnościowego odczuło 26,4% światowej populacji, tj. ok. 2 mld ludzi.

Od połowy 2018 r. spowolnienie w światowej gospodarce przejawiało się w wielu krajach spadkiem tempa wzrostu gospodarczego. Według WTO globalny wzrost gospodarczy, po wzroście w 2017 r. o ok. 4%, obniżył się w skali roku do 2,9%. W związku z powyższym, najważniejsi światowi udziałowcy w handlu artykułami rolno-spożywczymi raportowali stagnację lub obniżenie wolumenu handlu zagranicznego, którego wzrost wyszacowany został na 3,0% wobec 4,6% w 2017 roku.

W krajach UE produkt krajowy brutto zwiększył się w skali roku przeciętnie o 2,0% i był niższy o 0,5 p. proc. niż w roku poprzednim. Spowolnienie wzrostu PKB wynikało przede wszystkim z niższego wkładu eksportu netto, związanego z osłabieniem dynamiki sprzedaży za granicę. W Polsce w 2018 r. utrzymało się wysokie tempo wzrostu gospodarczego. Produkt krajowy brutto zwiększył się realnie o 5,1% wobec 4,8% w 2017 roku. Na wzrost PKB wpłynął głównie wysoki poziom popytu krajowego, a szczególnie spożycia.

Wartość unijnej globalnej produkcji z sektora rolnictwa łącznie z usługami i pozostałą drugorzędną niewydzieloną działalnością nierolniczą wyniosła 434,3 mld euro, przy czym udział państw „wielkiej czwórki”, tj. Francji, Niemiec, Włoch i Hiszpanii stanowił bliska 55% wartości globalnej produkcji Wspólnoty. Polską produkcję rolniczą wyceniono w 2018 r. na 25,0 mld EUR, w tym produkcję roślinną – na 10,8 mld EUR, a zwierzęcą – 13,4 mld EUR. Wartościowo polska produkcja rolnicza stanowiła 5,8% w produkcji rolniczej Unii Europejskiej.

W 2018 r. w polskim handlu zagranicznym dały się odczuć pewne niekorzystne tendencje. Odnotowano spadek dynamiki eksportu, co wpłynęło na wystąpienie (po raz pierwszy od 2014 r.) deficytu w obrotach. Wzrost wartości eksportu był niższy od wzrostu wartości importu, a saldo obrotów było ujemne. W handlu artykułami rolno-spożywczymi generowana nadwyżka w wysokości 9,7 mld EUR wpłynęła korzystnie na wynik w handlu zagranicznym ogółem.

Obroty handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi w 2018 r. uzależnione były przede wszystkim od potencjału eksportowego tych produktów. Na rynkach większości produktów zwierzęcych, przede wszystkim na rynku drobiu, wystąpiły nadwyżki krajowej produkcji. W produkcji roślinnej zbiory podstawowych upraw, z uwagi na wystąpienie suszy, były natomiast wyraźnie mniejsze niż przed rokiem. Sytuacja w handlu zagranicznym uzależniona była również od sytuacji gospodarczej u największych odbiorców polskich produktów, relacji popytu i podaży produktów rolnych na rynkach UE, kształtowania cen na światowych i europejskich rynkach rolnych oraz od zmiany kursu złotego.

Nadwyżki obrotów polskimi towarami rolno-spożywczymi odnotowano w handlu z krajami UE i Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, natomiast deficyt z EFTA i pozostałymi krajami wchodzącymi w skład grupy Pozostałe. Produkty rolno-spożywcze eksportowane były głównie na rynek unijny, przede wszystkim do Niemiec. Znaczącymi odbiorcami polskich towarów były również państwa należące do grupy Pozostałe, a wśród nich: Stany Zjednoczone, Arabia Saudyjska, Izrael i Turcja. Głównym partnerem handlowym Polski w imporcie były, podobnie jak w eksporcie, kraje Unii Europejskiej.

Polska jest jednym z liderów w eksporcie żywności. Udział naszego kraju w światowym i unijnym imporcie i eksporcie towarów rolno-spożywczych systematycznie rośnie. Nasz kraj lokuje się na pierwszym miejscu w eksporcie drobiu, jest jednym z czołowych dostawców jabłek oraz produktów z branży mleczarskiej i cukierniczej. Polskie towary rolno-spożywcze stanowią ważną pozycję w eksporcie krajowym i z powodzeniem konkurują na rynku międzynarodowym, przede wszystkim przez zdolność produkowania po niższych kosztach niż są to w stanie robić konkurenci. Jest to szczególnie widoczne w przypadku grupy SITC „napoje i tytoń”. Konkurencyjne są również towary zaliczone do grupy „żywność i zwierzęta żywe”. Produkty z grupy

„tłuszcze roślinne i zwierzęce” przegrywają konkurencję na rynku międzynarodowym, a ich znaczenie dla polskiego eksportu znacząco maleje.

W obrotach handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi największe przychody z eksportu generowały: żywiec, mięso i jego przetwory (drobiowe, wołowe, wieprzowe), ziarno zbóż i przetwory zbożowe, tytoń i wyroby tytoniowe oraz produkty mleczne. Znaczący udział w wartości eksportu stanowiły również takie produkty, jak: cukier i wyroby cukiernicze, ryby i ich przetwory oraz warzywa i owoce łącznie z przetworami. Ponad połowa wydatków poniesionych na import produktów rolno-spożywczych związana była z zakupem: żywca, mięsa i przetworów, ryb i przetworów, owoców i przetworów, ziarna zbóż oraz nasion roślin oleistych i tłuszczów roślinnych, a także kawy, herbaty i kakao.

Executive summary

In 2018, the world's population increased by 1.1% in comparison to the previous year and amounted to 7.6 billion. The global demand for food grows with the increase in population. However, the increase in food production is not enough to fully protect people against hunger. With a decrease in the global production of grain (by 1.4%), sugar (by about 8%) and a simultaneous increase in meat (by 1.2%) and milk (by 1.6%) production, food insecurity was felt by 26.4% world population, i.e. about 2 billion people.

From mid-2018, the slowdown in the global economy manifested itself in many countries by a slowdown in economic growth. According to the WTO, global economic growth, following an increase of around 4% in 2017, fell to 2.9% per year. Accordingly, the most important global shareholders in agri-food trade reported stagnation or a decrease in the volume of foreign trade, whose growth was estimated at 3.0% against 4.6% in 2017.

In EU28 countries, gross domestic product increased on average by 2.0% over the year and was lower by 0.5 pp. than last year. The slowdown in GDP growth was mainly due to the lower contribution of net exports, linked with the weakening of the foreign sales growth.

In Poland, in 2018, high economic growth continued. Gross domestic product increased in real terms by 5.1% compared to 4.8% in 2017. The GDP growth was mainly due to the high level of domestic demand, and especially consumption.

The value of EU global production from the agricultural sector, including agricultural services and the goods and services produced in inseparable non-agricultural secondary activities, amounted to EUR 434.3 billion, with the share of "big four" countries, namely France, Germany, Italy and Spain, representing almost 55% of the value of global EU production. In 2018, Polish agricultural production was valued for EUR 25.0 billion, including crop production at EUR 10.8 billion, and animal production at EUR 13.4 billion. In terms of value, Polish agricultural production accounted for 5.8% of the EU agricultural production.

In 2018, there were some unfavorable trends in Polish foreign trade. A drop in export dynamics was recorded, which influenced (for the first time since 2014) the deficit in turnover. The increase in the value of exports was lower than the increase in the value of imports, and the turnover balance was negative. In the trade of agri-food products, the surplus generated in the amount of EUR 9.7 billion positively influenced the results of total foreign trade.

Foreign trade turnover of agri-food products in 2018 depended primarily on the export potential of these products. Surpluses of domestic production occurred on the markets of most animal products. In crop production, the basic crop harvests, due to drought, were clearly smaller than a year ago. The situation in foreign trade also depended on the economic situation of the largest recipients of Polish products, the relationship of demand and supply of agricultural products on EU markets, price formation on global and EU agricultural markets, and the change in the PLN exchange rate.

Surpluses in agri-food goods turnover were recorded in trade with EU28 and Eurasian Economic Union countries, while the deficit with EFTA and countries included in the Other group. Agri-food products were mainly exported to the EU market, primarily to Germany. Significant recipients of Polish goods were also countries belonging to the Other group, including the United States, Saudi Arabia, Israel and Turkey. Similarly to exports, Poland's main trade partner in imports were the EU28 countries.

Poland is one of the leaders in food exports. The share of our country in the global and EU import and export of agri-food goods is systematically growing. Our country is first in the export of poultry and is one of the leading suppliers of apples and products from the dairy and confectionery industry. Polish agri-food products are an important position in domestic exports and successfully compete on the international market, primarily through the ability to produce at a lower cost than competitors can.

This is particularly visible in the case of the SITC group 'drinks and tobacco'. Goods in the 'food and live animals' group are also competitive. Products from the group of "vegetable and animal fats" lose competition on the international market, and their importance for Polish exports decreases significantly

In the foreign trade turnover of agri-food products, the largest export revenues were generated by: livestock, meat and its products (poultry, beef, pork), cereal grains and cereal products, tobacco and tobacco products as well as dairy products. A significant share in the value of exports were also products such as sugar and confectionery, fish and their products, as well as vegetables and fruit, including preparations

More than half of the expenditure incurred for the import of agri-food products was associated with the purchase of: livestock, meat and its preparations, fishes and their preparations, fruit including preparations, cereal grains and seeds of oilseeds and vegetable fats, as well as coffee, tea and cocoa.

Rozdział 1

Chapter 1

Uwarunkowania makroekonomiczne produkcji i wymiany handlowej produktów rolnych

Macroeconomic conditions of production and trade of agricultural products

1.1. Światowa produkcja i handel produktami rolnymi

1.1. Global production and trade of agricultural products

Znaczenie rolnictwa należy rozpatrywać przede wszystkim w kontekście zaspokajania światowych potrzeb żywieniowych. W 2012 r. na Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro, państwa członkowskie ONZ podjęły decyzję o inauguracji procesu na rzecz opracowania zestawu nowych Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. Sustainable Development Goals – SDGs), mających stanowić kontynuację Celów Milenijnych. Szczyt Agendy Zrównoważonego Rozwoju 2030 odbył się w 2015 r. w siedzibie głównej ONZ w Nowym Jorku. W trakcie szczytu światowi przywódcy przyjęli dokument „Przekształcanie naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030”, który zawiera 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju i zbiór zadań służących do ich realizacji. Do monitorowania postępów w osiąganiu celów stosowany jest zestaw tzw. wskaźników globalnych (SDGs indicators). SDGs uwzględniają aspekt ekonomiczny, społeczny i środowiskowy zrównoważonego rozwoju, to jest eliminację ubóstwa, zapewnienie trwałości środowiska naturalnego oraz zapewnienie zrównoważonej konsumpcji i produkcji. W celu 2. Agendy – „zero głodu” wyznaczonym zadaniem jest wyeliminowanie do 2030 roku głodu i zapewnienie wszystkim ludziom, w szczególności ubogim i narażonym na zagrożenia, w tym niemowlętom, dostęp do bezpiecznej i pożywnej żywności w wystarczającej ilości przez cały rok. Odsetek osób, które doświadczyły umiarkowanego lub dużego braku bezpieczeństwa żywnościowego systematycznie rośnie (w 2014 r. wyniósł 23,2%, w 2016 r. – 24,1% i w 2018r. – 26,4%). Szczególnie niepokojący był jednak wzrost udziału ludności narażonej na poważny brak bezpieczeństwa żywnościowego, prawdopodobnie głodujących, który w 2018 r. wyniósł 9,2% wobec 8,0% w 2014 roku. Dla krajów afrykańskich wskaźnik dużego zagrożenia głodem w 2018 r. wyniósł 21,5%, Azji – 7,8%, a dla Europy i Ameryki Płn. jedynie 1,5%. Kolejnym wskaźnikiem służącym do oceny wdrażania celu „Zero głodu” jest wskaźnik wyrażający w procentach występowanie niedożywienia na świecie. W latach 2005-2018 zauważalny jest wyraźny trend spadkowy w wartości tego wskaźnika (spadek z 14,5% do 10,8%). Oznacza to, że w 2018 r. zjawisko niedożywienia dotyczyło 821 mln osób. Podobnie jak w przypadku dużego zagrożenia głodem, wskaźnik częstotliwości występowania niedożywienia na świecie charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Do obszarów najbardziej zagrożonych występowaniem zjawiska niedożywienia, należą również kraje Afryki i Azji, przy czym na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się zmniejszenie intensywności występowania tego zjawiska. W Afryce od 2005 r. do 2018 r. spadek wskaźnika występowania niedożywienia wyniósł 1,3 pkt. procentowe, a w Azji wskaźnik obniżył się o 6,1 pkt. procentowych w ciągu ostatnich 13. lat. W Europie i Ameryce Północnej zjawisko ma charakter bardziej stabilny, wg FAO wskaźnik ten pozycjonował się poniżej 2,5% w całym rozpatrywanym okresie.

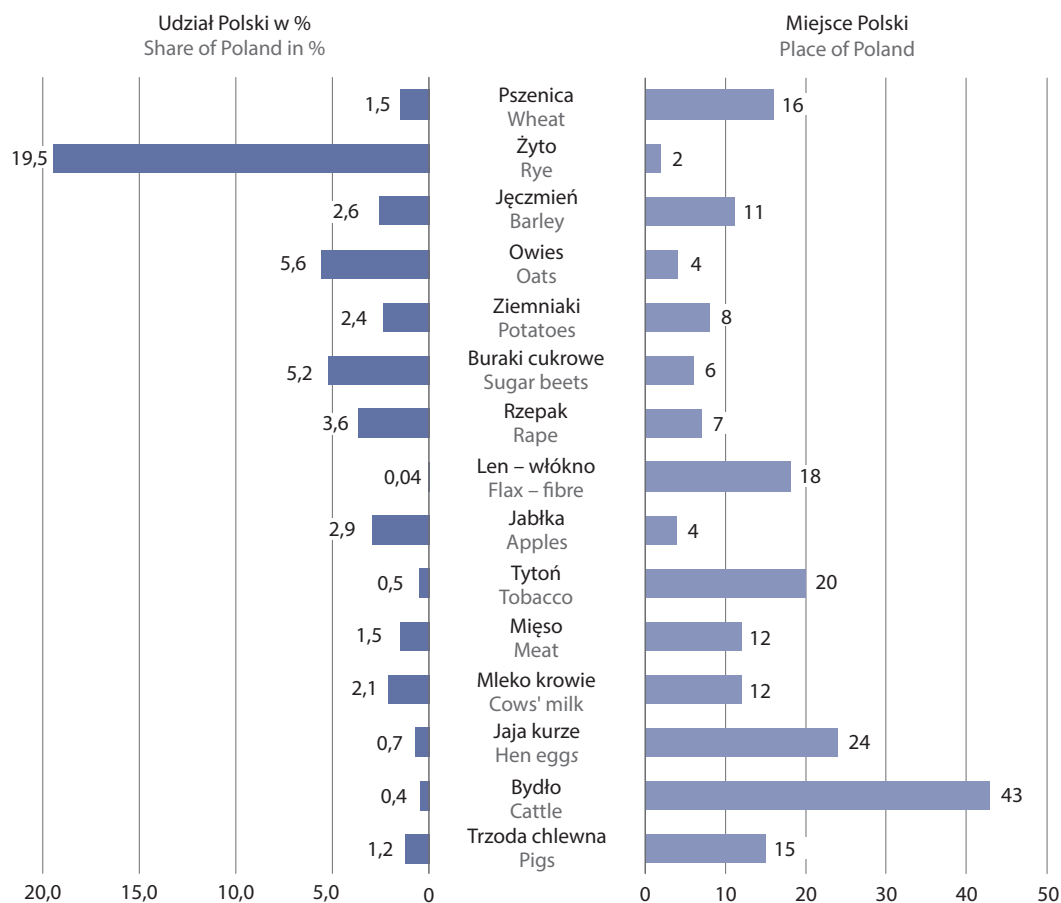
Pomimo poprawy zaspokojenia potrzeb żywieniowych ludności na świecie do o pełnego osiągnięcia celu „zero głodu” w 2030 r. konieczne jest przyspieszenie realizacji zadań z nim związanych.

Według prognoz Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Żywności i Rolnictwa (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO) populacja ludzi na ziemi w 2050 r. osiągnie poziom 9,7 mld. Przy rosnącym zaludnieniu, udział terenów rolniczych w powierzchni lądowej świata będzie się systematycznie

zmniejszył (obecnie wynosi ok. 40%). Wobec wzrastającego zapotrzebowania na żywność konieczny jest stały wzrost produktywności światowego rolnictwa.

Procesowi intensyfikacji produkcji rolniczej, przy braku odpowiednich działań, towarzyszyć będą negatywne zjawiska związane ze wzrostem wykorzystania zasobów naturalnych oraz degradacją ziemi uprawnej.

Wykres 1. Udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w świecie w 2018 r.
Chart 1. Share and place of Poland in production of some agricultural products in the world in 2018

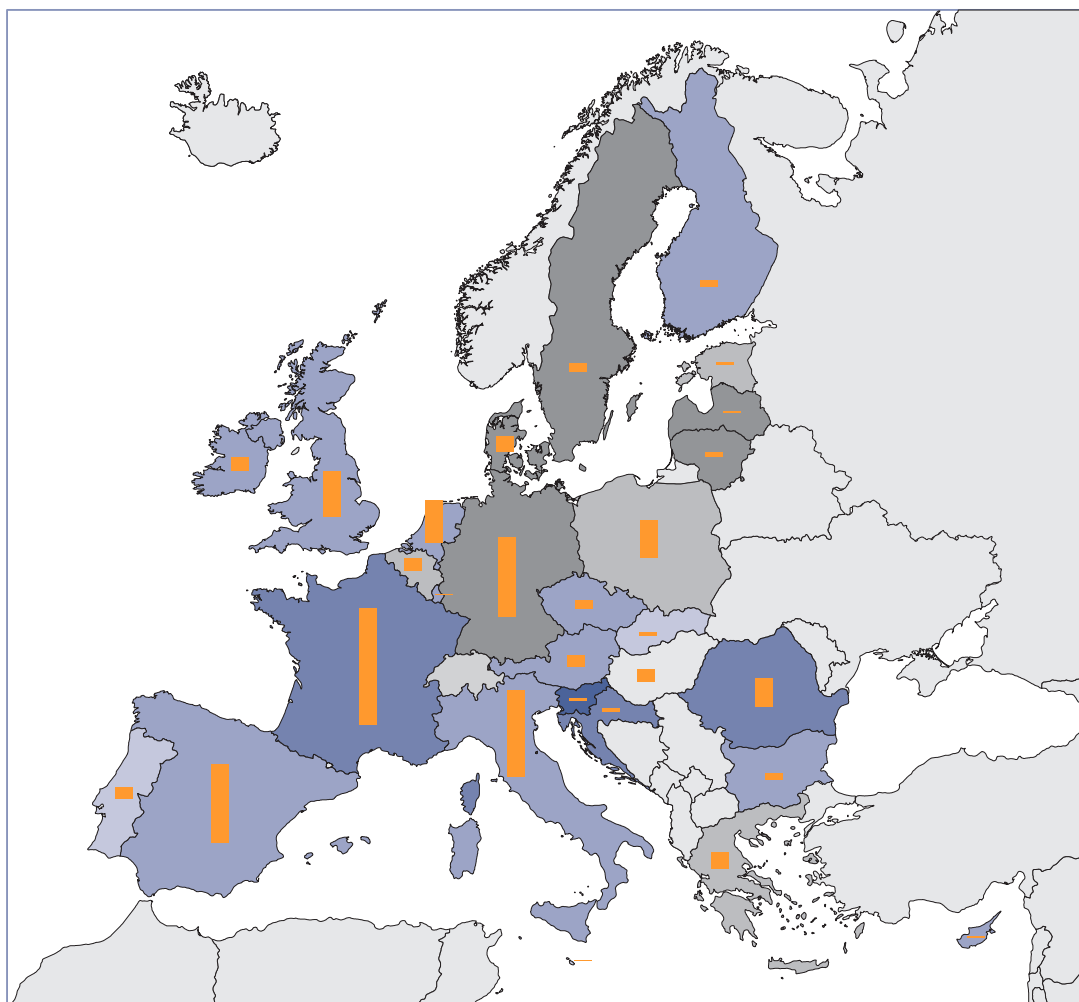

Podstawowym źródłem zaspakajania rosnącego popytu na żywność jest produkcja **zbóż**, której udział w produkcji roślinnej jest dominujący. Według FAO w sezonie 2018/19 światowa produkcja zbóż wyniosła 2 653 mln ton. Największymi producentami zbóż są Chiny (ok. 20% światowej produkcji), USA (ok. 15%), Indie (ok. 10%) oraz Unia Europejska (ok. 10%).

Pierwsze miejsce w świecie pod względem powierzchni zasiewów i zbiorów zbóż zajmuje uprawa kukurydzy, która jest cennym produktem spożywanym przez człowieka, a także wykorzystywanym jako pasza dla bydła, trzody chlewniej i drobiu. Z uwagi na szerokie zastosowanie, znaczenie kukurydzy stale rośnie. Światowe zbiory kukurydzy w roku gospodarczym 2018/19 osiągnęły poziom 1 123 mln ton. Wzrost produkcji kukurydzy w stosunku do roku poprzedniego wynosił ponad 4%. W produkcji tego zboża liderami były: USA (366,3 mln t), Chiny (257,3 mln t) oraz Brazylia (ok. 101 mln t).

Według szacunków USDA światowe zbiory pszenicy w sezonie 2018/19 kształtowały się na poziomie 730,6 mln ton. Do czołowych producentów pszenicy zalicza się: UE28 (136,9 mln t), Chiny (131,4 mln t), Indie (99,9 mln t), Rosję (71,7 mln t) oraz USA (51,3 mln t).

Mapa 1. Wartość produkcji rolniczej w krajach UE w 2018 r.
 Map 1. Agricultural production output value in EU countries in 2018

Produkcja rolnicza
 (łącznie z usługami)^a
 Agricultural production
 (including services)^a
 mld EUR
 billion EUR

50,0
 25,0
 0,0

Zmiana w % 2017=100
 Change in % 2017=100

8,1–17,9
 4,1 –8,0
 1,1– 4,0
 0,0– 1,0
 -1,0– 0,0
 -1,1– 4,0
 -4,1– 8,9

a Usługi rolnicze na podstawie kontraktu w tym nierozdzielna drugorzędna działalność nierolnicza.
 a Agricultural contract services including inseparable non-agricultural secondary activities.

Według danych DG AGRI produkcja zbóż w krajach UE28 w roku gospodarczym 2018/19 wyniosła 290,3 mln t i w porównaniu z rokiem poprzednim była o 4,9% mniejsza. Najwyższy udział w zbiorach zbóż miała uprawa: pszenicy (soft i durum) – 47,4%, kukurydzy – 23,8% oraz jęczmienia – 19,3%. Uprawa zbóż objęła w państwach UE28 ok. 55 mln ha użytków rolnych. Głównymi producentami zbóż w UE są Francja

(ok. 62 mln t), Niemcy (38 mln t) oraz Rumunia (32 mln t). Z krajów trzecich sprowadzono do UE 31 mln t zbóż, a wyeksportowano 32 mln ton. W strukturze importu zbóż do UE dominuje kukurydza – 24 mln t sprowadzana głównie z Ukrainy (ok. 64%) oraz Brazylii (ok. 16%). Poza UE wywożona jest przede wszystkim pszenica (eksport – 21 mln t), a tradycyjnymi odbiorcami tego gatunku ziarna są kraje północnej Afryki, tj. Algieria (ok. 24%), Egipt (ok. 9%), Maroko (ok. 6%) oraz Arabia Saudyjska (ok. 13%). Głównymi eksporterami pszenicy są Francja (ok. 45%), Rumunia (ok. 17%) oraz Niemcy (ok. 12%). Udział Polski w eksporcie pszenicy z UE28 w 2018 r. wyniósł ok. 6%.

W państwach UE28 w rozdysponowaniu zbóż dominuje zużycie na pasze dla zwierząt – ok. 176 mln t, a następnie przeznaczenie ziarna na: konsumpcję ludności - ok. 65 mln, zużycie przemysłowe (biopaliwa, bioetanol) – ok. 35 mln t i materiał siewny – ok. 9 mln ton. W Polsce podobnie, największą pozycję w strukturze krajowego zużycia zbóż stanowi spasanie (ok. 62% zużycia) i kolejno spożycie (ok. 17%), zużycie przemysłowe (ok. 10%) i wysiew (ok. 6%).

W związku z rosnącymi dochodami ludności na świecie, wzrasta również zapotrzebowanie na żywność bogatą w proteiny, tłuszcze i cukry, co wpływa bezpośrednio na rozwój produkcji zwierzęcej oraz upraw przemysłowych (przede wszystkim oleistych i trzcin cukrowej).

W światowej produkcji mięsa od 2000 r. obserwowany jest stały trend wzrostowy. W skali dwudziestolecia produkcja wzrosła o 45%. W 2018 r. produkcja mięsa na świecie wyniosła 336,4 mln t i w stosunku do 2017 r. wzrosła o 1,2%. Przyrost produkcji mięsa odnotowano głównie w USA (o 2,2% do 46,8 mln t), w UE (o 1,9% do 49,0 mln t) i Federacji Rosyjskiej (o 3,5% do 10,2 mln t). Wzrost produkcji częściowo zrekompensował ujemne zmiany zachodzące w państwach należących do głównych producentów mięsa, tj. spadek produkcji w Chinach (o 0,3% do 86,6 mln t) i stagnację w Brazylii (na poziomie 27,6 mln t). Według raportu FAO, szczególny wpływ na globalną produkcję mięsa miał spadek pogłowia świń w Chinach związany z rozprzestrzeniającym się wirusem ASF oraz zwiększony ubój zwierząt spowodowany suszą występującą w zróżnicowanej skali na świecie.

Według USDA pogłowie bydła na świecie wyniosło 996,3 mln szt., z czego największe stada utrzymywane były w Indiach (30,6% pogłowia bydła) oraz Brazylii (23,3%). Światowa produkcja wołowiny i cielęciny w 2018 r. wyniosła łącznie w ekwiwalencie masy tuszy – 62,2 mln ton. Do czołowych producentów wołowiny i cielęciny zalicza się: USA (12,2 mln t), Brazylię (9,9 mln t), UE28 (8,03 mln t) oraz Chiny (6,4 mln t). Całkowity eksport mięsa wołowego wyniósł 10,6 mln t, a liderami w eksporcie były: Brazylia, Australia, Indie, USA (z udziałami w eksporcie ogółem odpowiednio: 19,6%, 15,7%, 14,7% oraz 13,6%). Światowy import wołowiny osiągnął 8,6 mln t, przy czym do czołowych odbiorców zalicza się Chiny i USA (z udziałem w imporcie odpowiednio ok. 17% i ok. 16%).

Na podstawie statystyk USDA światowe pogłowie trzody chlewnej wyniosło 781 mln szt., z tego największe stada utrzymywane były w Chinach (56,5% pogłowia trzody) oraz UE28 (19,2%). Światową produkcję wieprzowiny w 2018 r. oszacowano na 113 mln t w ekwiwalencie masy tuszy. Liderami produkcji w tym sektorze były Chiny i UE28 (odpowiednio ok. 54 mln t i ok. 24 mln t). Całkowity eksport mięsa wieprzowego wyniósł 8,5 mln t, a liderami w eksporcie były EU28, USA i Kanada (z udziałami odpowiednio 34,7%, 31,5% oraz 15,7%). Światowy import wieprzowiny osiągnął 7,9 mln t, a czołowymi odbiorcami były Chiny i Japonia (z udziałem w imporcie ogółem odpowiednio 19,7% oraz 18,7%).

Światowa produkcja mięsa drobiowego wyniosła łącznie w 2018 r. w ekwiwalencie masy tuszy – 95,5 mln ton. Do czołowych producentów w tym sektorze zaliczali się USA (19,4 mln t), Brazylia (13,4 mln t), UE28 (12,2 mln t) oraz Chiny (11,7 mln t). Całkowity eksport wyniósł 11,2 mln t, zaś liderami byli tu Brazylia, USA i EU28 (z udziałami odpowiednio 32,8%, 28,9% oraz 12,7%). Światowy import mięsa drobiowego osiągnął 9,4 mln t, a czołowymi odbiorcami drobiu były Japonia i Meksyk (z udziałem odpowiednio 11,5% oraz 8,8%).

Według danych DG AGRI, w 2018 r. z UE28 wywieziono 5,7 mln t mięsa i przetworów (o 0,6% więcej niż przed rokiem), w tym wieprzowiny 3,9 mln t (o 4,0% więcej niż przed rokiem). Najważniejszymi odbiorcami wieprzowiny były Chiny (ok. 35% eksportu) i Japonia (ok. 11%). Do państw UE wieprzowina sprowadzana jest przede wszystkim ze Szwajcarii (ok. 58%). W omawianym roku unijny eksport wołowiny i zwierząt żywych zmniejszył się o ok. 4% i wyniósł 734 tys. t. W tym sektorze głównymi odbiorcami była Turcja (13% eksportu) oraz Hong Kong (9,5%). Głównymi dostawcami wołowiny na rynek unijny są Brazylia (41% importu) i Argentyna (21%). W sektorze drobiu eksport z państw EU wyniósł w 2018 r. (w masie tusz) 1006 tys. ton.

Głównymi odbiorcami były Ukraina (99,7 tys. t), Ghana (98,0 tys. t) oraz Filipiny (92,0 tys. t). W tym czasie import drobiu do państw UE, sprowadzanego głównie z Tajlandii (178 tys. t) i z Brazylii (162 tys. t), wyniósł (w masie tusz) 465 tys. ton.

Największe znaczenie w światowej gospodarce tłuszczów roślinnych mają oleje uzyskane z tłoczenia soi i innych nasion oleistych stanowiące około 55% światowej produkcji oleju roślinnego, oraz oleje palmowe (odpowiednio 35%), a także w mniejszym stopniu kokosowe i pozyskane z nasion bawełny. Olej arachidowy, szczególnie popularny w Azji, stanowi ok. 10% wszystkich olejów roślinnych na świecie. Największym producentem orzeszków ziemnych, z których wytwarzany jest olej arachidowy są Chiny. Olej słonecznikowy zajmuje również znaczącą pozycję w produkcji tłuszczów roślinnych, a głównym producentem tego oleju jest Ukraina. Według ukraińskiego urzędu statystycznego w pierwszej połowie 2019 r. wyprodukowano 2,92 mln t nierafinowanego oleju słonecznikowego, tj. o 13,9% więcej niż w analogicznym okresie przed rokiem. Największy udział w imporcie tego produktu z Ukrainy miały Indie, kraje Unii Europejskiej i Chiny.

Według szacunków USDA, na świecie w 2018 r. wyprodukowano 602 mln t roślin do produkcji oleju, w tym soi – 363 mln t, rzepaku – 72 mln t oraz słonecznika – 51 mln ton. Globalna produkcja soi wzrosła w skali roku o 6,1% wskutek rekordowych zbiorów u głównych producentów, tj. USA i Brazylii. W obu tych krajach produkcja surowca kształtowała się na poziomie ok. 120 mln ton.

Produkcja oleju palmowego koncentruje się w Indonezji i Malezji, które łącznie wytwarzają ponad jedną trzecią światowej produkcji olejów roślinnych. Na potencjał produkcji oleju palmowego wpływają obecnie zastrzeżenia importerów dotyczące przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju przez producentów tego oleju. Odbiorcy w krajach wysoko rozwiniętych preferują oleje, których produkcja nie jest związana z wylesianiem i legitymuje się certyfikatami zrównoważonego rozwoju szczególnie w kontekście surowca do biodiesla.

Wśród czynników kształtujących handel zagraniczny paszami, należy wymienić nałożenie przez Chiny dodatkowych taryf eksportowych na soję z USA, jak również ograniczenie popytu na paszę w Chinach w związku z występowaniem wirusa AFS wpływającym w znacznym stopniu na zmniejszenie pogłowia trzody chlewnej.

Według WTO udział eksportu soi w światowym eksporcie produktów rolnych wzrósł z 2,6% w 2008 r. do 3,3% w 2018 r., osiągając w sumie wartość 60 mld USD. Średnioroczny wzrost światowego eksportu soi w latach 2008-2018 wyniósł 3,1%, przy jednoczesnym znacznym spadku światowej produkcji soi (w 2018 r. o blisko 24% w stosunku do 2008 r.). Głównymi dostawcami soi w 2018 r. były Brazylia (ok. 56% udziału w światowym eksporcie przy wzroście eksportu w skali roku o 29%) oraz USA (ok. 29% udziału w światowym eksporcie przy spadku eksportu w skali roku o ok. 20%). Rozwój produkcji i eksportu soi przez Stany Zjednoczone i Brazylię będzie uzależniony od wyniku trwających negocjacji handlowych między Chinami i USA.

Według danych DG AGRI w roku gospodarczym 2018/19 kraje UE28 wyprodukowały: 32,8 mln t roślin oleistych, w tym 20 mln t rzepaku, 10 mln t słonecznika i 2,8 mln t soi. Głównymi producentami rzepaku w UE28 są Francja (4,95 mln t), Niemcy (3,68 mln t) oraz Polska (2,16 mln t). Znaczące ilości soi wykorzystywanej w większości do produkcji pasz dla zwierząt sprowadzane są do UE z krajów spoza Europy (14,9 mln t), najczęściej z USA (ok. 60%) i Brazylii (ok. 32%). Do głównych importerów soi należy Holandia i Hiszpania (odpowiednio ok. 28% i ok. 21%). Do Europy sprowadzana jest również śruta sojowa (17,6 mln t) znajdująca szerokie zastosowanie w przemyśle paszowym, przy czym najczęściej śruta sojowej pochodzi z Brazylii i Argentyny (odpowiednio ok. 41% i ok. 39%). Do krajów UE, z uwagi na wolumen produkcji rzepaku, surowiec ten sprowadzany jest w znacznie mniejszych ilościach (4,2 mln t), głównie z Ukrainy (ok. 52%) i Australii (ok. 32%).

Kraje UE wyprodukowały w 2018 r. ok. 3,63 mln t roślin wysokobiałkowych z przeznaczeniem na paszę, w tym ok. 2 mln t peluszek, ok. 1,42 mln t bobu oraz 0,2 mln t łubinu.

Światowa produkcja cukru według USDA wyniosła w 2018/19 ok. 178,9 mln t (roczny spadek o ok. 8%). Na wolumen produkcji, przy ograniczeniu światowej konsumpcji o ok. 6 mln t w skali roku, wpłynął spadek produkcji cukru w Brazylii (o ok. 24% do 29,5 mln t), gdzie znaczna część trzciny przeznaczona została do produkcji etanolu. Do pozostałych głównych producentów cukru zalicza się: Indie – 33,1 mln t, Tajlandię – 14,2 mln t, EU28 – 18,2 mln t oraz Chiny – 10,6 mln ton. Około trzy czwarte światowej produkcji cukru

pochodzi z trzciny uprawianej w regionach tropikalnych i subtropikalnych. Z buraków cukrowych uprawianych w umiarkowanym klimacie wytwarza się tylko jedną czwartą cukru. Światowe spożycie cukru na osobę zmniejszyło się z 22,9 kg w 2017 r. do 22,6 kg w 2018 roku. Według USDA globalny eksport cukru wyniósł w 2018/19 – 56,4 mln t (spadek o 12%), a import 51,1 mln t (spadek o 6,7%). Liderami w eksporcie cukru były Brazylia (19,6 mln t) i Tajlandia (11,5 mln t), najwięcej cukru sprowadzały natomiast Indonezja i Chiny (odpowiednio 4,9 mln t i 4,3 mln t).

Po zniesieniu unijnych regulacji na rynku cukru w 2017 r., ceny cukru charakteryzowały się silną tendencją spadkową. W krajach UE w sezonie 2018/19 produkcja cukru spadła o ok. 15% do 18 mln ton. Do głównych producentów cukru należą Francja (5,4 mln t), Niemcy (4,2 mln t) oraz Polska (2,2 mln t). W Polsce przy krajowej konsumpcji cukru wynoszącej 1,7 mln t nadwyżka produkcji jest eksportowana. Poszukiwanie ryków zbytu na cukier jest trudnym zadaniem ze względu na dużą podaż tego surowca w Unii Europejskiej.

Zwiększone zapotrzebowanie na produkty mleczne wpływa na wzrost światowej produkcji mleka, która w 2018 r. wzrosła do ok. 838 mln t, tj. o 1,6% w porównaniu z rokiem poprzednim. W strukturze produkcji dominowało mleko krowie – ok. 81% oraz bawole – ok. 15%, pozostałą część stanowiło mleko kozie, owcze i wielbłądzie. Głównym producentem mleka są Indie (174 mln t, wzrost produkcji w skali roku o ok. 3%), jednak ze względu na poziom spożycia wewnętrznego i niewielki eksport, wpływ tego kraju na światowy rynek mleka jest znikomy. Dalsze miejsca wśród producentów zajmują UE 28 (160 mln t) i USA (99 mln t). W produkcji masła liderami są Indie (5,6 mln t) oraz UE28 (2,4 mln t), serów UE (10,2 mln t), USA (5,9 mln t), a pełnego mleka w proszku (WMP) – Nowa Zelandia i Chiny (odpowiednio 1,4 mln t i 1,3 mln t). W 2018 r. wzrost produkcji mleka odnotowano w krajach należących do głównych eksporterów tego surowca, tj. w UE (o 0,8%), Nowej Zelandii (o 3,2%) i USA (o 1,1%). Należy zaznaczyć, że tylko ok. 8% światowej produkcji mleka jest przedmiotem handlu międzynarodowego z uwagi na to, że mleko jest produktem szybko psującym się i trudnym do transportu. Pomimo tych ograniczeń, w ostatnich latach odnotowano znaczny wzrost importu płynnego mleka do Chin z UE i Nowej Zelandii.

Do czołowych eksporterów produktów mlecznych należy Nowa Zelandia i EU28. Eksport tych produktów z w/w państw wynosił: masła odpowiednio – 290 i 112 kt, serów – 209 i 497 kt, chudego mleka w proszku (SMP) – 231 i 606 kt i pełnego mleka w proszku (WMP) – 905 i 172 kiloton.

Według danych DG AGRI unijna produkcja win w sezonie 2018/19 w ilości 189 mln hl stanowiła 60,4% produkcji ogólnoswiatowej. Czołowymi producentami win są Włochy (29,5% rynku unijnego) oraz Francja i Hiszpania (po ok. 26% rynku unijnego). Większość produkcji jest spożywana lokalnie (ok. 50%) lub sprzedawana wewnątrz UE (ok. 28%), tylko ok. 13% wina znajduje rynki zbytu poza UE. Do znaczących producentów win należy również USA (8,6% światowej produkcji), Argentyna (5,2%), a także Australia i Chile (po 4,5%).

Kraje UE28 są także głównym producentem oliwy z oliwek. Ich udział w produkcji światowej w sezonie 2018/19 (3,18 mln t) wyniósł według szacunków 71,2%. Eksport oliwy z UE stanowił 27,5% produkcji tego surowca.

Według Komisji Europejskiej w 2018 r. (Agri-food trade 2018) kraje Wspólnoty potwierdziły swoją dominującą pozycję w światowym eksporcie rolno-spożywczym osiągając wynik 138 mld EUR. Wyeksportowane produkty rolne stanowiły ok. 7% ogólnej wartości eksportu UE. Unijna produkcja żywności generuje blisko 3,7% całkowitej wartości dodanej. Pięciu głównych odbiorców unijnych produktów rolno-spożywczych to USA, Chiny, Szwajcaria, Japonia i Rosja, które są odbiorcami 40% eksportu z UE. W porównaniu do ub. roku eksport rolno-spożywczy z UE28 nieznacznie się zmniejszył (o 0,2%). Czynnikiem osłabiającym konkurencyjność unijnego eksportu była aprecjacja EUR w stosunku do innych podstawowych walut, tj. dolara, yuana, jena i brazylijskiego reala.

Wśród eksportowanych z UE produktów, dominują wina i inne alkohole, a ponadto pokarm dla niemowląt, przetwory spożywcze, czekolada, makaron i ciasta. W 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, spadek wolumenu eksportu UE28 dotyczył przede wszystkim wieprzowiny – o ok. 6%, pszenicy oraz mleka w proszku i serwatki – po ok. 11%. Niewielki wzrost eksportu odnotowano w grupach takich produktów jak czekolada, wina i wermuty oraz żywność dla niemowląt – w każdej grupie po ok. 2%, a także alkohole i likiery – o 5,5%. Biorąc pod uwagę zasadnicze zmiany w eksporcie towarów rolno-spożywczych pod względem miejsca przeznaczenia odnotowano rekordowy wzrost eksportu unijnej wieprzowiny na Ukrainę (o ok. 400%) oraz do Wietnamu (o ok. 70%)

W ujęciu wartościowym najbardziej dochodowe w unijnym eksporcie były produkty zaliczane do grupy alkohole i wina (0,9 mld EUR), makarony i ciasta (2,8 mld EUR), przetwory z warzyw i owoców (2,2 mld EUR) oraz zboża inne niż pszenica i ryż (2,2 mld EUR).

Kraje UE28 są jednocześnie drugim światowym importerem produktów rolno-spożywczych z obrotem rządu 116 mld EUR. W strukturze produktowej towarów importowanych dominują owoce tropikalne i kawa (ok. 23%), surowce do produkcji pasz (ok. 11%) oraz olej palmowy (ok. 5%).

W 2017 r. dobra koniunktura gospodarcza na świecie wpłynęła na zwiększenie tempa wzrostu wymiany handlowej. Od połowy 2018 r. obserwowano jednak spowolnienie w światowej gospodarce objawiające się w wielu krajach spadkiem tempa wzrostu gospodarczego. Najważniejsi światowi udziałowcy w handlu artykułami rolno-spożywczymi raportowali stagnację lub obniżenie wolumenu handlu zagranicznego. Według WTO globalny wzrost gospodarczy w 2018 r., obniżył się w skali roku do 2,9% (po wzroście w 2017 r. o ok. 4%) natomiast wzrost wolumenu handlu światowego w 2018 r. oszacowany został na 3,0% (po wzroście w 2017 r. o 4,6%). Spadek tempa rozwoju gospodarczego spowodowany był m.in. rosnącymi napięciami w międzynarodowym handlu i utrzymującymi się wysokimi ograniczeniami handlowymi. Zachodzące zjawisko eskalacji sporów handlowych, coraz bardziej odbija się na zaufaniu przedsiębiorców i pogarszaniu nastrojów na rynku finansowym, co wpływa na kształtowanie się poziomu światowych obrotów handlowych.

Według danych WTO w okresie dziesięciolecia zarówno globalny GDP jak i wartość światowego handlu wzrastały jednocześnie i od 2008 r. zwiększyły się po ok. 26%. Wartość handlu towarami wzrosła w tym czasie o ok. 10% do 19,67 bilionów USD. Liderami w obrotach handlowych były silnie rozwinięte państwa, takie jak Chiny, USA i Niemcy, w których wartość zagranicznej wymiany handlowej wyniosła odpowiednio 2311 mld USD, 2139 mld USD oraz 1423 mld USD. Należy przy tym zaznaczyć, że 10 krajów odpowiada za ok. 52% wartości światowego handlu ogółem. Polski handel zagraniczny wyniósł w 2018 r. 263,5 mld USD, co stanowiło 1,3% eksportu światowego. Pod względem wartości eksportu Polska zajmuje 22 miejsce na świecie i wyprzedza m.in. takie kraje jak Austria, Tajlandia, Malesja.

Według danych WTO wartość światowego eksportu towarami wzrosła od 2017 r. o ok. 10% i wyniosła ok. 18237 mld USD. W sektorze produktów rolnych wartość szacowanego światowego eksportu wzrosła w stosunku rocznym o ok. 5% (wobec ubiegłorocznego wzrostu 9%) i wyniosła ok. 1820 mld USD, (wobec 1736 mld USD w 2017 r.). W skali 10-lecia światowy eksport artykułów rolnych wzrósł o ok. 36%.

Udział wartości światowego eksportu produktami rolnymi w eksporcie towarami ogółem wyniósł ok. 10% i w porównaniu do 2017 r. zmniejszył się 0,5%. Czołówka siedmiu liderów eksportu rolno-spożywczego nie zmieniła się, prowadzi UE28 (osiągnięto wzrost o ok. 6% do ok. 681 mld USD) przed USA (wzrost o ok. 1% do 172 mld USD) i Brazylią (wzrost o ok. 6% do 93 mld USD). Największe tempo wzrostu eksportu tej grupy towarów odnotowano w Chinach (wzrost o ok. 9% do 83 mld USD), a spadek w Australii (o 10% do 38 mld USD).

Państwa UE (w tym Polska) wchodzi w skład unii celnej, w której obowiązują zasady wymiany wewnętrznej, tj. bez granic celnych. W ostatnich latach UE wykazuje dużą aktywność w zawieraniu i negocjowaniu umów o wolnym handlu (EFTA), albowiem liberalizacja handlu jest jednym z podstawowych czynników stymulujących wzrost gospodarczy.

Unijni eksporterzy są silnie wspierani przez KE, która oprócz negocjowania umów handlowych, pomaga wchodzić na nowe rynki poprzez działania promocyjne. W ostatnim czasie negocjatorzy UE zawarli umowy handlowe z Mercosurem (Międzynarodowa Organizacja Gospodarcza), Japonią, Singapurem (FTA), Meksykiem, Koreą Południową, Wietnamem i Kanadą (CETA). Kontynuowane są negocjacje w sprawie umów z Chile, Nową Zelandią, Australią, Malesją i Indonezją. W ramach umów o wolnym handlu, pojawiają się takie aspekty jak: obniżenie taryf celnych, ułatwienia handlowe, mechanizmy rozstrzygania sporów oraz zmniejszenie barier. W ramach umów z USA negocjowane są dwie umowy dotyczące oceny zgodności oraz zniesienia ceł na towary przemysłowe. Zgodnie z ustaleniami towary rolne zostały wyłączone z porozumienia. Z innych światowych porozumień gospodarczych, które weszły ostatnio w życie należy wymienić Umowę o Afrykańskiej Kontynentalnej w Strefie Wolnego Handlu (African Continental Free Trade Area – ACFTA), oraz Kompleksową i Postępową Umowę o Partnerstwie Trans-Pacyfiku (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership – CPTPP) podpisaną przez 11 krajów partnerstwa trans-pacyficznego (TPP) po wycofaniu się z niego USA w 2017 roku.

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano z UE wzrost eksportu świń (o 4,1%) i drobiu (o 4,0%). Mniej wywieziono natomiast wołowiny (o 7,5%) oraz owiec i kóz (o 17%).

Zmiany zachodzące w poziomie i dynamice europejskiej i światowej wymiany handlowej, jak również w strukturze towarowej oraz geograficznej handlu, mają podłoże w procesie postępującej globalizacji oddziałującej na wszystkie sfery życia gospodarczego, w tym również i światową wymianę towarową. Dla Polski, jednego z wiodących producentów i eksporterów żywności w UE (kierującego ok. 80% swojego eksportu do krajów unijnych) umowy o wolnym handlu ułatwiają wymianę handlową z krajami spoza Unii, sprzyjając dywersyfikacji rynków eksportowych.

1.2. Czynniki warunkujące poziom produkcji rolniczej i obrotów handlu zagranicznego w Polsce

1.2. Factors determining the level of agricultural production and foreign trade turnover in Poland

Rolnictwo, podobnie jak pozostałe działy gospodarki funkcjonuje i rozwija się w warunkach kształtowanych głównie przez rynek i prawa ekonomiczne. W gospodarce rynkowej podstawowym czynnikiem rozwoju każdego sektora jest popyt na dany produkt, zarówno na rynku krajowym, jak i zagranicznym.

W 2018 r. utrzymało się wysokie tempo wzrostu gospodarczego w Polsce. Produkt krajowy brutto zwiększył się realnie o 5,1% wobec 4,8% w 2017 r. i 3,1% w 2016 roku. Na wzrost PKB wpłynął głównie wysoki poziom popytu krajowego, a szczególnie spożycia. Powiększenie dodatniej akumulacji, poprawa sytuacji na rynku pracy, a przy tym wzrost przeciętnych dochodów rozporządzalnych w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych przyczyniały się również do umocnienia wysokiego tempa wzrostu gospodarczego. Udział sekcji rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w PKB (w cenach bieżących) stanowił w Polsce 2,5% wobec 2,8% w 2017 r. przy spadku wartości globalnej produkcji rolniczej w cenach bieżących o 3,7%.

Sytuacja w polskim rolnictwie kształtowała się pod wpływem zmniejszonej podaży większości produktów roślinnych, zwiększonej - produktów zwierzęcych oraz notowań cen na światowych i europejskich rynkach rolnych silnie skorelowanych z cenami krajowymi. Krajowe ceny produktów sprzedawanych przez gospodarstwa indywidualne obniżyły się o 2,8% w stosunku do roku poprzedniego, kiedy ich wzrost wyniósł 12%. Po ubiegłorocznym okresie korzystnych uwarunkowań rynkowych dla producentów rolnych, w 2018 r. koniunktura w rolnictwie wyraźnie się pogorszyła.

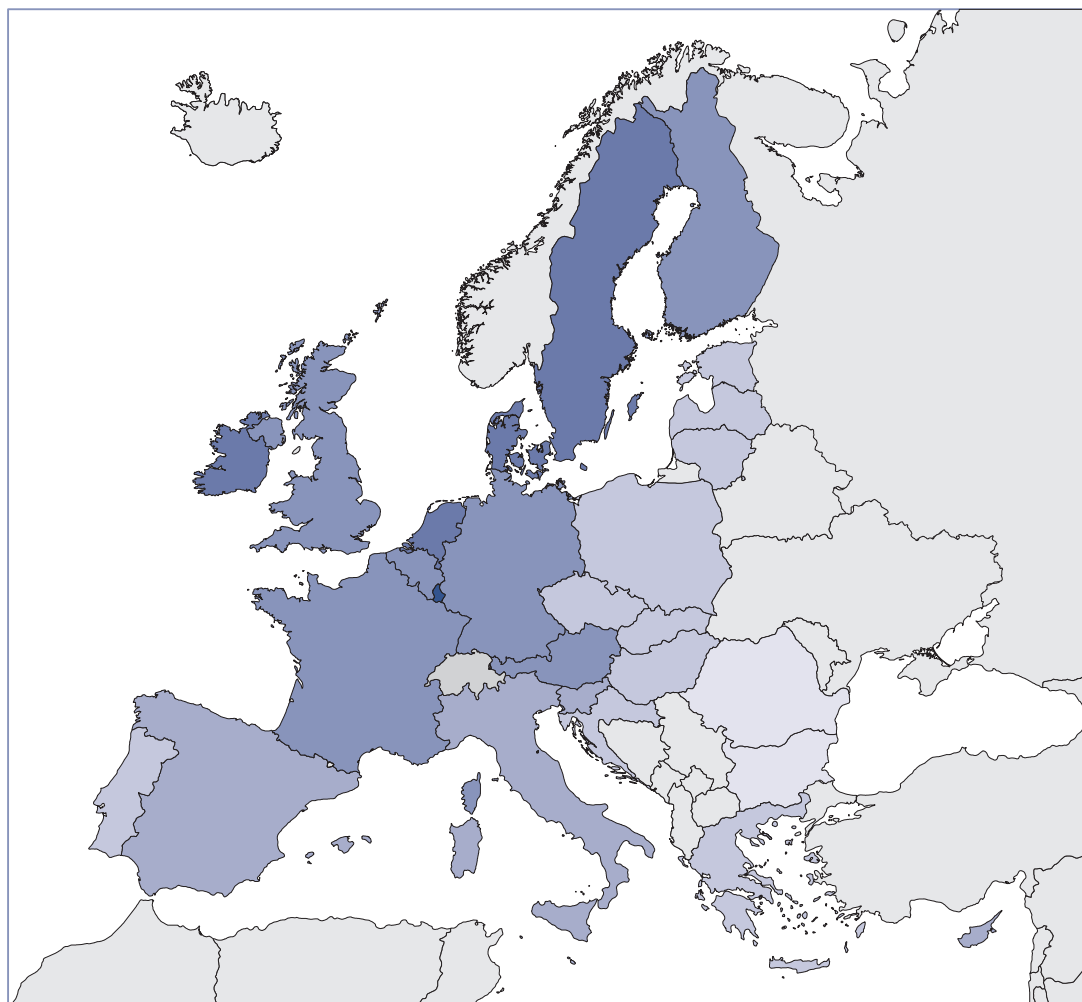
Niedobory opadów występujące w czasie wegetacji upraw wpłynęły przede wszystkim na zmniejszenie plonowania i spadek zbiorów, szczególnie w przypadku rzepaku i rzepiku (spadek zbiorów o ok. 19%), ziemniaków (o ok. 18%), zbóż (o ok. 16%) i warzyw (o ok. 10%). Przy ograniczonej podaży, ceny skupu większości produktów roślinnych były wyższe niż w 2017 roku. Większe niż w roku poprzednim były zbiory owoców z drzew i z plantacji jagodowych oraz z krzewów owocowych w sadach. Wzrost cen nie zrekompensował jednak spadku zbiorów i w rezultacie wartość globalnej produkcji roślinnej (w cenach bieżących) była o 5,6% mniejsza niż w 2017 roku.

Sytuacja w produkcji zwierzęcej, przy wroście cen zbóż i pasz występującym przede wszystkim w drugiej połowie 2018 r., kształtowała się głównie pod wpływem względnie stabilnego popytu krajowego i możliwości eksportowych poszczególnych produktów pochodzenia zwierzęcego. Odnotowano przy tym wzrost produkcji podstawowych gatunków żywca, tj. drobiowego (o 4,4%), żywca wieprzowego (o 4,2%), i wołowego łącznie z cielęcym (o 0,9%). Wzrosła również produkcja mleka (o 3,5%) i jaj (o 7,4%). Wartość globalnej produkcji zwierzęcej (w cenach bieżących) była o 1,5% większa niż przed rokiem.

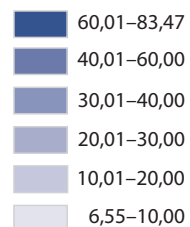
Polska jest znaczącym w Europie i w świecie producentem i eksporterem artykułów rolno-spożywczych. Pod względem wielkości udziału w produkcji rolniczej UE28 znaczące miejsce zajmuje w produkcji: jabłek, czarnej porzeczki, żyta, pszenżyta, kapusty, truskawki, mięsa drobiowego, owsa, marchwi, rzepaku, mleka, ziemniaków, cebuli, buraków cukrowych, serów, masła, jajek, pomidorów i tytoniu. W 2018 r. w strukturze produkcji towarowej w Polsce największy udział miały: mleko krowie (18,3%), żywiec drobiowy (14,9%),

wieprzowy (13,6%), zboża ogółem (8,4%) i warzywa (9,6%), żywiec wołowy (7,8%), jaja kurze (6,3%) i owoce (5,7%).

Mapa 2. Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca w krajach UE w 2018 r.
Map 2. Gross Domestic Product per capita in EU countries in 2018

EUR na 1 mieszkańca
EUR per capita

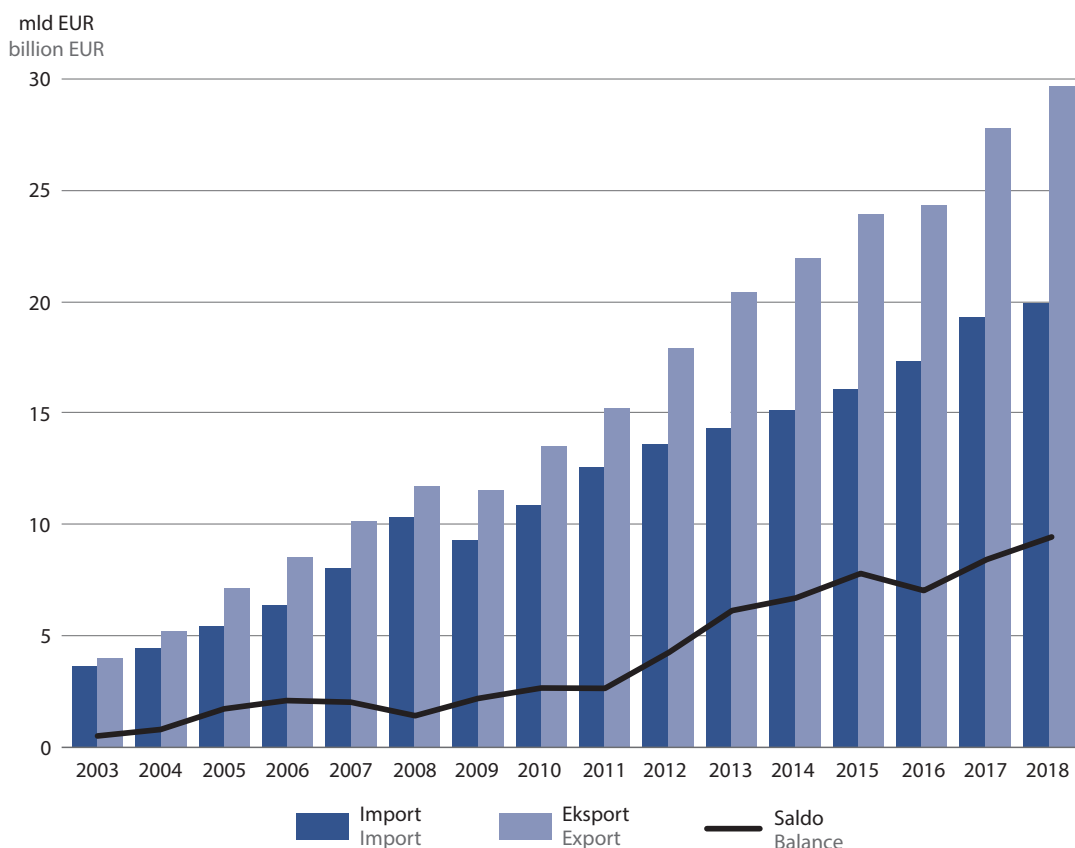
W 2018 r. na uwarunkowania w rolnictwie składały się: wolumen produkcji roślinnej, zwierzęcej, ceny artykułów rolnych, jak również skala produkcji i kierunek specjalizacji producentów rolnych oraz możliwości zbytu produktów rolnych. Handel zagraniczny jest jednym z głównych czynników wpływających na stabilizację krajowych rynków rolnych i w konsekwencji na dochody rolników. Duże znaczenie w genero-

waniu wyniku finansowego gospodarstw miały również płatności bezpośrednie oraz dodatkowe wsparcie w szczególnie trudnych warunkach, występujące na niektórych rynkach.

W kraju korzystna sytuacja makroekonomiczna wpłynęła dynamizująco na rozwój polskich obrotów handlowych. Wzrost zatrudnienia przy jednoczesnym wroście płac, jak również rosnące zainteresowanie kredytami konsumpcyjnymi oraz wypłaty świadczeń wychowawczych w ramach programu „Rodzina 500 plus” wpływały korzystnie na konsumpcję. Liczba pracujących rosła, a stopa rejestrowanego bezrobocia obniżyła się w końcu grudnia 2018 r. do 5,8% i była najniższa od ponad 25 lat. Niższa niż w roku poprzednim dynamika cen oddziaływała na dynamikę konsumpcji. Popyt krajowy zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 5,5%, w tym spożycie wzrosło o 4,5%. Dynamika sprzedaży detalicznej w 2018 r. wynosiła 4,5% wobec 5,5% przed rokiem. Szczegółowe informacje o wielkości spożycia, a także o kształtowaniu się cen produktów rolnych mających wpływ na wartość produkcji rolniczej, zostaną przedstawione w dalszej części opracowania.

Zmiany w polskim rolnictwie związane z przystąpieniem naszego kraju do UE wpłynęły korzystnie na polski handel zagraniczny produktami rolnymi. W warunkach liberalizacji handlu rolnego i stosowania jednolitych narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), Polska sprostała konkurencji na międzynarodowym rynku rolnym, co przełożyło się na dynamiczny rozwój polskiego handlu zagranicznego. Świadczy o tym rosnąca sukcesywnie od 2004 r. wielkość eksportu i importu artykułów rolno-spożywczych jak i wzrost ich udziału w całym handlu krajowym i zagranicznym.

Wykres 2. Polski handel zagraniczny towarami rolno-spożywczymi
Chart 2. Polish foreign trade of agri-food products

Utrzymujący się dynamiczny wzrost obrotów w handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi jest związany z uwolnieniem handlu z krajami członkowskimi, których udział, zarówno w eksporcie, jak imporcie tych towarów, w porównaniu z innymi grupami państw jest dominujący. Na wzrost importu większości

produktów (z 5,4 mld EUR w 2005 r. do 20 mld EUR w 2018 r.) wpłynęło przede wszystkim zniesienie stawek celnych w imporcie z krajów rozszerzonej UE oraz zastosowanie niższych ceł w przywozie wielu produktów z pozostałych grup krajów.

Wzrost eksportu towarów rolno-spożywczych latach 2005 - 2018 był wyższy niż importu, zwiększył się – z 7,1 mld EUR do 28,6 mld EUR.

Tablica 1. Udział wartości artykułów rolno - spożywczych w polskim handlu zagranicznym ogółem
Table 1. Share of agri-food products value in polish foreign trade total

Lata Years	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eksport Export	8,8	10,0	9,8	9,9	10,1	11,7	11,2	11,2	12,5	13,2	13,2	13,3	13,2	13,5	12,8
Import Import	6,2	6,8	6,4	6,7	7,2	8,7	8,1	8,3	8,8	9,1	9,0	9,1	9,6	9,4	8,0

Rosnąca wymiana handlowa ma korzystny wpływ na koniunkturę w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym z uwagi na zwiększone możliwości sprzedaży wytworzonej nadwyżki produkcyjnej. W warunkach rosnącej produkcji i przy odnotowanym stabilnym poziomie spożycia niezbędna jest intensyfikacja eksportu towarów rolno-spożywczych. W warunkach ograniczonej możliwości dalszego wzrostu krajowego popytu na żywność, niestabilność krajowej produkcji roślinnej wynikająca ze zmiennych i nie zawsze korzystnych warunków agrometeorologicznych oraz zmiany zachodzące w produkcji żywca wołowego, wieprzowego i drobiowego determinują potrzebę rozwoju międzynarodowej wymiany handlowej towarami rolno-spożywczymi. Wzrost produkcji i eksport towarów rolnych wpływa również na stabilizację dochodów rolników. Jak dotąd rozwój eksportu towarów rolnych oraz spożywczych wynikał głównie z konkurencyjności cenowo-kosztowej związanej z niższymi niż w innych krajach cenami surowców i kosztami produkcji, a przede wszystkim niższymi kosztami pracy. Ze względu na przeobrażenia zachodzące w kraju ta sytuacja ulegnie zasadniczym zmianom i będzie wymagać nowych rozwiązań zmierzających do dalszej poprawy konkurencyjności naszych produktów i intensyfikacji działań mających na celu dywersyfikację rynków zbytu.

Jest to szczególnie istotne w przypadku pojawiania się sytuacji kryzysowych, takich jak rosyjskie embargo, czy afrykański pomór świń (ASF). W wyniku masowego występowania w Polsce ognisk i przypadków ASF rozwój eksportu zwierząt, mięsa i produktów wieprzowych niepoddanych obróbce termicznej, a także nasienia i zarodków świń pochodzących z obszaru naszego kraju jest zagrożony. W przypadku wprowadzenia blokady przez państwa mające znaczący udział w imporcie polskiej wieprzowiny, ograniczenie importu i wzrost podaży spowoduje spadek cen krajowych. To z kolei wpłynie na dalsze pogorszenie i tak niskiej opłacalności produkcji trzody chlewnej w Polsce i w konsekwencji może spowodować znaczący spadek produkcji.

Głównymi czynnikami, które mają wpływ na polski eksport są wzrost gospodarczy w krajach będących naszymi głównymi partnerami handlowymi (są to kraje UE), konkurencyjność produktów rolnych zarówno w zakresie cen jak i kosztów ich wytworzenia oraz kształtowanie się kursu wymiany złotego w stosunku do euro i dolara USA. W 2018 r. zmiany kursu złotego w stosunku do roku poprzedniego były nieznaczne. Utrzymywanie się kursu złotego od dłuższego czasu na stabilnym poziomie świadczy o wysokim zaufaniu do złotego zarówno ze strony polskiego społeczeństwa, jak również inwestorów i kontrahentów zagranicznych.

Tablica 2. Średnioroczne kursy walut obcych w złotych
Table 2. Average annual exchange rates of foreign currencies in PLN

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	Zmiana kursu Change of course
USD	3,7777	3,6134	-0,1643
EUR	4,2576	4,2623	0,0047

Średnioroczny kurs złotego w 2018 r., w wyniku nieznacznych wahań występujących w ciągu roku, stracił na wartości do EUR 0,1%, ale do USD zyskał 4,3%.

Produkt krajowy brutto jest miarą wielkości gospodarki. Opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych przez narodowe i zagraniczne czynniki produkcji na terenie danego kraju w ciągu roku. Dynamika realnego PKB stanowi miarę wzrostu gospodarczego.

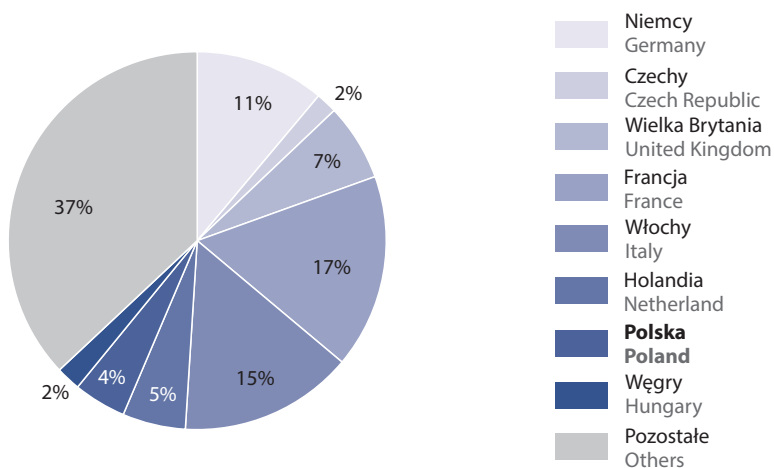
W 2018 r. produkt krajowy brutto w krajach UE zwiększył się w skali roku przeciętnie o 2,0% i był niższy o 0,5 p. proc. niż w roku poprzednim. Spowolnienie wzrostu PKB wynikało przede wszystkim z niższego wkładu eksportu netto, związanego z osłabieniem dynamiki sprzedaży za granicę. Jednocześnie dało się zauważyć większe niż w 2017 r. zróżnicowanie wartości wytworzonego PKB w państwach UE. Dynamika wzrostu PKB w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji kształtowała się na poziomie niższym niż przeciętna w Unii Europejskiej. W Polsce tempo wzrostu gospodarczego wyniosło 5,1% i było wyższe niż przed rokiem o 0,3 p. procentowego. Wyższą niż w Polsce dynamikę wzrostu PKB wykazała jedynie Malta. Do krajów w których, podobnie jak w Polsce, odnotowano przyspieszenie wzrostu należały: Węgry, Słowacja, Austria, Grecja, Luksemburg, Łotwa i Szwecja. Podobnie jak w 2017 r., głównym czynnikiem wpływającym w UE na wzrost PKB było zwiększenie popytu krajowego (średnio o 1,9 p. proc.), na który składał się wzrost spożycia ogółem (1,1 p. proc) wynikający ze wzrostu wkładu spożycia prywatnego (o 0,9 p. proc.) i w mniejszym stopniu spożycia publicznego (o 0,2 p. proc.). Wśród czynników determinujących wzrost PKB znajduje się również akumulacja (wzrost w UE w skali roku o 0,8 p. proc), która jest w zasadzie efektem wzrostu inwestycji (wzrost o 0,7 p. proc.). W przeciwieństwie do 2017 r. saldo obrotów handlu zagranicznego nie miało większego znaczenia dla wzrostu gospodarczego Wspólnoty.

Znaczenie rolnictwa w gospodarce państw UE jest zróżnicowane i kształtuje się na poziomie udziału w PKB od 0,5% (Wielka Brytania) do 4,6% (Rumunia). W Polsce udział rolnictwa w tworzeniu krajowego PKB wyniósł 2,5%. W naszym kraju na poziom udziału rolnictwa w PKB wpływają przede wszystkim zachodzące przeobrażenia strukturalne i szybsze tempo wzrostu działów pozarolniczych w gospodarce narodowej.

Wartość dodana brutto to podstawowa kategoria dochodowa, określająca sytuację ekonomiczną. Wartość dodana brutto rolnictwa stanowi różnicę między wartością rolniczej produkcji globalnej a zużyciem pośrednim (kosztem usług i towarów zużytych w procesie produkcyjnym). Wyrażona jest w cenie podstawowej, tj. w kwocie należnej producentowi za jednostkę towaru lub usługi, pomniejszonej o wszelkie należne podatki i powiększonej o wszelkie dotacje.

Wykres 3. Udział poszczególnych krajów w wartości dodanej brutto ogółem wypracowanej w rolnictwie UE w 2018 r.

Chart 3. Share of individual countries in the total gross value added worked out in agriculture of EU in 2018

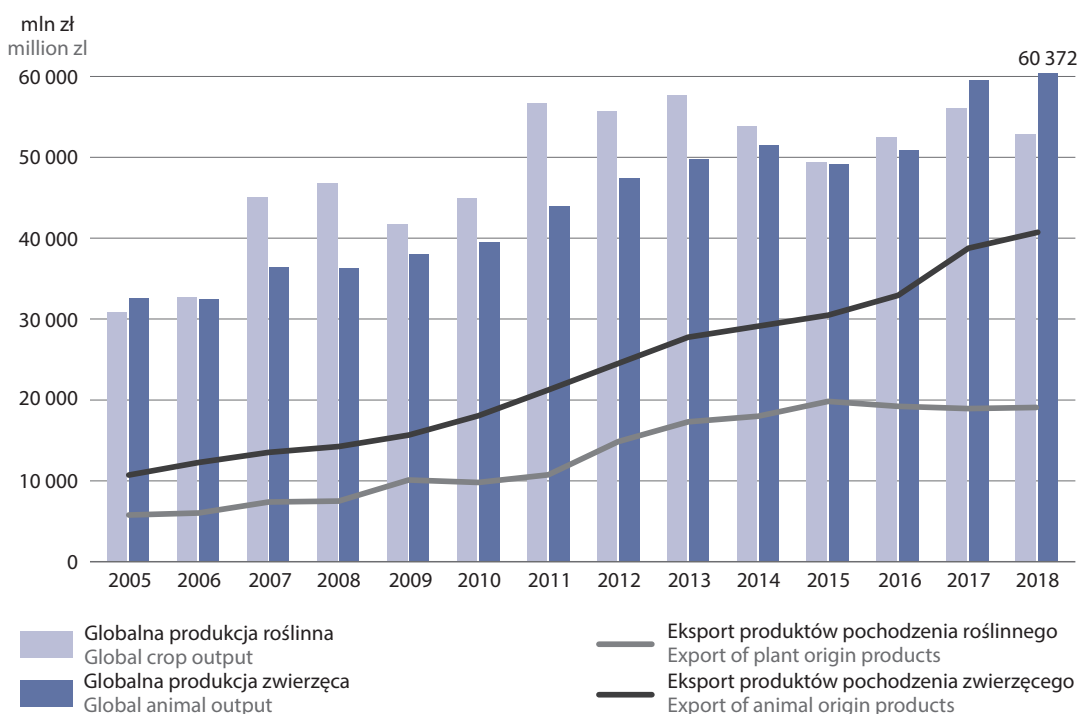

Rok 2018 w porównaniu z rokiem poprzednim był mniej korzystny dla rozwoju rolnictwa Wspólnoty. Wartość dodana brutto w rolnictwie na poziomie UE w porównaniu z rekordowym wynikiem ubiegłorocznym obniżyła się o ok. 3% i wynosiła 182,3 mld EUR. Na wynik ten wpłynął głównie blisko 20% spadek wartości

do dodanej, który wystąpił w niemieckim sektorze rolnym (z 20,9 mld EUR do 16,8 mld EUR). Polskie rolnictwo odnotowało ok. 11% spadek wartości dodanej brutto, osiągając wynik 9,5 mld EUR. Udział wartości dodanej polskiego rolnictwa stanowił w 2018 r. 5,2% wartości dodanej generowanej w całym bloku EU28. Według Eurostatu w pozostałych czołowych gospodarkach UE28, tj. we Włoszech, Francji i Hiszpanii odnotowano w sektorze rolnym kilkuprocentowy wzrost wartości dodanej brutto (odpowiednio o: 1,2%, 8,9% i 4,9%). Skumulowany wynik wartości dodanej osiągnął w tych krajach wartość 94,6 mld EUR.

Przeważająca część obecnego budżetu UE przeznaczona na rolnictwo dotyczy płatności bezpośrednich (ok. 72%). Wypłacane w ramach tych płatności kwoty przynoszą korzyści prawie 7 mln gospodarstw w całej UE i stanowią znaczną część ich dochodów z rolnictwa. Na płatności bezpośrednie objęte w wieloletnich ramach finansowych (WRF na lata 2014-2020) przeznaczono 293 mld EUR. Najwyższe kwoty z tytułu płatności bezpośrednich otrzymują: Francja, Hiszpania, Niemcy oraz Włochy. Znajduje to odzwierciedlenie w ocenie tych państw pod względem generowania unijnej wartości dodanej brutto z rolnictwa. Udział tych państw w wartości dodanej Wspólnoty wynosi: dla Włoch i Francji – po 18%, Hiszpanii – 16,6% i Niemiec – 9,2%.

Wykres 4. Globalna produkcja rolnicza i eksport produktów rolnych
Chart 4. Global agricultural production output and export agricultural products

O sile nabywczej eksportu w odniesieniu do importu informuje wielkość wskaźnika „terms of trade”.

Terms of trade (TOT) to relatywne ceny dóbr eksportowanych do importowanych określane warunkami wymiany międzynarodowej. Wskaźnik ten pokazuje zmiany siły nabywczej eksportu w stosunku do importu.

Tablica 3. Dynamika I wskaźniki cen transakcyjnych obrotów handlu zagranicznego
 Table 3. Volume indices and transaction price indices of foreign trade

Lata Years	Wskaźniki dynamiki – ceny stałe Indices of dynamics – constant prices		Wskaźniki cen Indices of prices		
	import import	eksport export	import import	eksport export	terms of trade
rok poprzedni=100 previous year=100					
2005	105,2	110,6	95,8	95,9	100,1
2006	116,8	116,1	102,8	102,5	99,7
2007	115,1	109,4	100,7	102,7	102,0
2008	108,5	106,8	100,3	98,2	97,9
2009	85,7	92,0	108,7	113,5	104,4
2010	113,7	113,2	101,8	100,4	98,6
2011	106,2	108,1	109,5	107,4	98,1
2012	98,5	103,4	105,6	104,4	98,9
2013	102,9	106,5	98,3	100,8	102,5
2014	110,4	106,7	97,3	100,3	103,1
2015	105,3	107,7	99,9	100,6	100,7
2016	106,4	106,7	99,7	100,3	100,6
2017	110,5	108,2	101,3	101,5	100,2
2018	105,9	105,0	103,2	101,4	98,3

W obrotach polskiego handlu zagranicznego ogółem, od 2014 r. obserwowany był spadek wskaźnika terms of trade. W 2018 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 98,3 wobec 103,1 w 2014 roku. Od 2014 r. warunki cenowe handlu zagranicznego stopniowo pogarszały się. W okresie od 2013 r. do 2016 r. ceny dóbr importowanych obniżały się, co przy niewielkim wzroście cen dóbr eksportowanych dawało korzystny wskaźnik terms of trade. W 2018 r. ceny dóbr importowanych wzrosły szybciej niż ceny dóbr eksportowanych, co wpłynęło na niekorzystny poziom omawianego wskaźnika i zmniejszenie siły nabywczej eksportu polskich towarów w odniesieniu do towarów importowanych do naszego kraju.

1.3. Konkurencyjność polskich produktów rolno-spożywczych

1.3. Competitiveness of polish agri-food products

Jak już wspomniano istotnym czynnikiem wpływającym na wielkość eksportu jest konkurencyjność polskich produktów rolno-spożywczych. Pozytywnie o konkurencyjności świadczy już sama dodatnia wartość salda obrotów notowana w kolejnych latach. Dla bardziej pogłębionej oceny konkurencyjności polskich artykułów rolno-spożywczych (według SITC) zostały wykorzystane trzy wskaźniki, tj.:

1. Wskaźnik pokrycia importu eksportem (z ang. trade coverage – TC), liczony według wzoru:

$$TC_i = E_i/I_i \times 100, \text{ gdzie:}$$

E – eksport ujęty wartościowo (Świat – USD/UE – EUR),

I – import ujęty wartościowo (Świat – USD/UE – EUR),

i – analizowana grupa towarów

2. Udział analizowanego kraju w światowym rynku eksportowym (z ang. Export Market Share – EMS), który wyraża się wzorem:

$$EMS = E_{ji}/E_{Ni}, \text{ gdzie:}$$

E – eksport ujęty wartościowo (Świat – USD/UE – EUR),

- i – analizowana grupa towarów,
 j – analizowany kraj,
 N – wszystkie kraje,
 T – wszystkie towary.

3. Wskaźnik ujawnionej przewagi komparatywnej (z ang. Revealed Comparative Advantage – RCA), liczony według wzoru:

$$RCA_{ij} = E_{ij}/E_{iN} : E_{Tj}/E_{TN}$$

E – eksport ujęty wartościowo (Świat – USD/UE – EUR),

- i – analizowana grupa towarów,
 j – analizowany kraj,
 N – wszystkie kraje,
 T – wszystkie towary.

Kształtowanie się wartości pierwszego z ww. wskaźników – TC dla polskich towarów rolno-spożywczych w latach 2007-2018 prezentuje poniższa tabela.

Tablica 4. Wartość wskaźnika TC dla Polski
 Table 4. The value of the TC index for Poland

Wyszczególnienie Specification	2007	2010	2015	2016	2017	2018
	Świat World (USD)					
Ogółem Total	84,5	90,2	102,5	104,2	101,5	97,8
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	129,2	129,0	155,4	151,0	154,4	156,0
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	134,1	126,7	151,6	150,3	151,1	151,4
napoje i tytoń beverages and tobacco	122,3	190,7	225,9	198,7	252,1	260,4
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	56,4	56,8	81,1	69,4	34,9	31,8
	Unia Europejska European Union (EUR)					
Ogółem Total	91,3	100,5	113,7	112,5	111,8	113,2
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	134,7	125,3	156,0	147,1	151,6	158,7
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	139,6	121,4	149,7	143,9	145,0	150,3
napoje i tytoń beverages and tobacco	125,5	203,1	264,9	225,1	297,9	314,9
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	66,6	60,4	82,5	73,6	38,0	32,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych Eurostat i UN Comtrade Database
 Source: Own calculations based on Eurostat database and UN Comtrade Database

Należy zauważyć, że w porównaniu do wszystkich polskich towarów, artykuły rolno-spożywcze znacznie lepiej konkurują na rynku międzynarodowym. Wartość wskaźnika TC dla produktów rolno-spożywczych (z wyjątkiem tłuszczów roślinnych i zwierzęcych) znacznie przekraczała poziom 100, zarówno na rynku

światowym, jak i unijnym. Świadczy to o wypracowaniu przez Polskę nadwyżki w handlu tymi produktami. Oznacza to, że nasz kraj ma przewagę konkurencyjną w wymianie międzynarodowej omawianych towarów.

Ta przewaga konkurencyjna jest szczególnie widoczna w przypadku napojów i tytoniu. Na przestrzeni lat 2007-2018 wskaźnik TC dla napojów i tytoniu wzrósł w przypadku rynku światowego dwukrotnie, a rynku unijnego – 2,5-krotnie.

Zupełnie inaczej przedstawia się konkurencyjność Polski w przypadku tłuszczów roślinnych i zwierzęcych. Poziom wskaźnika TC kształtuje się poniżej 100 i od 2015 r. charakteryzuje widoczną tendencją spadkową.

Kolejnym wskaźnikiem mówiącym o konkurencyjności jest EMS, który wyraża udział Polski w światowym (w USD) oraz w unijnym (w EUR) eksporcie towarów rolno-spożywczych. Udział ten (oczywiście wyższy w przypadku rynku UE28) wykazał się na przestrzeni lat 2007-2018 tendencją wzrostową na obu rynkach, przy czym większy (prawie dwukrotny) wzrost dotyczył rynku unijnego.

Tablica 5. Wartość wskaźnika EMS dla Polski
Table 5. The value of the EMS indicator

Wyszczególnienie Specification	2007	2010	2015	2016	2017	2018
Świat World (USD)						
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	0,0187	0,0167	0,0200	0,0199	0,0227	0,0262
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	0,0203	0,0175	0,0205	0,0207	0,0235	0,0270
napoje i tytoń beverages and tobacco	0,0123	0,0185	0,0239	0,0215	0,0296	0,0329
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	0,0095	0,0045	0,0067	0,0065	0,0035	0,0036
Unia Europejska European Union (EUR)						
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	0,0336	0,0400	0,0571	0,0563	0,0612	0,0640
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	0,0365	0,0409	0,0571	0,0573	0,0612	0,0635
napoje i tytoń beverages and tobacco	0,0199	0,0407	0,0652	0,0580	0,0774	0,0838
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	0,0211	0,0200	0,0332	0,0311	0,0168	0,0138

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych Eurostat i UN Comtrade Database
Source: Own calculations based on Eurostat database and UN Comtrade Database

Największą dynamiką wzrostu wartości wskaźnika EMS na obu rynkach charakteryzowała się grupa „napoje i tytoń”. W latach 2007-2018, wskaźnik EMS omawianej grupy artykułów wzrósł prawie trzykrotnie w przypadku rynku unijnego oraz prawie 2,5-krotnie – światowego. Omawiany wskaźnik dla towarów z grupy „żywność i zwierzęta żywe” wzrósł dla rynku UE o ponad 70%, a dla rynku światowego o 1/3.

Udział eksportu tłuszczów roślinnych i zwierzęcych zarówno w eksporcie światowym, jak i unijnym wykazuje znaczną tendencję spadkową. Poziom wskaźnika EMS dla omawianych towarów, na przestrzeni lat 2007-2018 zmniejszył się odpowiednio o ponad 60% i prawie 35%.

Analiza wartości wskaźnika RCA również wskazuje na to, że polskie artykuły rolno-spożywcze są konkurencyjne zarówno na rynku unijnym jak i światowym. Jeżeli $RCA > 1$, to dany kraj ma ujawnione przewagi komparatywne w światowym lub unijnym eksporcie, czyli jest konkurencyjny. Jeżeli $0 < RCA < 1$, to dany kraj nie ma ujawnionych przewag komparatywnych w eksporcie międzynarodowym.

Tablica 6. Wartość wskaźnika RCA dla Polski
Table 6. The value of the RCA indicator

Wyszczególnienie Specification	2007	2010	2015	2016	2017	2018
Świat World (USD)						
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	1,5627	1,5482	1,6446	1,5658	1,6027	1,5443
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	1,6915	1,6225	1,6865	1,6311	1,6583	1,5910
napoje i tytoń beverages and tobacco	1,0233	1,7202	1,9655	1,6941	2,0943	1,9404
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	0,7912	0,2687	0,3369	0,3273	0,2396	0,1363
Unia Europejska European Union (EUR)						
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	1,1116	1,0702	1,2293	1,1940	1,2357	1,2734
żywność i zwierzęta żywe food and live animals	1,2065	1,0937	1,2298	1,2170	1,2365	1,2636
napoje i tytoń beverages and tobacco	0,6570	1,0895	1,4048	1,2317	1,5644	1,6658
oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne animal and vegetable oils, fats and waxes	0,6988	0,5361	0,7157	0,6602	0,3389	0,2739

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych Eurostat i UN Comtrade Database
Source: Own calculations based on Eurostat database and UN Comtrade Database

W latach 2007-2018 wskaźnik RCA dla towarów rolno-spożywczych na rynku światowym osiągał wartości powyżej 1 (z wyjątkiem tłuszczu roślinnych i zwierzęcych) i kształtował się na poziomie wyższym niż w przypadku rynku unijnego (tu również z wyjątkiem tłuszczu, gdzie wartość omawianego wskaźnika od 2010 r. była wyższa na rynku unijnym). Jednak to na rynku unijnym obserwowane są korzystniejsze tendencje zmian. W 2018 r. wartość wskaźnika RCA dla towarów rolno-spożywczych razem na rynku unijnym wzrosła w porównaniu z 2007 r. o ponad 14%, podczas gdy na rynku światowym zmniejszyła się o 1,2%.

W 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, na rynku światowym dla wszystkich trzech grup towarów spadła wartość wskaźnika RCA. W przypadku rynku UE28 omawiana wartość zmniejszyła się tylko dla tłuszczu. Należy zauważyć, że wskaźnik RCA dla tłuszczu roślinnych i zwierzęcych osiągał dla wszystkich analizowanych lat wartości poniżej 1 i wykazywał wyraźną tendencję spadkową na obu rynkach. Wartość wskaźnika świadczy o tym, że polskie tłuszcze przegrywają konkurencję na rynku międzynarodowym.

W przeciwieństwie do tłuszczu roślinnych i zwierzęcych, polskie napoje i tytoń wykazały znaczną przewagę komparatywną na obu rynkach. Na rynku światowym ta grupa towarów osiągała wyższe wskaźniki RCA niż na rynku unijnym, jednak rynek UE28 wykazał się większą dynamiką wzrostu. W 2018 r., w porównaniu do 2007 r., wskaźnik RCA dla napojów i tytoniu wzrósł w przypadku rynku unijnego ponad 2,5-krotnie, podczas gdy rynku światowego o ok. 90%.

Podsumowując należy powiedzieć, że polskie towary rolno-spożywcze stanowią ważną pozycję w eksporcie krajowym i z powodzeniem konkurują na rynku międzynarodowym, przede wszystkim przez zdolność produkowania po niższych kosztach niż są to w stanie robić konkurenci. Jest to szczególnie widoczne w przypadku grupy „napoje i tytoń”. Konkurencyjna jest również grupa „żywność i zwierzęta żywe”. Grupa „tłuszcze roślinne i zwierzęce” przegrywa konkurencję na rynku międzynarodowym, a jej znaczenie dla polskiego eksportu znacząco maleje.

1.4. Ceny w rolnictwie

1.4. Prices in agriculture

W 2018 r. odnotowano wzrost cen skupu większości podstawowych produktów rolnych. W produkcji roślinnej wzrost cen surowców złagodził spadek wartości produkcji wynikający ze znacznego zmniejszenia zbiorów. Jednocześnie przy zwiększonej krajowej podaży produktów pochodzenia zwierzęcego ceny żywca wieprzowego i mleka obniżyły się, wzrosły natomiast ceny drobiu rzeźnego i żywca wołowego. W obrocie targowiskowym przeciętne ceny produktów rolnych kształtowały się na poziomie wyższym niż w skupie, a dynamika zmian cen tych produktów w skali roku była niższa.

Tablica 7. Przeciętne roczne ceny podstawowych produktów rolnych w 2018 r.
Table 7. Average annual prices of basic agricultural products in 2018

Produkty rolne Agricultural products	Skup Procurement		Targowiska Marketplaces	
	w zł in PLN	2017 = 100	w zł in PLN	2017 = 100
Ziarno zbóż – za 1 dt : Cereals grain per 1 dt:				
pszenica wheat	72,62	109,3	83,63	106,0
żyto rye	59,67	109,1	67,10	106,1
kukurydza maize	61,93	114,2	.	.
Ziemniaki ^a – za 1 dt Potatoes ^a per 1 dt	42,58	114,9	96,95	110,9
Żywiec rzeźny – za 1 kg : Livestock for slaughter per 1 kg:				
bydło (bez cieląt) cattle (excluded calves)	6,58	103,6	7,05	101,6
trzoda chlewna pigs	4,48	88,7	4,95	95,7
drób poultry	3,77	102,1	.	.
Mleko – za 1 hl Milk per 1 hl	134,61	96,8	.	.

a Na targowiskach cena ziemniaków jadalnych.
a At the marketplaces, the price of edible potatoes.

Na kształtowanie cen produktów rolnych wpływają oprócz krajowej podaży, notowania cen na światowych i europejskich rynkach rolnych determinując opłacalność i kierunki rozwoju produkcji rolniczej. Ceny tych produktów, w zależności od występujących wahań, kierunku specjalizacji i skali produkcji oraz aktualnych możliwości zbytu zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych, wpływają na poprawę lub pogorszenie sytuacji finansowej gospodarstw rolnych. W 2018 r. w korzystnej sytuacji znaleźli się producenci drobiu i bydła z uwagi na zwiększoną produkcję i wzrost cen na krajowych rynkach. Opłacalność w produkcji roślinnej kształtowała się pod wpływem ograniczonych zbiorów i występującym przy tym wzroście cen surowców, który osłabił w pewnym stopniu spadek wolumenu produkcji. Ceny zbytu produktów rolnych należą do podstawowych czynników kształtujących warunki biznesowe branży rolniczej.

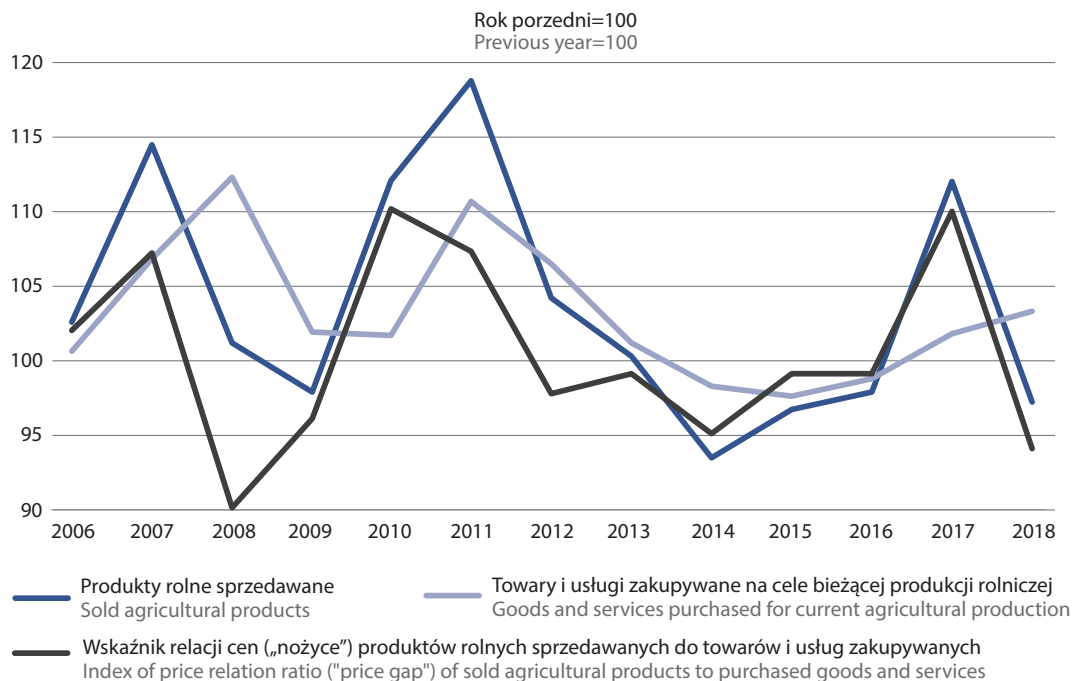
W omawianym roku wskaźniki cen globalnej i towarowej produkcji rolniczej w cenach stałych, obniżyły się w stosunku do 2017 roku. Wskaźniki cen produkcji roślinnej pogorszyły się w większym stopniu niż wskaźniki cen produkcji zwierzęcej.

Tablica 8. Wskaźniki cen produkcji rolniczej (w cenach stałych)
Table 8. Price indices of agricultural production (in constants prices)

WYSZCZEGÓLNIENIE (grupowanie metodą rodzaju działalności) SPECIFICATION (grouping by the kind of activity method)	2010	2015	2016	2017	2018		
	rok poprzedni = 100 previous year = 100					2010= =100	2015= =100
Produkcja globalna Gross output	108,6	97,4	97,9	108,6	96,4	112,8	102,5
Roślinna Crop	118,3	103,1	96,2	106,3	93,8	103,5	96,0
Zwierzęca Animal	99,1	92,4	99,6	110,7	98,7	123,8	108,9
Produkcja towarowa Market output	107,0	97,4	97,6	108,0	98,3	116,2	103,6
w tym skup of which procurement	105,2	96,3	98,4	108,7	96,8	116,3	103,6
Roślinna Crop	119,2	104,8	94,8	104,8	96,8	106,2	96,2
Zwierzęca Animal	98,7	92,8	99,6	110,2	99,4	125,2	109,1

Wskaźnik relacji cen („nożyce cen”) jest to stosunek wskaźnika cen produktów rolnych sprzedawanych do wskaźnika cen towarów i usług zakupywanych wyliczony na podstawie przyjętego systemu wag struktury sprzedaży produktów rolnych oraz zakupu towarów i usług z roku poprzedzającego rok badany. Wskaźnik ten obrazuje opłacalność produkcji w rolnictwie.

Wykres 5. Indeks „nożyce cen” w rolnictwie
Chart 5. Index of price relations (“price gap”)

W 2018 r. uwarunkowania produkcji rolniczej, po dobrym pod tym względem poprzednim roku, nie były korzystne dla producentów rolnych. Zdecydował o tym spadek wskaźnika cen produktów rolnych sprzedawanych przez gospodarstwa indywidualne przy jednoczesnym wzroście wskaźnika cen towarów i usług zakupywanych na cele bieżącej produkcji rolniczej i na cele inwestycyjne.

Z uwagi na stabilizację popytu krajowego i umiarkowaną dynamikę cen za granicą inflacja bazowa w 2018 r. kształtowała się na poziomie niższym niż przed rokiem i wyniosła 1,6%. W kierunku obniżenia inflacji oddziaływał przede wszystkim spadek dynamiki cen żywności, która w kolejnych miesiącach 2018 r. obniżała się i średnio w całym roku wyniosła 2,7% wobec 4,6% przed rokiem. Spowolnienie wzrostu cen żywności było przede wszystkim efektem spadku dynamiki cen mięsa i owoców spowodowanego wzrostem ich podaży, jak również spadku dynamiki cen tłuszczów oraz cukru. Z drugiej strony, na wzrost dynamiki cen żywności oddziaływał wzrost cen pieczywa następujący w warunkach rosnących kosztów produkcji oraz cen warzyw wykazujących wzrost na skutek występującej suszy.

1.5. Spożycie produktów rolnych

1.5. Consumption of agricultural products

W bilansach podstawowych produktów rolnych do podstawowych elementów wchodzących w skład rozchodów, zalicza się zużycie krajowe i eksport. W zużyciu krajowym największy udział w większości produktów stanowi spożycie.

W strukturze wydatków od 2014 r. udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem gospodarstw domowych utrzymuje się od lat na poziomie ok. 24%. Poziom spożycia artykułów żywnościowych uzależniony jest przede wszystkim od dochodów gospodarstwa domowego oraz cen detalicznych produktów, w niektórych przypadkach, związanych z poziomem produkcji. Na wielkość podaży i cen produktów rolnych wpływają również: eksport, import oraz ubytki i straty u producentów i w obrocie.

Tablica 9. Spożycie podstawowych artykułów konsumpcyjnych na 1 mieszkańca

Table 9. Consumption of basic consumer goods per capita

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017	2018	2017=100
Ziarno 4 zbóż ^a w przeliczeniu na przetwory w kg Grain of 4 cereals ^a in terms of preserves in kg	108	103	103	102	101	99,0
Ziemniaki ^a w kg Potatoes ^a in kg	110	100	97,0	96,0	95,0	99,0
Warzywa w kg Vegetables in kg	106	105	106	105	106	101,0
Owoce w kg Fruit in kg	44,0	53,0	54,0	53,0	54,0	101,9
Mięso i podroby ^b w kg Meat and pluck ^b in kg	73,7	75,0	77,6	74,6	80,2	107,5
Mleko krowie ^c w l Cows' milk ^c in l	189	213	222	218	221	101,4
Jaja kurze w szt. Hen eggs in pcs.	202	144	145	139	162	116,5

a Dane dotyczą lat gospodarczych. b Łącznie z mięsem i podrobami przeznaczonymi na przetwory. c Łącznie z mlekiem przeznaczonym na przetwory; bez mleka przerobionego na masło.

a Data concern economic years. b including meat and pluck designated for preserves. c including milk designated for preserves; excluding milk used in the production of butter.

W stosunku do ub. roku obserwowano spadek dynamiki cen żywności i napojów bezalkoholowych (4,2% w 2017 r., 2,6% w 2018 r.) Z artykułów żywnościowych niższą niż w 2017 r. dynamikę wzrostu cen wykazały: mięso wieprzowe, ryby i owoce morza, oleje i tłuszcze, owoce, oraz cukier. Podrożały natomiast: warzywa, mięso drobiowe i pieczywo. Dynamika wzrostu produkcji sprzedanej artykułów spożywczych obniżyła się do 3,9% wobec 6,6% w 2017 r. Podobnie kształtował się wzrost sprzedaży detalicznej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych ogółem i wynosił 3,3% wobec 7,0% przed rokiem.

W Polsce spożycie większości podstawowych produktów spożywczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2018 r. było wyższe niż przed rokiem. Największy wzrost spożycia odnotowano w przypadku jaj (o 16,5%) oraz mięsa (o 7,5%). W spożyciu mięsa w przeliczeniu na mieszkańca dominowało podobnie jak w latach poprzednich mięso wieprzowe – 42,6 kg (wobec ok. 38 kg) i drobiowe – 29,6 kg (wobec ok. 28 kg). Spożycie mięsa wołowego było nadal niskie – 3,0 kg i mniejsze niż rok wcześniej (3,2 kg).

Według KE w roku gospodarczym 2018/19, w porównaniu z okresem poprzednim, w krajach UE28 wzrosło spożycie wołowiny w masie tusz (łącznie z cielęciną – o 2,4%), mięsa drobiowego (o 2,4%), mięsa wieprzowego (o 1,7%), zbóż (o 2,2%), oleistych (o 0,7%) oraz produktów mlecznych (o 0,2%), zmniejszyło się natomiast spożycie cukru (o 2,6%). Konsumpcja mięsa wieprzowego w 2018 r., w przeliczeniu na jedną osobę, wzrosła do 32,6 kg (o 0,5 kg), mięsa drobiowego – do 24,8 kg (o 1 kg), a mięsa wołowego pozostała na poziomie 11 kg. Zmniejszyło się spożycie baraniny (o 0,1 kg) i wynosiło 2,2 kg na osobę.

W 2018 r. (według wycień powadzonych przez USDA) wzrosło światowe spożycie: wołowiny w masie tusz (łącznie z cielęciną) o 2,7% do 60,6 mln t (w UE28 – 8 mln ton), mięsa wieprzowego – o 0,7% do 112,3 mln ton (w UE28 – 21,2 mln ton) oraz mięsa drobiowego – o 1,8% do 93,6 mln t (w UE28 – 11,5 mln t). Do największych konsumentów mięsa na świecie należą mieszkańcy Australii (205 funtów mięsa na osobę rocznie), zaraz za nimi USA, a w dalszej kolejności Izraela, Argentyny, Urugwaju i Brazylii. Największym konsumentem jaj są mieszkańcy Japonii z wynikiem 320 szt. jaj na osobę w ciągu roku. Kolejne miejsca w konsumpcji jaj zajmują Paragwaj, Chiny i Meksyk.

Według danych opublikowanych przez Eurostat w 2018 r. (dane z 2014 r.) najwięcej warzyw i owoców spożywali obywatele Rumunii – ok. 199 kg na jednego mieszkańca w ciągu roku, w tym owoców ok. 96 kg. Na drugim miejscu znalazła się Grecja ze spożyciem owoców i warzyw 170 kg, w tym owoców ok. 81 kg i kolejno Włochy (odpowiednio – 168 kg i 105 kg) oraz Hiszpania, Portugalia, Belgia, Austria, w których spożycie owoców i warzyw kształtowało się w granicach od ok. 154 do ok. 159 kg, w tym owoców od 61 kg do 89 kg. Według danych z powyższego opracowania przeciętne spożycie owoców i warzyw na jednego mieszkańca w Polsce było niższe niż w/w krajach i wynosiło łącznie ok. 140 kg, w tym owoców ok. 60 kg.

Rozdział 2

Chapter 2

Wyniki produkcji rolniczej

Agricultural production results

2.1. Wielkość krajowej produkcji rolniczej

2.1. The volume of domestic agricultural production

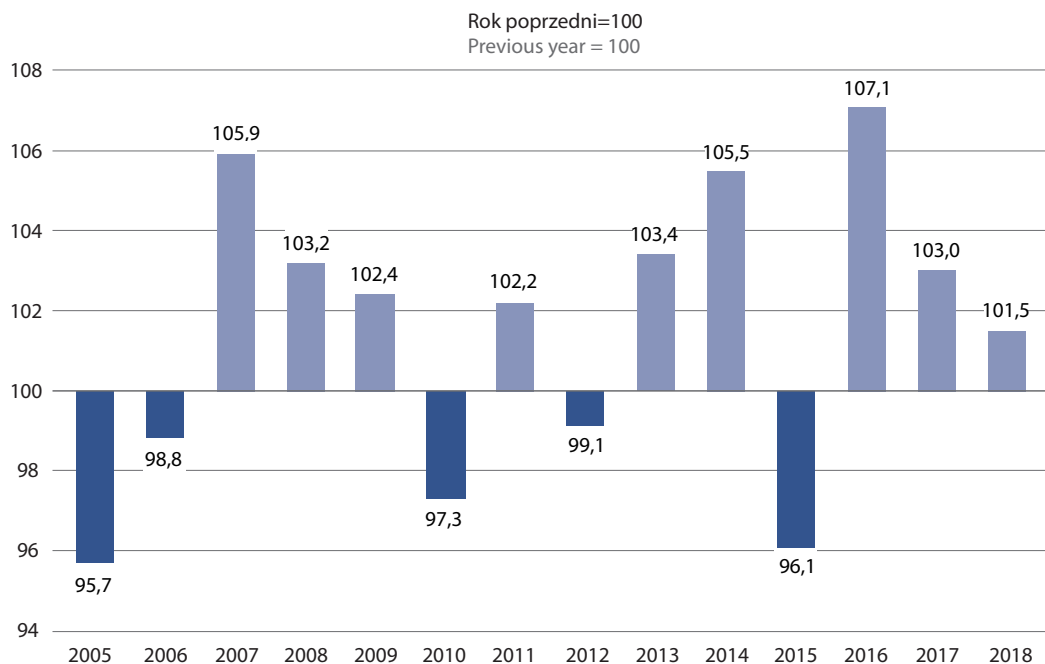
Wartość produkcji globalnej sektora rolnego w cenach bieżących w 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, zmniejszyła się o 2,1% w wyniku spadku wartości produkcji roślinnej o 5,9%, przy niewielkim wzroście produkcji zwierzęcej o 1,5%. W produkcji roślinnej największy spadek wartości produkcji w cenach bieżących wystąpił w grupie zbóż - o ok. 8%. Wzrost wartości produkcji odnotowano jedynie w grupie warzyw (o 3,5%), co spowodował (przy spadku zbiorów) znaczny wzrost cen (o ponad 20%). Wzrost wartości produkcji zwierzęcej wynikał przede wszystkim ze wzrostu produkcji drobiu (o ok. 9%) oraz jaj kurzych (o ok. 9%), jak również żywca wieprzowego (o ok. 1%).

Globalna produkcja rolnicza obejmuje:

- produkcję roślinną, tj. surowe (nie przetworzone) produkty pochodzenia roślinnego (zbiory danego roku),
- produkcję zwierzęcą, tj. produkcję żywca rzeźnego oraz surowych (nieprzetworzonych) produktów pochodzenia zwierzęcego i przyrost wartości pogłównia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego – stada podstawowego i obrotowego) do którego zaliczono: bydło, trzodę chlewną, owce, konie, drób, kozy i króliki.

Wykres 6. Dynamika globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe)

Chart 6. Indices of gross agricultural output (constant prices)

Tablica 10. Plony i zbiory głównych ziemiopłodów w 2018 r.

Table 10. Yields and production of main corps in 2018

Wyszczególnienie Specification	Zbiory Production			Plony Yields		
	w mln t in million tonnes	2017=100	2011- 2015 ^a = =100	w dt/ha in dt/ha	2017=100	2011- 2015 ^a = =100
Zboża ogółem Cereals total	26,8	83,9	93,2	34,3	81,7	90,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	22,8	82,1	91,2	32,3	80,8	89,5
pszenica wheat	9,8	84,2	98,2	40,6	83,2	91,0
żyto rye	2,2	81,0	79,4	24,2	79,1	87,1
jęczmień barley	3,0	80,4	91,4	31,2	78,4	86,9
owies oats	1,2	79,6	86,8	23,5	78,9	85,1
pszenżyto triticale	4,1	76,9	91,0	31,7	80,7	88,3
mieszanki zbożowe cereal mixed	2,5	88,0	80,9	25,2	78,0	84,3
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	2,2	81,7	88,9	26,1	88,5	92,2
Ziemniaki ^b Potatoes ^b	7,5	81,5	94,2	251	90,0	107,7
Buraki cukrowe Sugar beets	14,3	90,9	123,1	599	88,2	101,7
Warzywa gruntowe Field vegetables	4,1	89,7	94,3	x	x	x
Owoce z drzewc Tree fruit ^c	4,5	169,2	x	x	x	x
Owoce jagodowec Berries ^c	0,6	116,7	x	x	x	x

a Przeciętne roczne. b Łącznie ze zbiorami w ogrodach przydomowych. c W sadach
a Average annual. b Including production from kitchen gardens. c In orchards

Zbiory większości głównych ziemiopłodów rolnych w 2018 r. były znacznie niższe niż przed rokiem. Na zmniejszenie produkcji, pomimo zwiększenia powierzchni niektórych upraw, wpłynęło głównie zmniejszenie plonowania spowodowane niekorzystnymi warunkami agrometeorologicznymi prawie w całym okresie wegetacji. Plony wszystkich głównych ziemiopłodów rolnych były znacznie niższe niż przed rokiem, a także w porównaniu ze średnimi plonami w latach 2011-2015, z wyjątkiem ziemniaków i buraków cukrowych (w wieloletnim 2011-2015). Odnotowano przy tym zmniejszenie produkcji zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych, oleistych, warzyw gruntowych oraz produkcji siana z trwałych użytków zielonych i okopowych pastewnych. Zmniejszyła się produkcja strączkowych pastewnych na zielonkę, kukurydzy na zielonkę, motylkowych drobnonasiennych na zielonkę oraz strączkowych jadalnych. Większe niż w 2017 r. były natomiast zbiory owoców z drzew i z plantacji jagodowych oraz z krzewów owocowych w sadach.

Tablica 11. Produkcja żywca rzeźnego, mleka i jaj
 Table 11. Production of animals for slaughter, milk and eggs

Wyszczególnienie Specification	2010	2013	2016	2017	2018
Żywiec rzeźny w wadze poubojowej ciepłej (w wbc) ^a Animals for slaughter in post-slaughter warm weight ^a					
Ogółem ^b w przeliczeniu na mięso łącznie z tłuszczami i podrobami Total ^b in terms of meat including fats and pluck	3909	3906	4939	5097	5488
w tym mięso i tłuszcz ^c of which meat and fats ^c	3703	3696	4670	4815	5186
wołowe beef	389	373	501	562	573
wieprzowe pork	1863	1606	1880	1894	1973
drobiowe poultry	1380	1661	2241	2316	2597
Mleko w mln l Milk in million litres					
Ogółem Total	11921	12348	12867	13305	13768
Jaja w mln szt. Eggs in million units					
Ogółem Total	11124	10042	10600	10998	11814

a W przeliczeniu na mięso, tj. masę mięsno-kostną (łącznie z tłuszczami i podrobami) za pomocą współczynników określających wydajność poubojową poszczególnych gatunków zwierząt; od 2018 zmieniono współczynniki przeliczeniowe żywca rzeźnego w wadze bitej ciepłej (wbc), dane nie są porównywalne z danymi za lata poprzednie. b Wołowe, cielęce, wieprzowe, baranie, końskie, drobiowe, kozie, królicze i dziczyzna. c Bez podrobów.

a In terms of meat, e.g. meat with bones (including fats and pluck) using coefficients which take into consideration the post-slaughter weight of each of the species; since 2018 change of conversion rates in post-slaughter warm weight, data incomparable with data for previous years. . b Beef, veal, pork, mutton, horse, poultry, goat, rabbit and game. c excluding pluck.

Produkcja żywca rzeźnego (wołowego, wieprzowego, baraniego, końskiego, drobiowego, koziego, króliczego i dziczyzny) w 2018 r. w wyniku wzrostu produkcji podstawowych gatunków żywca rzeźnego kształtowała się na poziomie wyższym od uzyskanej przed rokiem. Odnotowano również wzrost produkcji mleka i jaj.

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach.

Od 2000 r. notowany był stopniowy wzrost udziału towarowej produkcji rolniczej w produkcji globalnej, przy czym od 2009 r. udział ten stanowi ponad 70%. W 2018 r., przy niższej niż przed rokiem podaży produktów roślinnych odnotowano dalszy wzrost udziału produkcji towarowej ogółem w produkcji globalnej do 76,3% (73,6% w 2017 r.), produkcji roślinnej do 61,7% (59,6% w 2017 r.), a zwierzęcej do 89,2% (przed rokiem 86,8%). W warunkach dominującej presji podaży surowców na europejskich i światowych rynkach rolnych i związanych z tym trudnościami ze zbytem produktów rolnych od 2015 r. podejmowane są działania mające na celu dywersyfikację kierunków eksportu towarów rolno-spożywczych.

W 2018 r., w porównaniu z 2017 r., w strukturze towarowej produkcji rolniczej nie odnotowano znaczących zmian. Udział produkcji roślinnej zmniejszył się, o 1,6 p. procentowego. Zmiany udziału w grupach produkcji roślinnej wahały się w granicach od -1,0 p. proc. (zboża podstawowe) do +1,6 p. proc. (pozostałe uprawy). Na

wzrost udziału towarowej produkcji zwierzęcej w towarowej produkcji ogółem wpłynął przede wszystkim wzrost udziału towarowej produkcji jaj (o 0,6 p. proc.).

2.2. Polska produkcja rolnicza na tle Unii Europejskiej

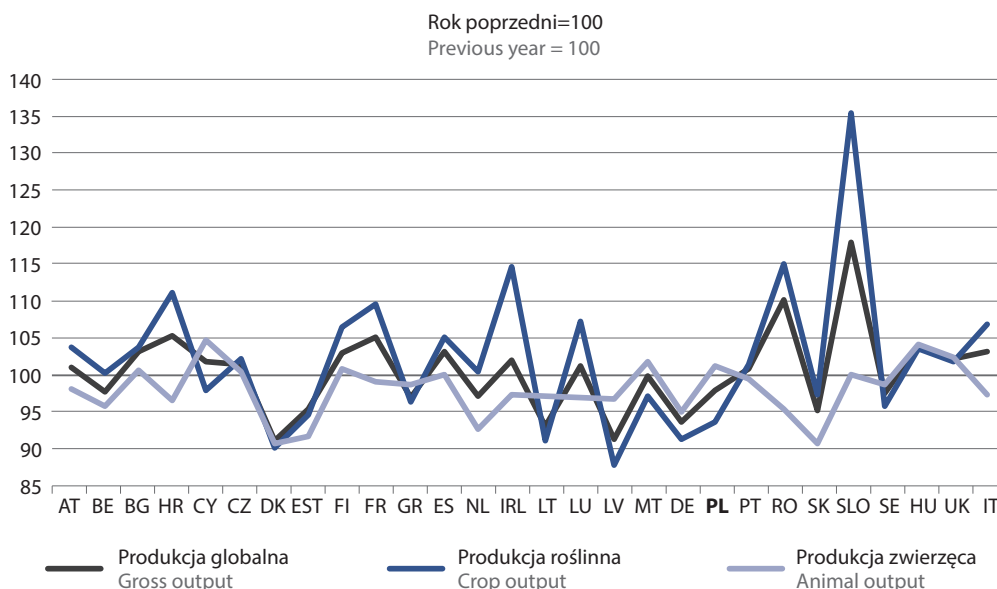
2.2. Polish agricultural production as compared to the European Union

Wartość unijnej produkcji globalnej z sektora rolnictwa łącznie z usługami i pozostałą drugorzędą niewydzieloną działalnością nierolniczą wyniosła 434,3 mld euro, przy czym udział państw „wielkiej czwórki”, tj.: Francji, Niemiec, Włoch i Hiszpanii stanowił ponad połowę (55,0%) wartości produkcji Wspólnoty. Polską produkcję rolniczą wyceniono w 2018 r. na 25,0 mld EUR, w tym produkcję roślinną – na 10,8 mld EUR, a zwierzęcą – 13,4 mld EUR. Wartościowo polska produkcja rolnicza stanowiła 5,8% produkcji rolniczej Unii Europejskiej.

Rozpatrując poszczególne elementy składowe produkcji rolniczej (wartościowo w EUR) na poziomie UE odnotowano w skali roku 2,7% wzrost produkcji roślinnej oraz 2,4% spadek zwierzęcej. W Polsce produkcja rolnicza, przy spadku produkcji roślinnej w skali roku o 6,4%, zmniejszyła się o 2,2%. W produkcji zwierzęcej odnotowano wzrost o 1,2%.

Wykres 7. Dynamika produkcji rolniczej w krajach UE w 2018 r.

Chart 7. Indices of agricultural output in EU countries in 2018

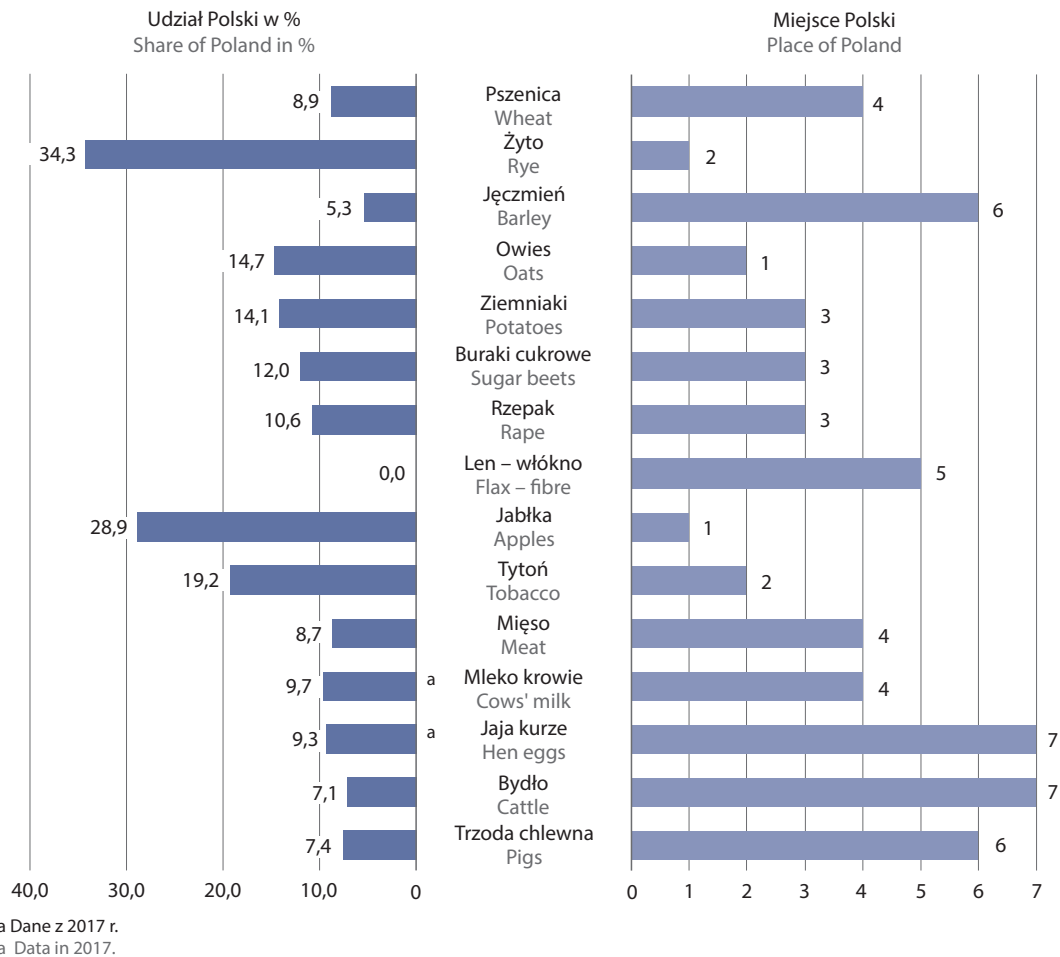
W 2018 r. w ponad połowie państw UE odnotowano w skali roku wzrost wartości globalnej produkcji rolniczej. Do krajów z najwyższym tempem wzrostu produkcji rolniczej należały: Słowenia (17,9%), Rumunia (10,2%), Chorwacja (5,3%) i Francja (5,1%). W Słowenii odnotowano znaczący wzrost wartości produkcji roślinnej (o 35,5%) przy niezmienionej wartości produkcji zwierzęcej. W Rumunii, Irlandii, Chorwacji i Francji również istotnie wzrosła produkcja roślinna (odpowiednio o: 15,0%, 14,6%, 11,2% i 9,5%), jednak wartość produkcji zwierzęcej uległa zmniejszeniu (odpowiednio o: 4,7%, 2,7%, 3,5% i 1,0%).

Wyraźny spadek globalnej produkcji rolniczej odnotowano natomiast w: Danii (o 8,9%), Łotwie (o 8,7%), Litwie (o 6,9%), oraz w Niemczech (o 6,4%). W krajach tych zmniejszyła się zarówno wartość produkcji roślinnej (odpowiednio o: 10,0%, 12,2%, 9,0%, 8,8%) i produkcji zwierzęcej (stosownie o: 9,3%, 3,3%, 2,9%, 5,0%).

Biorąc pod uwagę udział państw w wytworzonej w UE produkcji roślinnej pierwsze miejsce przypada Francji – z udziałem 19,3%, drugie Hiszpanii - 14,5%, trzecie Włochom – 14,0%. W przypadku produkcji

zwierzęcej przodują Niemcy – z udziałem 15,5%, przed Francją 14,8% i Hiszpanią – 11,0%. Udział Polski w unijnej wartości produkcji roślinnej wynosił 4,8%, a zwierzęcej 7,7%.

Wykres 8. Udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w UE w 2018 r.
Chart 8. Share and place of Poland in production of selected agricultural products in the EU in 2018

Według danych Eurostat, kraje UE wyprodukowały w 2018 r. 295,1 mln t zbóż na ziarno, tj. o 14,8 mln t mniej niż przed rokiem. Zmniejszenie produkcji było przede wszystkim wynikiem niekorzystnych warunków pogodowych oraz zmniejszenia (o 0,2 mln ha) powierzchni uprawy ziarna.

W Polsce zbiory ziarna wyniosły 26,8 mln t, co stanowiło 9,1% całkowitej produkcji zbóż w UE.

Spośród wszystkich państw UE, Polska znalazła się na pierwszym miejscu w produkcji żyta – z udziałem 34,3% żyta zebranego na terenie UE oraz na drugim miejscu w produkcji owsa, przy udziale w produkcji unijnej wynoszącym 14,7%. Produkcja żyta i owsa w UE wyniosła odpowiednio 6191 tys. t i 7794 tys. ton.

UE jest wiodącym na świecie producentem buraków cukrowych. Rynek cukru w UE do września 2017 r. był regulowany przez kwoty produkcyjne. Po podjęciu decyzji o likwidacji tych kwot, sektor cukru w UE wspierany przez WPR, przeszedł szereg głębokich reform w celu adaptacji do nowych wyzwań. W 2018 r. produkcja buraków cukrowych w UE, przy spadku powierzchni uprawy o 1,2% zmniejszyła się o 16,5%, tj. do 119,5 mln ton. W Polsce, która jest jednym z czołowych producentów buraków cukrowych w UE (zajmuje 3 miejsce w produkcji tego surowca), odnotowano ok. 9% spadek produkcji do 14,3 mln ton.

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano w UE znaczny spadek (o 16,5%) produkcji ziemniaków – do 51,8 mln ton. W Polsce przy spadku zbiorów o 18,4% produkcja ziemniaków wyniosła 7,5 mln ton. Pomimo zmniejszonych zbiorów, Polska zajęła w UE wysokie, trzecie miejsce w produkcji ziemniaków, z ok. 14% udziałem w produkcji unijnej.

W omawianym roku unijna produkcja roślin oleistych wynosiła: rzepaku i rzepiku – 19,9 mln ton, słonecznika – 10 mln, a soi 2,9 mln ton. W Polsce wyprodukowano 2,2 mln t rzepaku i rzepiku, co dało naszemu krajowi trzecią lokatę w gronie czołowych producentów tej uprawy w UE.

UE wspiera sektor owoców i warzyw poprzez system zarządzania rynkiem mający na celu podniesienie konkurencyjności, promocję konsumpcji, szerzenie metod produkcji przyjaznych środowisku oraz zapobieganie fluktuacjom w dochodach rolników. Dzięki zróżnicowanemu klimatowi, w państwach UE produkuje się szeroką gamę owoców. Najważniejsze z nich to jabłka i brzoskwinie. W 2018 r. w UE wyprodukowano 13,8 miliona ton jabłek i 2,7 mln t brzoskwiń. Blisko 29% unijnej produkcji jabłek pochodziło z Polski, zajmującej pierwsze miejsce w produkcji tych owoców we Wspólnocie.

Unijna produkcja warzyw w 2018 r. była nieznacznie niższa niż w 2017 r.. Do podstawowych warzyw produkowanych na terenie UE należą pomidory. W 2018 r. zebrano w UE ok. 17 mln t pomidorów, co w porównaniu z 2017 r. oznaczało redukcję zbiorów o 1,5 mln ton. Największy spadek produkcji odnotowano w Hiszpanii (-7,3% do 4,8 mln t), a wysoki wzrost u głównego producenta tych warzyw, tj. Włoch (o 8,6% do 6 mln t). W Polsce zbiory pomidorów były o 3,4% wyższe od uzyskanych przed rokiem. Polska należy również do czołowych unijnych producentów marchwi i cebuli dostarczając na rynek odpowiednio ok. 726 tys. t i ok. 563 tys. t tych warzyw. Największymi producentami cebuli w UE28 są Holandia i Hiszpania (po ok 1,3 mln t), a marchwi (poza Polską) Wielka Brytania z produkcją ok. 750 tys. ton.

W 2018 r. pogłowie zwierząt gospodarskich w UE wyniosło w przypadku świń - 148,2 mln szt. i bydła – 87,4 mln sztuk. W porównaniu z rokiem poprzednim, pogłowie świń w UE zmniejszyło się o 1,4%. Rok 2018, po latach wahań związanych z występowaniem cykliczności w pogłowie świń, był rokiem powrotu do wielkości stada z roku 2014. Zdecydowana większość pogłowie znajdowała się w Hiszpanii i Niemczech (ok. 39% pogłowie świń w UE). W Polsce znajdowało się 7,4% unijnej populacji świń, co stawiało nasz kraj na 6 pozycji w UE pod względem wielkości pogłowie tych zwierząt gospodarskich. Wśród państw UE, krajem z największym pogłowiem bydła jest Francja, gdzie udział pogłowie bydła w unijnym pogłowie wyniósł ok. 21%. W stadzie całej UE udział polskiego pogłowie bydła wynosił ok. 7%. Podobnie jak w przypadku trzody chlewnej, w 2018 r. nasz kraj znalazł się w UE na 6 pozycji pod względem wielkości pogłowie bydła.

W 2018 r. kraje UE wyprodukowały 7,9 miliona ton mięsa wołowego i 23,8 mln t wieprzowiny. Produkcja tych gatunków mięsa w UE była większa niż w 2017 r. odpowiednio o 1,6% i o 2,0%. Blisko ¼ mięsa wieprzowego (22,4%, tj. 5,3 mln t) pochodziło z Niemiec, podczas gdy Polska wyprodukowała blisko 2 mln t (8,7% produkcji unijnej). Do największych producentów mięsa wołowego należała Francja z produkcją 1,46 mln ton. W Polsce produkcja mięsa wołowego łącznie z cielęcym (565 tys. t) stanowiła 7,1% wyprodukowanego mięsa tego rodzaju w całej UE.

Produkcja drobiu w UE w 2018 r. kształtowała się na rekordowo wysokim poziomie (15,2 mln t) i była o 3,2 mln t większa niż w 2017. Według Eurostatu, 70% mięsa drobiowego w UE pochodzi z sześciu krajów członkowskich tj. z: Polski (16,8% produkcji unijnej), Wielkiej Brytanii (12,9%), Francji (11,4%), Hiszpanii (10,7%), Niemiec (10,4%) i Włoch (8,5%). Rosnąca produkcja drobiu rzeźnego związana jest z relatywnie niskimi cenami pasz utrzymującymi się na terenie Wspólnoty .

Zniesienie kwot mlecznych spowodowało restrukturyzację i dalszą modernizację sektora mlecznego, w tym ukierunkowanie na bardziej produktywnie stada. Produkcja mleka krowiego w UE wyniosła w 2018 r. 159,5 mln ton (dane USDA) i była wyższa niż przed rokiem o 0,9%. W Polsce produkcja mleka krowiego wzrosła również – do 14171 tys. t, tj. o 477 tys. t (o 3,5%). Według szacunków DG AGR1 unijna produkcja jaj wyniosła w 2018 r. 6,9 mln t, co oznaczało wzrost o 2,6%.

Rozdział 3

Chapter 3

Struktura geograficzna i towarowa obrotów handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi

Geographical and commodity structure of foreign trade turnover of agri-food products

3.1. Obroty towarowe polskiego handlu zagranicznego

3.1. Polish foreign trade turnover

W 2018 r. w polskim handlu zagranicznym dały się odczuć pewne niekorzystne tendencje. Odnotowano spadek dynamiki eksportu, co wpłynęło na wystąpienie (po raz pierwszy od 2014 r.) deficytu w obrotach. Obroty towarowe handlu zagranicznego wyniosły w cenach bieżących 951,3 mld zł po stronie eksportu oraz 970,8 mld zł po stronie importu. Ujemne saldo kształtowało się na poziomie 19,5 mld zł, podczas gdy w 2016 r. dodatnie saldo wyniosło 2,5 mld złotych. W porównaniu z 2017 r. eksport wzrósł o 7,8%, a import o 10,3%. Głównym partnerem Polski w wymianie towarów (od 1990 r.) są Niemcy. W 2018 r. udział Niemiec w wartości importu ogółem wynosił 22,6% (wobec 23,1% w 2017 r.), a eksportu – 28,2% (wobec 27,5% w 2017 r.). Pod względem wartości importu drugim kontrahentem (od 2016 r.) są Chiny z udziałem w ogólnej wartości 11,6% (wobec 11,8% rok wcześniej), a w eksporcie – Czechy – 6,4%. Trzecim dostawcą towarów na rynek polski jest Rosja z udziałem 7,1%, a odbiorcą Wielka Brytania – 6,2%.

Tablica 12. Obroty towarowe polskiego handlu zagranicznego ogółem według nomenklatury CN w 2018 r. (ceny bieżące)

Table 12. Polish total foreign trade turnover by the CN nomenclature in 2018 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	zł PLN		EUR		2017=100	
	w mln	in million	zł PLN	EUR	zł PLN	EUR
Import	970 830,8		228 172,3		110,3	110,7
Import						
w tym UE of which EU	570 590,8		134 136,6		107,4	107,8
Eksport	951 324,2		223 596,4		107,8	108,2
Export						
w tym UE of which EU	767 020,3		180 287,5		108,6	109,0
Saldo	-19 506,6		-4 572,9		x	x
Balanse						
w tym UE of which EU	196 429,5		46 150,9		x	x

W 2018 r. utrzymał się wzrost obrotów polskiego handlu zagranicznego. Tak jak w latach poprzednich, nadwyżki obrotów odnotowano w handlu z krajami rozwiniętymi, natomiast deficyt z krajami rozwijającymi się i z krajami Europy Środkowo-Wschodniej. Dla wszystkich krajów z pierwszej dziesiątki naszych partnerów odnotowano wzrost eksportu oraz importu. Obroty z dziesięcioma głównymi partnerami handlowymi stanowiły w eksporcie ogółem 66,7%, wobec 66,2% w 2017 r., a w imporcie ogółem – 64,8% wobec 65,7%.

3.2. Obroty handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury SITC

3.2. Turnover of foreign trade of agri-food products by the SITC nomenclature

Obroty handlu rolno-spożywczego wyniosły w cenach bieżących 121,8 mld zł w eksporcie oraz 78,1 mld zł w imporcie. Dynamika eksportu była nadal wyższa od dynamiki importu, co znalazło odzwierciedlenie w generowaniu nadwyżki. Osiągnięte wyniki potwierdzają, że sektor rolno-spożywczy jest kluczowym segmentem polskiej gospodarki i pozostaje ważnym ogniwem w międzynarodowym łańcuchu dostaw.

Tablica 13. Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury SITC w 2018 r. (ceny bieżące)

Table 13. Polish foreign trade turnover of agri-food products by the SITC nomenclature in 2018 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	zł PLN	EUR	2017=100	
	w mln	in million	zł PLN	EUR
Import	78 073,7	18 353,9	102,7	103,2
Import				
w tym UE of which EU	54 215,6	12 746,6	101,0	101,4
Eksport	121 797,0	28 616,6	106,6	106,9
Export				
w tym UE of which EU	101 106,7	23 755,6	107,7	108,0
Saldo	43 723,3	10 262,7	x	x
Balance				
w tym UE of which EU	46 891,1	11 009,0	x	x

Saldo obrotów towarami rolno-spożywczymi, w przeciwieństwie do salda obrotów w handlu zagranicznym ogółem pozostało dodatnie, wynosiło 43,7 mld zł przy wzroście importu o 3,2% i eksportu o 6,9%.

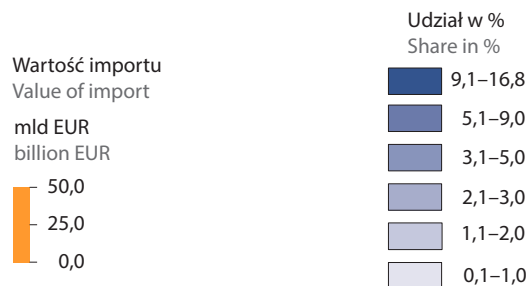
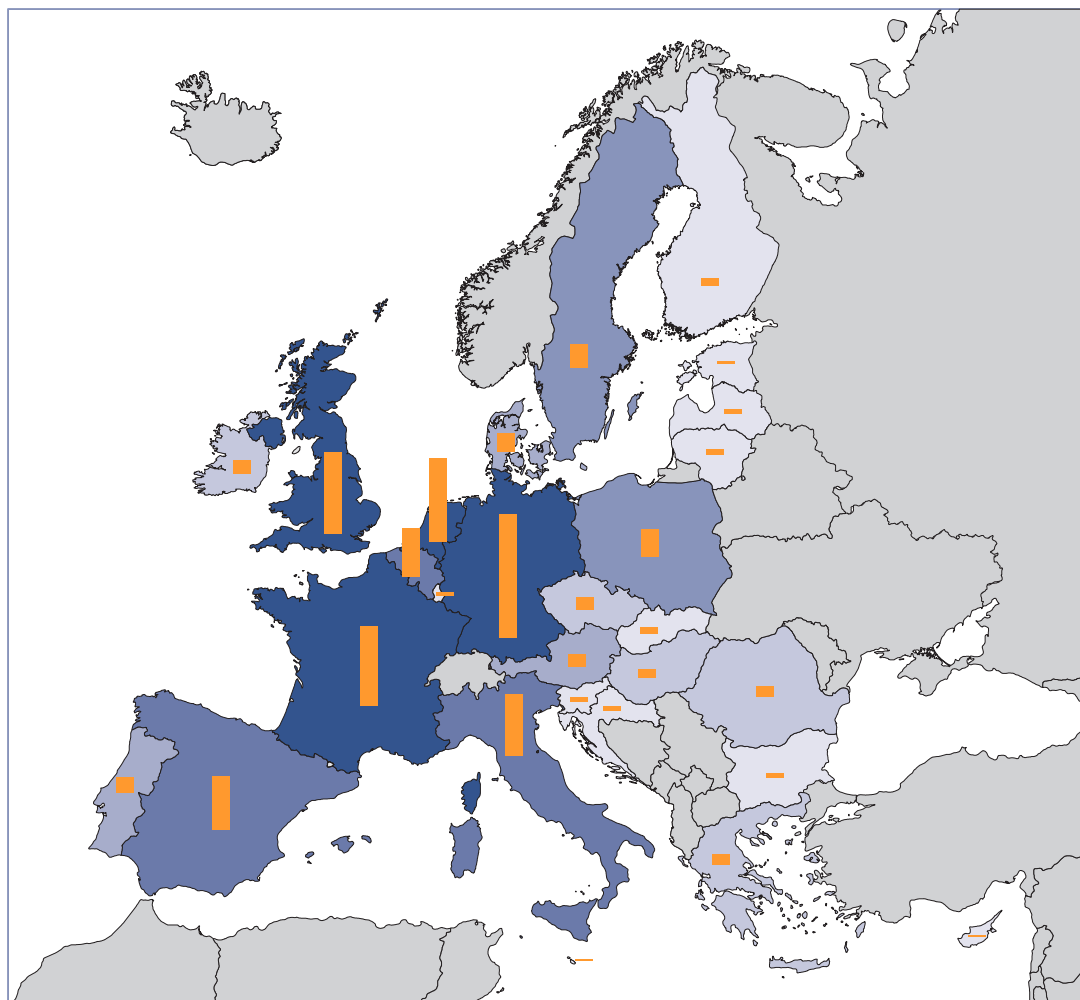
Tablica 14. Udział Polski w światowym imporcie i eksporcie rolnym według nomenklatury SITC
 Table 14. Poland's share in global agricultural import and export by the SITC nomenclature

Produkty Products	2010	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
import import					
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	1,31	1,30	1,35	1,49	1,74
Żywność i zwierzęta żywe Food and live animals	1,41	1,37	1,41	1,06	1,83
Napoje i tytoń Beverages and tobacco	0,96	1,07	1,08	1,20	1,35
Oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne Animal and vegetable oils, fats and waxes	0,79	0,82	0,98	1,52	1,26
eksport export					
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	1,67	2,00	1,99	2,26	2,62
Żywność i zwierzęta żywe Food and live animals	1,75	2,05	2,07	2,33	2,70
Napoje i tytoń Beverages and tobacco	1,85	2,39	2,15	2,96	3,29
Oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne Animal and vegetable oils, fats and waxes	0,45	0,67	0,65	0,35	0,36

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych Eurostat i UN Comtrade Database
 Source: Own calculations based on Eurostat database and UN Comtrade Database

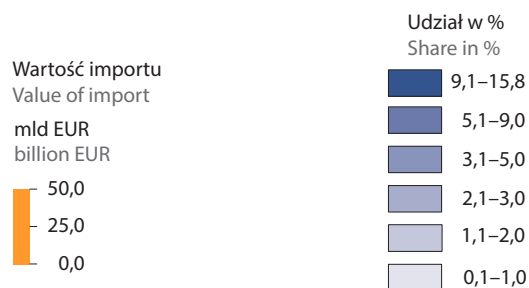
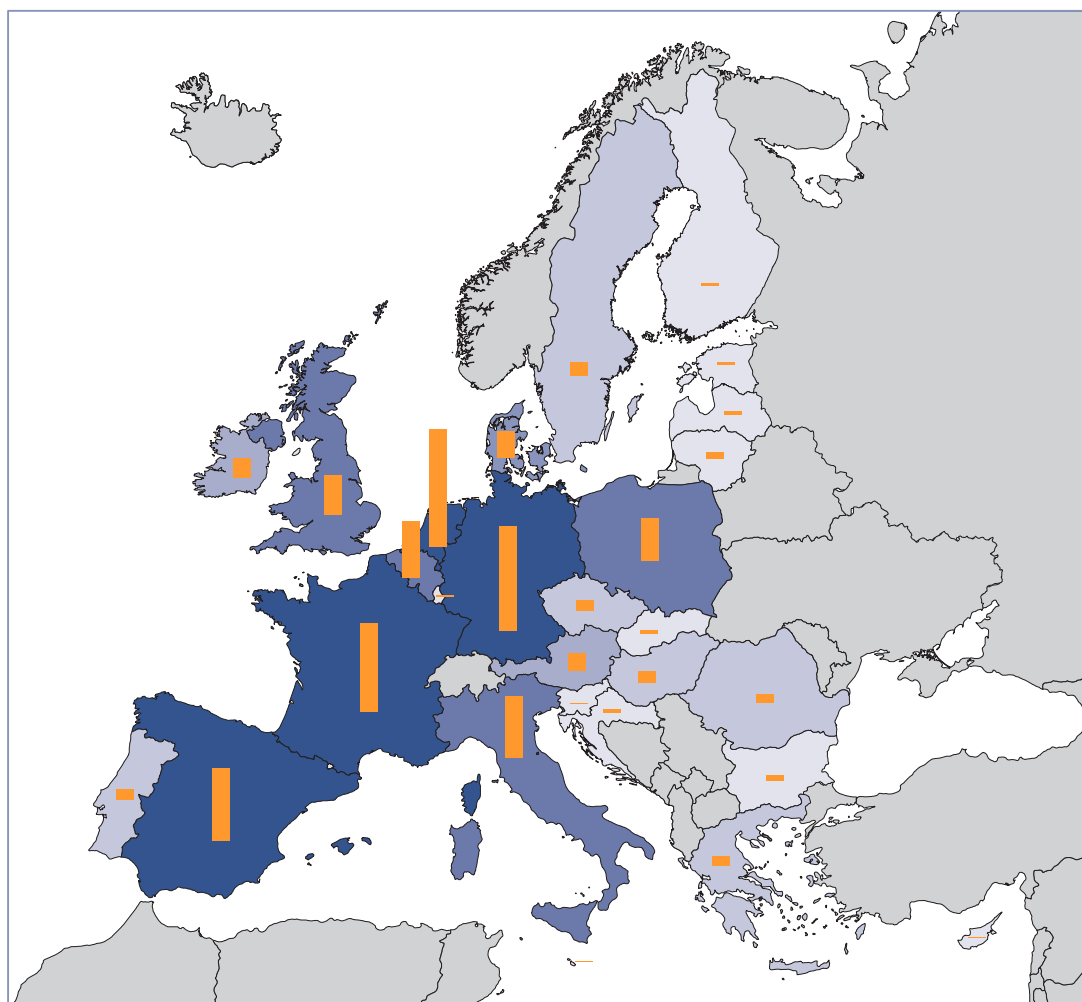
Od 2010 r. do 2018 udział polskiego importu produktów rolno-spożywczych w imporcie światowym i unijnym, przy wzroście importu wszystkich grup towarów, zwiększył się odpowiednio z 1,31% do 1,74% i z 2,39% do 3,74%. W tym samym okresie udział eksportu tych produktów w eksporcie światowym i na rynek UE zwiększał się również odpowiednio z 1,67% do 2,62% i z 3,24% do 5,76%, z wyjątkiem grupy towarów obejmujących tłuszcze roślinne i zwierzęce. Udział eksportu tłuszczu od 2010 r. wykazał wyraźną tendencję spadkową, m.in. na skutek niskiej konkurencyjności, co potwierdzają wskaźniki służące do jej oceny. Zarówno w światowym, jak i unijnym eksporcie odnotowano natomiast wzrost udziału eksportu napojów i tytoniu oraz żywności i zwierząt żywych.

Mapa 3. Udział państw UE w ogólnej wartości importu produktów rolno-spożywczych w 2018 r.
 Map 3. Share of EU countries in the total value of import of agri-food products in 2018

Wśród państw UE najwyższe obroty handlowe w imporcie towarów rolno-spożywczych odnotowano w 2018 r. z Niemcami – 218,9 mld zł (z udziałem 22,6%), Włochami – 49,8 mld zł (z udziałem 5,1%), Francją – 35,6 mld zł (z udziałem 3,7%), Holandią – 35,2 mld zł (z udziałem 3,6%), Czechami – 33,4 mld zł (z udziałem 3,4%), Belgią – 24,1 mld zł (z udziałem 2,5%) i Wielką Brytanią – 23,7 mld zł (z udziałem 2,4%).

Mapa 4. Udział państw UE w ogólnej wartości eksportu produktów rolno-spożywczych w 2018 r.
 Map 4. Share of EU countries in the total value of export of agri-food products in 2018

Podobnie jak w przypadku importu, najwyższe obroty w eksporcie towarów rolno-spożywczych odnotowano z Niemcami – 268,4 mld zł (z udziałem 28,2%) i kolejno z Czechami – 60,7 mld zł (z udziałem 6,4%), Wielką Brytanią – 59,3 mld zł (z udziałem 6,2%), Francją – 53,1 mld zł (z udziałem 5,6%), Włochami – 43,8 mld zł (z udziałem 4,6%), Holandią – 43,0 mld zł (z udziałem 4,5%) i Węgrami – 25,4 mld zł (z udziałem 2,7%).

Tablica 15. Udział Polski w unijnym imporcie i eksporcie rolnym według nomenklatury SITC
 Table 15. Poland's share in the EU agricultural import and export by the SITC nomenclature

Produkty Products	2010	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
import import					
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	2,39	3,35	3,50	3,71	3,74
Żywność i zwierzęta żywe Food and live animals	2,47	3,47	3,62	3,84	3,86
Napoje i tytoń Beverages and tobacco	1,81	2,72	2,80	2,96	3,04
Oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne Animal and vegetable oils, fats and waxes	2,37	2,74	3,04	3,19	3,15
eksport export					
Towary rolno-spożywcze razem Agri-food products in total	3,24	5,12	5,08	5,51	5,76
Żywność i zwierzęta żywe Food and live animals	3,66	5,45	5,49	5,87	6,09
Napoje i tytoń Beverages and tobacco	1,66	4,09	3,77	4,85	5,28
Oleje, tłuszcze, woski, zwierzęce i roślinne Animal and vegetable oils, fats and waxes	1,74	2,69	2,49	1,46	1,24

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych Eurostat i UN Comtrade Database
 Source: Own calculations based on Eurostat database and UN Comtrade Database

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła wartość importu i eksportu **żywności i zwierząt żywych** (w cenach bieżących). Wzrost wartości eksportu był wyższy od wzrostu importu i w skali roku wynosił 5,9%. Największe obroty, podobnie jak w latach poprzednich, odnotowano w wymianie handlowej z krajami Unii Europejskiej. Wzrost wartości eksportu i importu w skali roku wystąpił również z krajami z grupy Pozostałe. Jedynie do grupy krajów Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej wartość eksportowanej z Polski żywności i zwierząt żywych zmniejszyła się, przy występującym jednocześnie wysokim wzroście wartości importu towarów z tej grupy krajów.

Udział produktów wchodzących w skład grupy żywność i zwierzęta żywe w obrotach handlu zagranicznego ogółem był w 2018 r. nieznacznie mniejszy niż rok wcześniej i wynosił w eksporcie 10,79% a w imporcie 6,97% (wobec odpowiednio 10,98% i 7,48% w 2017 r.).

Tablica 16. Wartość importu i eksportu żywności i zwierząt żywych według grup krajów i nomenklatury SITC (ceny bieżące)

Table 16. Import and export value of food and live animals by groups of countries and SITC nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	60094,2	65838,1	67701,8	102,8	87946,9	96949,0	102695,4	105,9
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	41356,5	46717,9	47256,5	101,2	71005,1	78464,4	83993,6	107,0
EUROAZJATYCZKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	695,3	605,2	869,3	143,6	3055,8	3158,9	2985,4	94,5
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	4249,3	4067,2	4725,3	116,2	851,7	863,3	988,1	114,5
POZOSTAŁE OTHERS	13793,1	14447,88	14850,7	102,8	13034,3	14462,4	14728,3	101,8

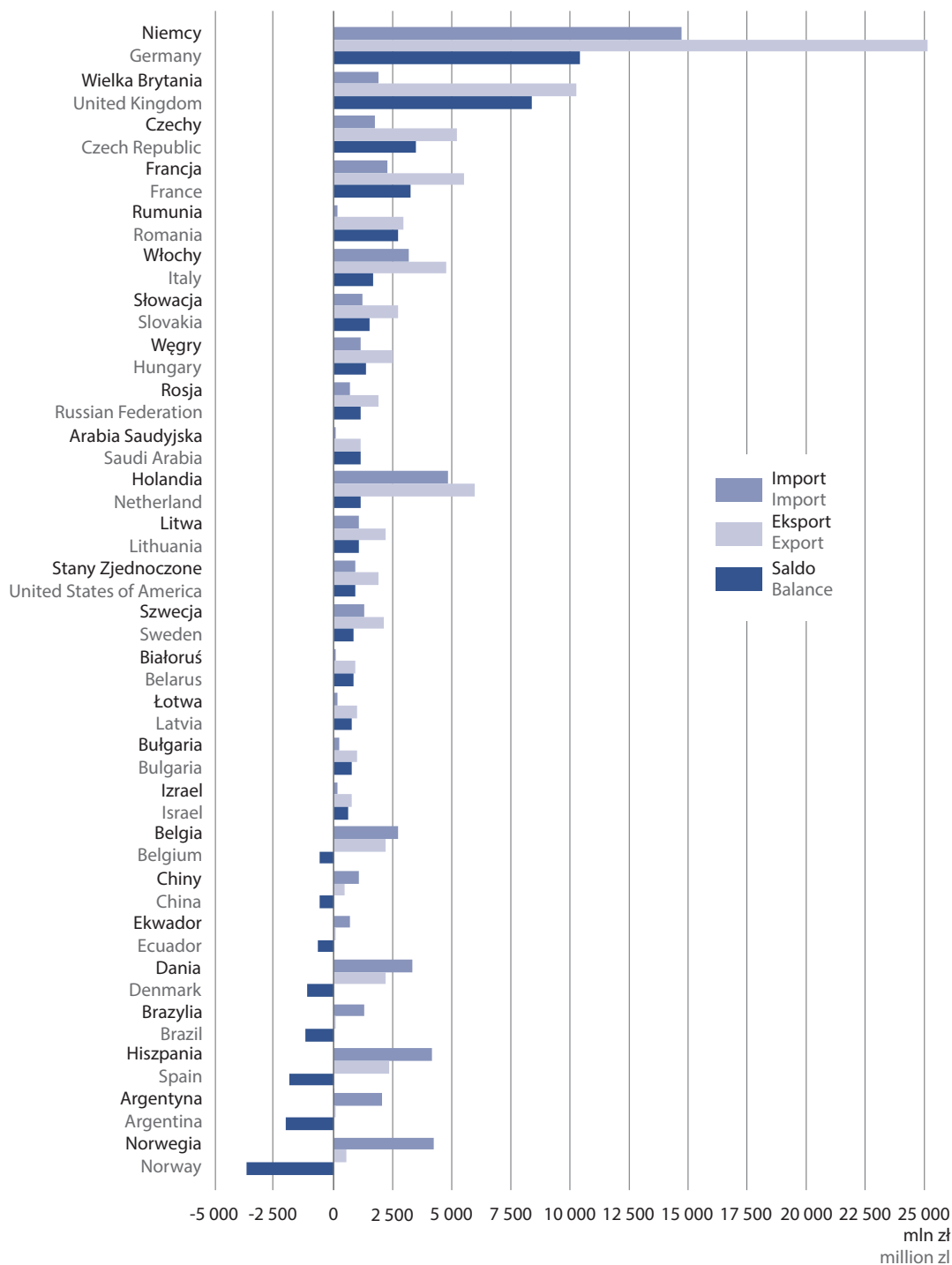
Zmiany zachodzące w handlu zagranicznym żywnością i zwierzętami żywymi wpływają korzystnie na kształtowanie się bilansu wymiany handlowej. Saldo obrotów tymi towarami w cenach bieżących poprawia się systematycznie. W 2018 r. wyniosło 35,0 mld zł, wobec 31,1 mld zł w 2017 roku.

Wśród grup krajów do których eksportowana jest żywność i zwierzęta żywe, podobnie jak w latach poprzednich, na pierwszym miejscu znajduje się UE, na drugim – kraje zaliczane do Pozostałych a na trzecim Euroazjatycka Unia Gospodarcza. W UE do czołowych odbiorców polskiej żywności i zwierząt żywych zaliczają się: Niemcy, Holandię, Hiszpanię, Danię i Włochy.

Udział grupy krajów Pozostałe w eksporcie żywności i zwierząt żywych stopniowo rośnie, m.in. z uwagi na wzmoczone poszukiwania nowych rynków zbytu. Wśród kontrahentów w tej grupie państw największe znaczenie w 2018 r. miały: Stany Zjednoczone, Ukraina, Arabia Saudyjska, Izrael, Turcja, Hongkong i Wietnam. Eksport do Stanów Zjednoczonych podobnie jak rok wcześniej wyniósł 1,9 mld zł, a na Ukrainę 1,8 mld zł i zwiększył się wartościowo w skali roku o 20,0%. W grupie krajów Pozostałe znajdują się państwa najściślej rozwinięte oraz państwa rejonu Afryki, Karaibów i Pacyfiku, którym UE zgodnie z postanowieniami WTO przyznaje kontyngenty preferencyjne. Polska importuje duże ilości produktów żywnościowych z tych krajów, dotyczy to przede wszystkim produktów pochodzących z innych stref klimatycznych, tj. owoców i warzyw tropikalnych. Saldo obrotów żywnością i zwierzętami żywymi, w wyniku znaczącego wzrostu eksportu do głównych odbiorców z grupy państw Pozostałe, osiągnęło wartość dodatnią w wysokości 35,0 mld zł wobec 31,1 mld zł w 2017 r. oraz minus 0,8 mld zł w 2016 r. i minus 1,1 mld zł w 2015 roku.

Na rynek polski najwięcej żywności i zwierząt żywych w ujęciu wartościowym importowano z: Niemiec, Holandii, Hiszpanii, Danii i Włoch. Na drugim miejscu po UE pod względem wartości importu zajmują państwa z grupy Pozostałe, a wśród nich: Argentyna, Ukraina, Brazylia, Chiny, USA, Wietnam i Turcja. Należy przy tym zaznaczyć, że wartość towarów przywiezionych do Polski z grupy państw Pozostałe jest porównywalna z importem tego rodzaju towarów z Niemiec. Bilans wymiany żywności i zwierząt żywych był ujemny i wynosił minus 122,4 mln zł.

Wykres 9. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego żywności i zwierząt żywych w 2018 r.
 Chart 9. Main partners in the foreign trade turnover of food and live animals in 2018

Bilans wymiany towarowej żywności i zwierząt żywych z państwami Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej był dodatni i wyniósł 2,1 mld zł wobec 2,6 mld zł przed rokiem. W obrotach tymi towarami największy udział miała Rosja i Białoruś.

W 2018 r., podobnie jak w latach poprzednich, saldo obrotów żywności i zwierząt żywych z krajami EFTA było ujemne i wyniosło minus 3,7 mld zł wobec minus 3,2 mld zł przed rokiem. Import ryb z Norwegii miał dominujący wpływ na ujemne saldo z tą grupą państw. Jedynie ze Szwajcarią zarejestrowano dodatnie saldo na poziomie ostatnich dwu lat (0,2 mld zł).

Tablica 17. Wartość importu i eksportu napojów i tytoniu według grup krajów i nomenklatury SITC (ceny bieżące)

Table 17. Import and export value of beverages and tobacco by groups of countries and SITC nomenclature (current prices)

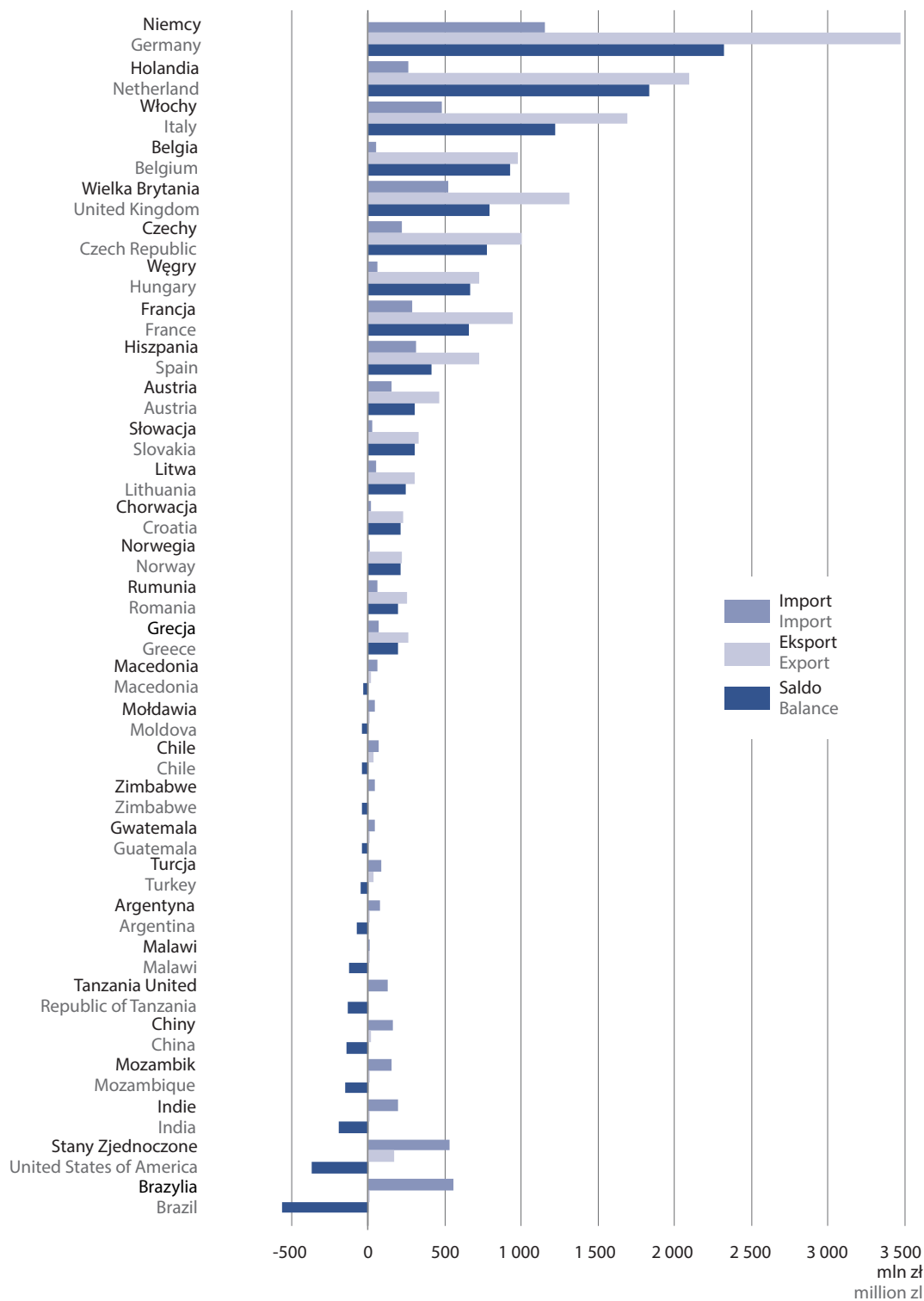
Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	5998,9	6474,5	6953,6	107,4	12044,0	15956,8	17982,9	112,7
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	3858,3	4001,7	4218,0	105,4	10495,9	14290,1	16178,4	113,2
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	10,2	17,9	22,0	122,9	47,7	46,5	65,2	140,1
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	5,0	9,3	41,5	445,0	54,3	213,0	278,4	130,7
POZOSTAŁE OTHERS	2125,4	2445,6	2672,1	109,3	1446,1	1407,1	1461,0	103,8

Wyroby tytoniowe do których zalicza się: **tytoń** przetworzony (do palenia, homogenizowany, ekstrakty i esencje z tytoniu, tytoń do żucia i tabaka), papierosy, cygara i cygaretki eksportowane są przede wszystkim na rynek unijny. Rosnące możliwości eksportowe stymulują wzrost produkcji krajowej wyrobów tytoniowych i wpływają na rozwój tej gałęzi przemysłu. Krajowa powierzchnia uprawy tytoniu wykazująca od 2010 r. tendencję spadkową, w 2018 r. wzrosła do ok. 16 tys. ha, tj. o ponad 27%. Wzrost produkcji papierosów i w związku z tym zwiększone zapotrzebowanie na surowiec wpłynęło na wzrost wartości importu, przede wszystkim tytoniu nieprzetworzonego. Głównym dostawcą tytoniu na rynek polski pozostała Brazylia z ponad 20% udziałem w wartości przywozu surowca tytoniowego.

Udział tej grupy produktów w obrotach handlu zagranicznego ogółem wyniósł w eksporcie 1,89% wobec 1,81% w 2017 r. i w imporcie 0,72% wobec 0,74% w 2017 r.

W handlu zagranicznym napojami i tytoniem saldo obrotów, podobnie jak w latach poprzednich, było dodatnie i wyniosło 11,0 mld zł wobec 9,5 mld zł rok wcześniej. W stosunku do roku 2017 r. wzrost wartości eksportu w cenach bieżących wyniósł 12,7%.

Wykres 10. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego napojami i tytoniem w 2018 r.
 Chart 10. Main partners in the foreign trade turnover of beverages and tobacco in 2018

Głównym partnerem w obrotach **napojami i tytoniem** są państwa UE. Udział tych państw w imporcie omawianych produktów wyniósł 60,7% wobec 61,8% w 2017 r., a udział w eksporcie odpowiednio 90,0% wobec 89,6%. Saldo obrotów z krajami UE wyniosło 12,0 mld zł wobec 10,3 mld zł w roku poprzednim. Spośród państw Unii najwyższe dodatnie saldo odnotowano w handlu z: Niemcami (2,3 mld zł wobec 1,5 mld zł w 2017 r.), Holandią (1,8 mld zł wobec 1,3 mld zł), Włochami (1,2 mld zł wobec 1,0 mld zł), Belgią (0,9 mld zł).

Saldo obrotów w wymianie z państwami Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej poprawiło się i wyniosło 43,2 mln zł (28,6 mln zł w 2017 r.), przy czym najwyższe dodatnie saldo – 42,4 mln zł (27,9 mln zł w 2017 r.) odnotowano w wymianie z Rosją.

W handlu zagranicznym napojami i tytoniem z państwami EFTA utrzymała się przewaga wartości eksportu nad importem. Saldo obrotów wzrosło do 236,9 mln zł wobec 203,7 mln zł w 2017 roku. Najwyższy dodatni bilans tymi produktami notowany był z Norwegią – 209,0 mln zł (wobec 160,4 mln zł w 2017 r.).

Ujemny i pogarszający się wynik obrotów w handlu zagranicznym napojami i tytoniem utrzymał się z grupą krajów Pozostałe – minus 1,2 mld zł (wobec minus 1,0 mld zł w 2017 r.). Grupa tych państw była drugim po UE (pod względem wartości towarów) dostawcą napojów i tytoniu na rynek polski. Ich udział w imporcie wyniósł 38,4% wobec 37,8% w 2017 r., natomiast w eksporcie odpowiednio – 8,1% wobec 8,8% w roku poprzednim.

Według nomenklatury SITC do produktów rolno-spożywczych zalicza się również **oleje, tłuszcze i woski, zwierzęce i roślinne**. Udział tej grupy produktów w obrotach handlu zagranicznego ogółem, w porównaniu z udziałem grup „napoje i tytoń” i „żywność i zwierzęta żywe” był najmniejszy. W eksporcie wynosił 0,1% wobec 0,2% w 2017 r., a w imporcie 0,4% – tak samo jak w poprzednim roku. Głównymi partnerami w obrocie towarami wchodzącymi w skład tej grupy produktów.: Czechy, Niemcy, Słowacja, Holandia i Ukraina. W 2018 r. wartość eksportu tych produktów wynosiła 1,1 mld zł, a importu 3,4 mld zł i była niższa niż w roku poprzednim odpowiednio o 18,3% i o 6,3%.

3.3. Obroty handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczyymi według nomenklatury CN

3.3. Turnover of foreign trade of agri-food products by the CN nomenclature

W 2018 r. tempo wzrostu handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczyymi było niższe niż przed rokiem. Obroty handlu rolno-spożywczego wyniosły w cenach bieżących 126,5 mld zł w eksporcie oraz 85,2 mld zł w imporcie. Dynamika eksportu była nadal wyższa od dynamiki importu, co znalazło odzwierciedlenie w generowaniu nadwyżki. Dodatnie saldo kształtowało się na poziomie 41,3 mld zł, podczas gdy w 2017 r. wyniosło 2,5 mld złotych. Udział obrotów rolno-spożywczych w obrotach ogółem wyniósł dla eksportu 13,3% a dla importu 8,8% i był mniejszy niż w roku poprzednim (w 2017 r. wyniósł odpowiednio 13,5% i 9,4%). W krajowym bilansie handlowym znaczenie sektora rolno-spożywczego, pomimo zmniejszonego udziału w obrotach ogółem było nadal bardzo duże.

Tablica 18. Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według nomenklatury CN w 2018 r. (ceny bieżące)

Table 18. Polish foreign trade of agri-food products by the CN nomenclature in 2018 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	zł PLN		EUR		2017=100	
	w mln	in million			zł PLN	EUR
Import	85 207,9		20 032,7		103,5	103,9
Import						
w tym UE of which EU	59 304,2		12 746,6		101,8	101,4
Eksport	126 483,4		29 716,9		106,5	106,8
Export						
w tym UE of which EU	104 481,7		23 755,6		107,5	108,0
Saldo	41 275,5		9 684,2		x	x
Balance						
w tym UE of which EU	45 177,5		11 009,0		x	x

Wartość eksportu towarów rolno-spożywczych, w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosła do 126,5 mld zł, tj. o 6,5%. Zwiększyły się również wydatki poniesione na import - do 85,2 mld zł (o 3,5%). Dodatkowo saldo handlu zagranicznego poprawiło się w stosunku do 2017 r. i wyniosło 41,3 mld złotych.

Tablica 19. Obroty polskiego handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi według grup krajów i nomenklatury CN

Table 19. Polish foreign trade turnover of agri-food goods by groups of countries and the CN nomenclature (current prices)

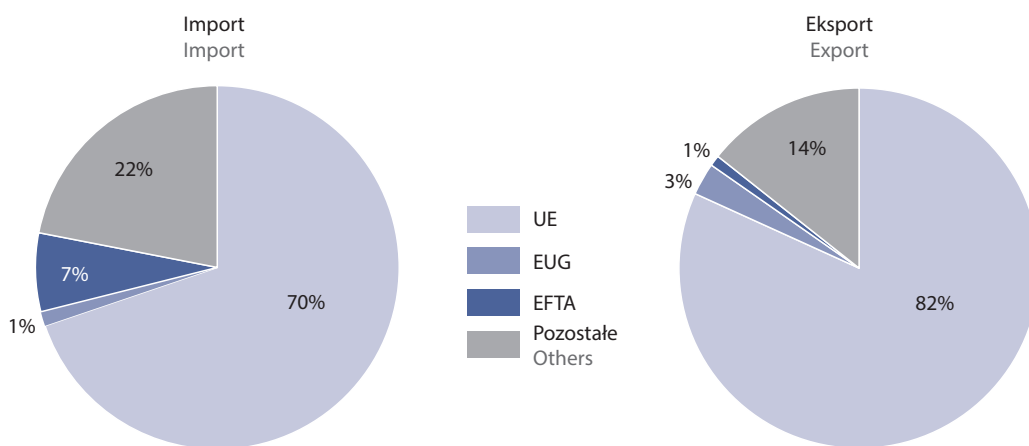
Kraje Countries	2017	2018	2017	2018	2017	2018
	import import		eksport export		saldo balance	
w mln zł in million PLN						
OGÓŁEM TOTAL	82 362,2	85 207,9	118 747,2	126 483,4	36 385,0	41 275,5
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	58 248,5	59 304,2	97 148,6	104 481,7	38 900,1	45 177,5
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	840,3	1 211,2	3 517,8	3 364,4	2 677,5	2 153,2
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	4 107,9	4 791,5	1 190,1	1 430,4	-2 917,8	-3 361,1
POZOSTAŁE OTHERS	19 165,5	19 901,0	16 890,7	17 206,9	-2 274,9	-2 694,1

Od roku akcesji, udział towarów rolno-spożywczych w wartości ogółem polskiego eksportu jak i importu (liczonych w zł) wykazywał tendencję wzrostową. Omawiane udziały na przestrzeni lat 2004-2018 wzrosły dla eksportu o 4,0 p. proc., a dla importu o 1,8 p. proc.

Głównym partnerem handlowym Polski w wymianie handlowej towarami rolno-spożywczyymi są kraje Unii Europejskiej. Udział tych krajów w polskim eksporcie kształtował się na tym samym poziomie co rok wcześniej i wynosił 82,6%, a w imporcie 70,0%.

W warunkach silnej zależności rynku w Polsce od rynku w UE, który charakteryzuje się niską elastycznością dochodową popytu na żywność, dynamika eksportu produktów rolno-spożywczych do krajów Wspólnoty może ulec osłabieniu. Konieczne jest poszukiwanie nowych rynków zbytu i rozwój wymiany handlowej z pozostałymi krajami świata. Podpisywanie umów handlowych z państwami spoza UE wiąże się z koniecznością dostosowania norm i bezwzględnego przestrzegania dodatkowych standardów fitosanitarnych i weterynaryjnych dla towarów rolno-spożywczych.

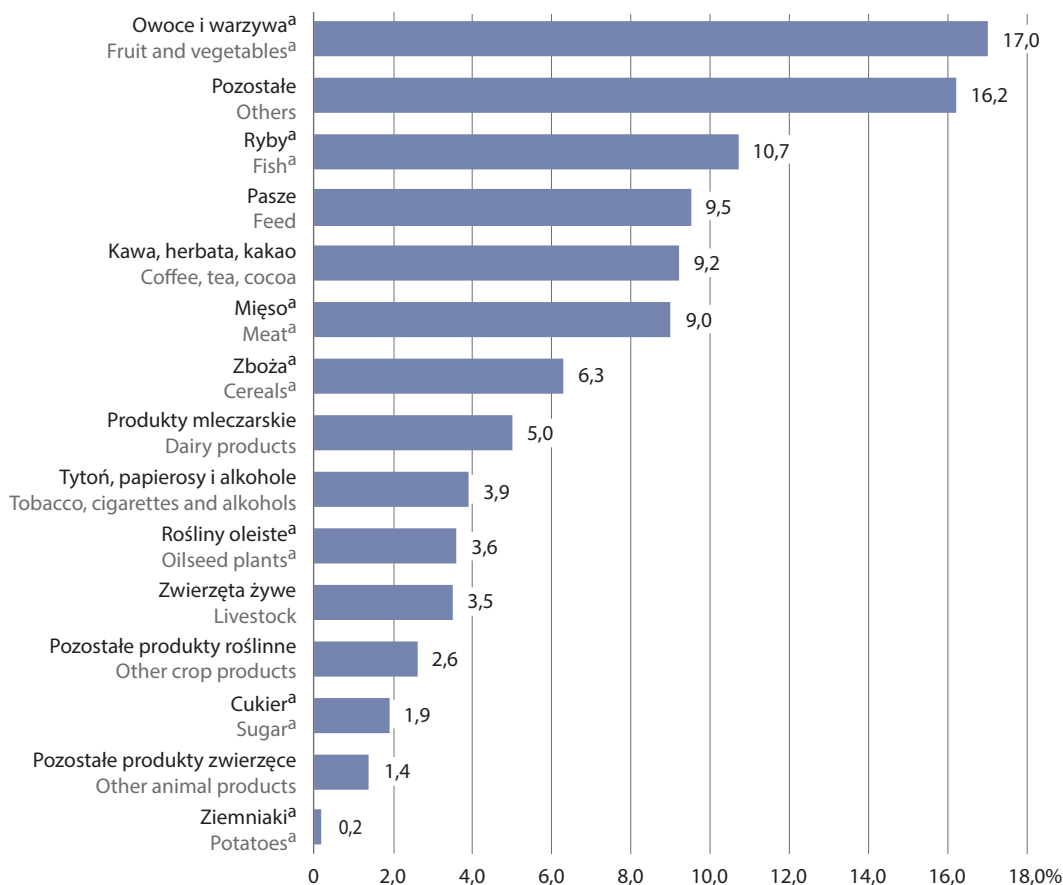
Wykres 11. Struktura geograficzna polskiego importu i eksportu produktów rolno-spożywczych w 2018 r.
Chart 11. Geographical structure of Polish import and export of agri-food products in 2018

Do krajów Unii Europejskiej wyeksportowano według nomenklatury CN towary rolno-spożywcze o wartości 104,5 mld zł (o 7,6% więcej niż przed rokiem). Głównym partnerem handlowym Polski w 2018 r. pozostały Niemcy. Pod względem wartości eksportu, drugim partnerem w obrotach towarami rolno-spożywczyymi są państwa zaliczane do grupy Pozostałe. Udział tych krajów w eksporcie wynosił 13,6%, a wartościowo wyceniony został na 17,2 mld złotych. Największym odbiorcą polskich towarów spośród tych krajów były Stany Zjednoczone. Udział grup państw Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej oraz do krajów grupy EFTA w eksporcie polskich towarów rolno-spożywczych pozostał nadal na niskim poziomie i wynosił stosownie – 2,6% i 1,1%.

Wartość polskiego importu artykułów rolno-spożywczych w 2018 r., przy wzroście w skali roku o 3,5% wyniosła 85,2 mld zł. Z UE do Polski zaimportowano produkty rolno-spożywcze o łącznej wartości 59,3 mld zł (wobec 58,2 mld zł w 2017 r.). Znaczący udział towarów rolno-spożywczych importowany był z grupy państw Pozostałe i stanowił 23,4% (19,9 mld zł). W porównaniu z rokiem poprzednim import z krajów ujętych w grupie Pozostałe zwiększył się o 3,8%. W skali roku przywóz towarów z EUG i z EFTA był również większy, przy udziale w imporcie towarów rolno-spożywczych ogółem odpowiednio 1,4% i 5,6%.

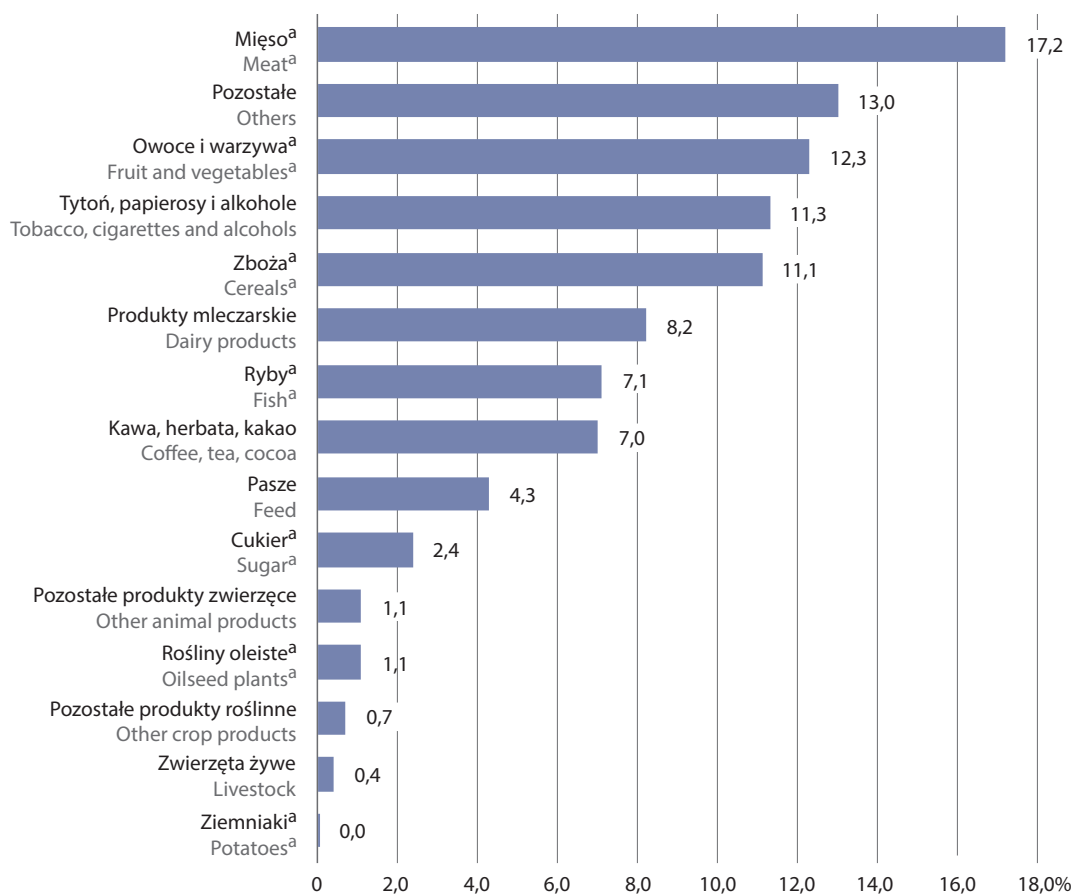
Wykres 12. Struktura importu towarów rolno-spożywczych w 2018 r.
 Chart 12. Structure of agri-food products import in 2018

a Z przetworami.
 a With preserves.

W strukturze importu towarów rolno-spożywczych dominują produkty, które nie są wytwarzane w Polsce powszechnie, albo nie są dostępne z uwagi na naturalne ograniczenia związane np. z warunkami klimatycznymi. Udział ryb w imporcie jest dominujący i stanowi 10,1%. Rosnące zapotrzebowanie na owoce i warzywa oraz produkty mleczarskie znajduje również odzwierciedlenie w znaczącym udziale tych produktów w imporcie towarów rolno-spożywczych (odpowiednio 9,0%, 4,1%, 5,0%).

Wykres 13. Struktura eksportu towarów rolno-spożywczych w 2018 r.
 Chart 13. Structure of agri-food products export in 2018

a Z przetworami.
 a With preserves.

Tablica 20. Polski import i eksport zwierząt żywych i produktów pochodzenia zwierzęcego według działów nomenklatury CN

Table 20. Polish import and export of livestock and animal products by the CN nomenclature

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	ceny bieżące current prices			ceny stałe constant prices		
	w mln zł in million PLN			rok poprzedni = 100 previous year=100		
import import						
Razem Total	22 237,4	24 007,4	24163,2	108,2	103,2	107,0
w tym of which:						
Zwierzęta żywe Live animals	2 755,9	3 294,9	2 964,0	108,7	102,5	114,1
Mięso i podroby jadalne Meat and edible meat offal	6 654,1	7 286,3	7 197,2	105,0	103,8	110,1
Ryby i inne bezkręgowce wodne Fish and other aquatic invertebrates	8 024,2	8 088,2	8 588,9	104,5	103,6	106,3
Produkty mleczarskie, jaja ptasie, miód naturalny, jadalne produkty pochodzenia zwierzęcego Dairy products, bird's eggs, natural honey, edible animal products	3 941,9	4 272,9	4 255,8	124,3	97,6	98,0
eksport export						
Razem Total	32 832,1	38 670,7	40686,5	106,5	113,2	106,0
w tym of which:						
Zwierzęta żywe Live animals	723,4	531,2	549,2	101,8	69,6	106,4
Mięso i podroby jadalne Meat and edible meat offal	17 806,7	20 334,7	21 752,6	107,7	110,8	106,6
Ryby i inne bezkręgowce wodne Fish and other aquatic invertebrates	5 493,7	5 948,6	6669,7	106,9	103,9	110,7
Produkty mleczarskie, jaja ptasie, miód naturalny, jadalne produkty pochodzenia zwierzęcego Dairy products, bird's eggs, natural honey, edible animal products	7 697,3	10 583,6	10327,3	102,7	130,3	102,4

W 2018 r. w obrotach handlu zagranicznego **zwierzętami żywymi i produktami pochodzenia zwierzęcego** (według nomenklatury CN) wartość eksportu wzrosła do 40,7 mld zł i była większa o 6,0% w stosunku do roku poprzedniego. W eksporcie tej grupy towarów ponad połowę (53,5 wobec 52,6% w 2017 r.) stanowił eksport mięsa i podrobów jadalnych. Udział produktów mleczarskich, jaj ptasich, miodu naturalnego i innych produktów pochodzenia zwierzęcego stanowił jedną czwartą eksportu (25,4% wobec 27,4% w poprzednim roku), a ryb i innych bezkręgowców wodnych – 16,4% (wobec 15,4%). Największy wzrost eksportu o 10,7% odnotowano w przypadku ryb i innych bezkręgowców wodnych oraz mięsa i podrobów jadalnych – 6,6%.

Wartość importu zwierząt żywych i produktów pochodzenia zwierzęcego wyniosła 24,2 mld zł i w porównaniu do 2017 r. była większa o 7,0%. Największy wzrost wartości importu odnotowano w imporcie zwierząt

żywych – o 14,1%. Nadal rośnie udział importu zwierząt żywych, przede wszystkim w wyniku wzrostu importu żywych świń. W warunkach utrzymującego się spadku pogłowia loch prośnych i ograniczania produkcji prosiąt w 2018 r., import młodych świń o wadze do 50 kg wyniósł 6,8 mln szt. i był o 16,7% większy niż w 2017 roku. W 2018 r., podobnie jak w roku poprzednim, największy udział w imporcie miały ryby i inne bezkręgowce wodne – 35,5% (8,6 mld zł) wobec – 33,7% (8,1 mld zł) w 2017 r. Na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego pozostał udział importu mięsa i podrobów jadalnych i wyniósł 29,8% (7,2 mld zł) wobec 30,4% (7,3 mld zł) oraz produktów mleczarskich, jaj ptasich, miodu naturalnego i innych produktów pochodzenia zwierzęcego, który zmniejszył się do 17,6% (4,2 mld zł) wobec 17,8% (4,3 mld zł) przed rokiem. Jednocześnie tylko w tej drugiej grupie towarów odnotowano zmniejszenie wartości importu – o 2,0%.

Tablica 21. Wartość polskiego importu i eksportu mięsa i podrobów jadalnych według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 21. Polish import and export value of meat and pluck by countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	6654,1	7286,3	7197,2	98,8	17806,7	20334,7	21752,6	107,0
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	6614,6	7235,4	6992,7	96,6	15116,0	16904,2	18282,1	108,2
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	-	-	-	-	31,7	26,8	16,1	60,2
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	2,2	2,2	2,3	104,7	20,3	25,1	39,1	155,7
POZOSTAŁE OTHERS	37,2	48,7	202,3	415,2	2638,7	3378,7	3415,3	101,1

Wartość importu mięsa i podrobów jadalnych ogółem (7197,2 mln zł) oraz z krajów UE (6992,7 mln zł) w cenach bieżących była niższa niż w 2017 r. odpowiednio o 1,2% i o 3,4% przy wzroście wartości eksportu tych towarów stosownie o 7,0% i o 8,2%. Wzrost eksportu wynikał z utrzymującej się wysokiej konkurencyjności cenowo-kosztowej drobiarstwa i zwiększonej produkcji krajowej. Korzystnie kształtowały się również ceny eksportowanego mięsa i podrobów drobiowych, które w skali roku wzrosły średnio o 3,9%. Głównym odbiorcą polskiego mięsa i podrobów jadalnych były jak zwykle kraje Unii Europejskiej. Odnotowano również dynamiczny wzrost eksportu do krajów grupy EFTA (o 55,7%). Skala importu drobiu w porównaniu z eksportem jest niewielka. Ponad trzykrotnie zwiększył się import z krajów z grupy Pozostałe, w tym przede wszystkim z Ukrainy i Nowej Zelandii.

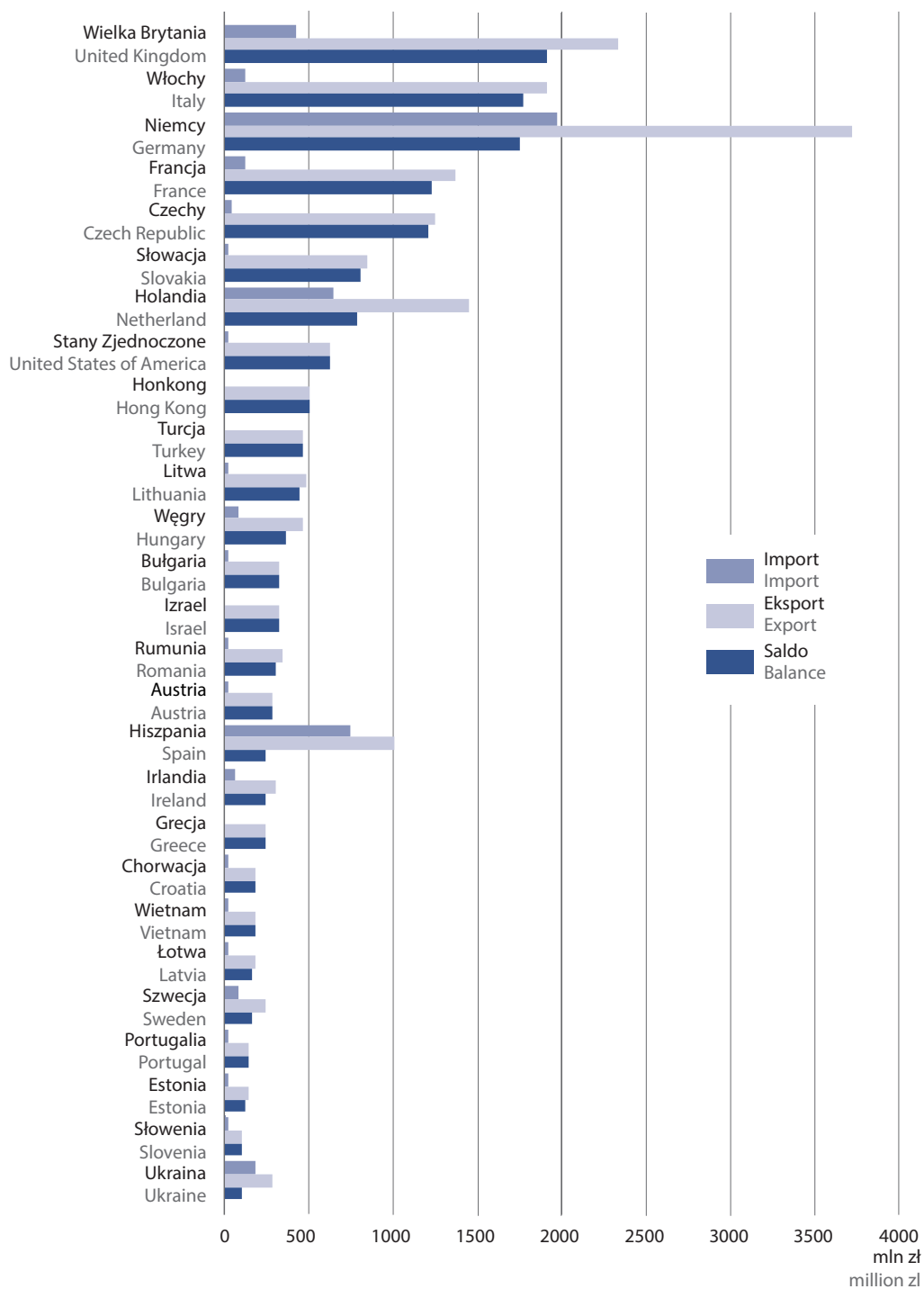
Saldo w handlu zagranicznym mięsem i podrobami jadalnymi dla wszystkich omawianych grup państw było dodatnie. Ogółem wzrosło w 2018 r. do 14,6 mld zł wobec 13,0 mld zł w 2017 roku.

Wśród krajów UE, do których eksportowane jest mięso i podroby jadalne, na pierwszym miejscu znalazły się Niemcy i kolejno: Wielka Brytania, Włochy, Holandia i Francja. Pod względem wartości importu głównym partnerem Polski są również Niemcy, a następnie: Belgia, Dania, Hiszpania i Holandia.

Na drugim miejscu pod względem obrotów znalazła się grupa państw Pozostałe, w których dodatnie saldo wymiany handlowej wyniosło 3,2 mld zł wobec 3,3 mld zł w 2017 roku. Na wzrost obrotów wpłynął przede

wszystkim zwiększony eksport mięsa i podrobów jadalnych do: Stanów Zjednoczonych Hongkongu, Turcji, Izraela i na Ukrainę.

Wykres 14. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego mięsem i podrobami jadalnymi w 2018 r.
Chart 14. Main partners in the foreign trade turnover of meat and edible pluck in 2018

W wymianie handlowej **mięsem i podrobami jadalnymi** w grupie państw Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej rok 2018 był kolejnym rokiem znacznego spadku wartości eksportu, tj. o 40,0% (do 16,1 mln zł wobec 26,8 w 2017 r. i z 31,7 mln zł w 2016 r.). W przeciwieństwie do poprzedniego roku polskie mięso i podroby nie znalazły się na liście towarów importowanych do Kirgistanu, Rosji i Armenii. A w pozostałych państwach z tej grupy (Rosja, Białoruś) odnotowano głęboki spadek importu polskiego mięsa i podrobów jadalnych. Saldo importu i eksportu z krajami EFTA było dodatnie i wyniosło 36,8 mln zł wobec 22,9 mln zł w 2017 roku. Zdecydowana większość wymiany handlowej w tej grupie skierowana była do Szwajcarii.

W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się wolumen eksportu mięsa drobiowego łącznie z podrobami o 14,6% (z 1025,1 tys. t do 1324,6 tys. t), mięsa świeżego, schłodzonego i zamrożonego o 1,6% (z 912,8 tys. t do 927,1 tys. t) oraz przetworów mięsnych o 6,1% (z 354,3 tys. t do 375,9 tys. t). Wartościowo eksport mięsa drobiowego był większy w 2018 r. o 18,7% i osiągnął 10,1 mld zł co stanowiło blisko połowę dochodów osiągniętych z wywozu wszystkich gatunków mięsa łącznie (21,8 mld zł). Głównym rynkiem zbytu mięsa drobiowego były państwa UE z udziałem ok. 76% ilościowo i ok. 73% wartościowo. Łączny udział największych odbiorców w całkowitym eksporcie mięsa i podrobów drobiowych, tj.: Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Francji, Czech i Słowacji zmniejszył się do ok. 49% z 53% w roku poprzednim. Zwiększył się natomiast udział innych krajów: Ukrainy (o 5,6%), Hongkongu (o 11,4%), Wietnamu (ponad 2,5 krotnie), Republiki Południowej Afryki, Ghany i Filipin. Kraje UE zakupiły ponadto zdecydowaną większość polskich przetworów drobiowych (98,5%), tj. blisko 125 tys. t.

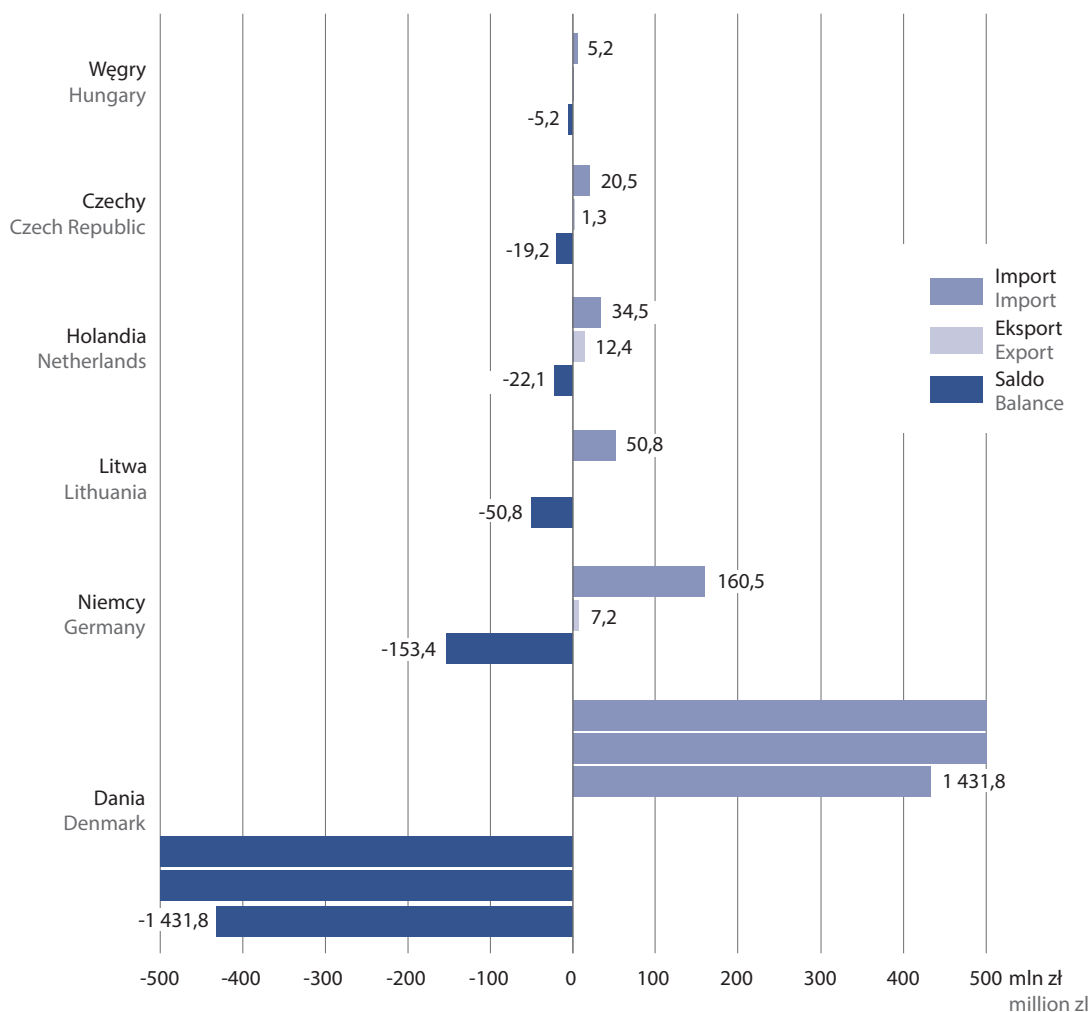
Tablica 22. Wartość polskiego importu i eksportu trzody chlewnej według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 22. Polish import and export value of pigs by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	1618,5	2088,2	1713,9	82,1	32,8	56,1	42,1	75,1
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	1618,5	2088,2	1713,9	82,1	32,7	55,3	40,4	73,1
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	-	-	-	-	-	-	-	-
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	-	-	-	-	-	-	-	-
POZOSTAŁE OTHERS	-	-	-	-	0,1	0,8	1,7	200,3

Wartość importu i eksportu trzody chlewnej w cenach bieżących była niższa niż w 2017 roku. Import zmniejszył się o 17,9% a eksport o 24,9%. Ujemne saldo obrotów trzodą chlewną w 2018 r. wyniosło minus 1,7 mld zł wobec minus 2,0 mld zł w 2017 roku. Tylko do krajów z grupy Pozostałe w obrotach tym towarem nadal utrzymuje się wyraźny rozwój eksportu – dwukrotny wzrost, a dodatnie saldo obrotów wyniosło 1,7 mln zł.

Wykres 15. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego trzodą chlewną w 2018 r.
 Chart 15. Main partners in the foreign trade turnover of pigs in 2018

Na ujemny wynik salda w obrotach handlowych **trzodą chlewną** wpłynął rosnący dynamicznie (od wejścia Polski do UE) import żywych świń. W 2018 r. importowane świny pochodziły wyłącznie z UE, przy czym najwięcej żywca zakupiono w Danii. Wartość przywozu żywca z Danii stanowiła 83,5% udziału w wartości przywozu trzody do Polski. Drugim krajem, pod względem wartości przywiezionej trzody na polski rynek były Niemcy z udziałem w przywozie, znacznie mniejszym i wynoszącym 9,4% (160,5 mln zł wobec 200,0 mln zł w 2017 r.). Blisko 90% importowanej trzody stanowiły prosięta i warchlaki o średniej wadze wynoszącej, podobnie jak przed rokiem 29,4 kg. Do kraju sprowadzono blisko 7 mln szt. młodych świń, tj. o 16,5% więcej niż w 2017 roku. Ceny prosiąt i warchlaków u wszystkich kontrahentów obniżyły się w stosunku do roku poprzedniego. W tej sytuacji, przy wyższej dynamice przywozu świń w ujęciu ilościowym od dynamiki importu w ujęciu wartościowym, odnotowano spadek wartości importu trzody chlewnej ogółem o 17,9%.

Wartość eksportowanej z Polski trzody w porównaniu z importem jest niewielka i wynosi 42,1 mln zł, a dodatkowo saldo obrotów trzodą odnotowano jedynie ze Słowacją (9,6 mln zł), Włochami (3,7 mln zł) oraz z Ukrainą (1,5 mln zł) i Gruzją (0,3 mln zł).

Tablica 23. Wartość polskiego importu i eksportu produktów mleczarskich według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 23. Polish import and export value of dairy products by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import				eksport			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	3418,9	3713,3	3671,9	98,9	6323,7	8549,4	8741,1	102,2
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	3412,9	3697,1	3640,0	98,5	4687,8	6525,0	6763,5	103,7
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	0,0	1,3	4,3	329,4	191,5	31,2	12,9	41,4
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	2,3	2,1	2,4	112,6	0,7	2,7	5,8	216,0
POZOSTAŁE OTHERS	3,7	12,8	25,1	196,5	1443,6	1990,6	1958,9	98,4

Wartość eksportu **produktów mleczarskich** była wyższa niż w 2017 r. o 2,2%, a importu niższa o 1,1%. Decydujący wpływ na wartość obrotów miała, podobnie jak w poprzednim roku, wymiana z krajami UE, do których wzrost eksportu produktów mleczarskich wyniósł 3,7%. Wartość importu z krajów UE była natomiast mniejsza o 1,5%. Na drugim miejscu pod względem wartości wymiany handlowej tymi produktami były państwa z grupy Pozostałe, chociaż w 2018 r. zanotowano spadek wartości eksportu tych towarów. Najwyższy wzrost obrotów zanotowano z krajami grupy EFTA (o 116,0%).

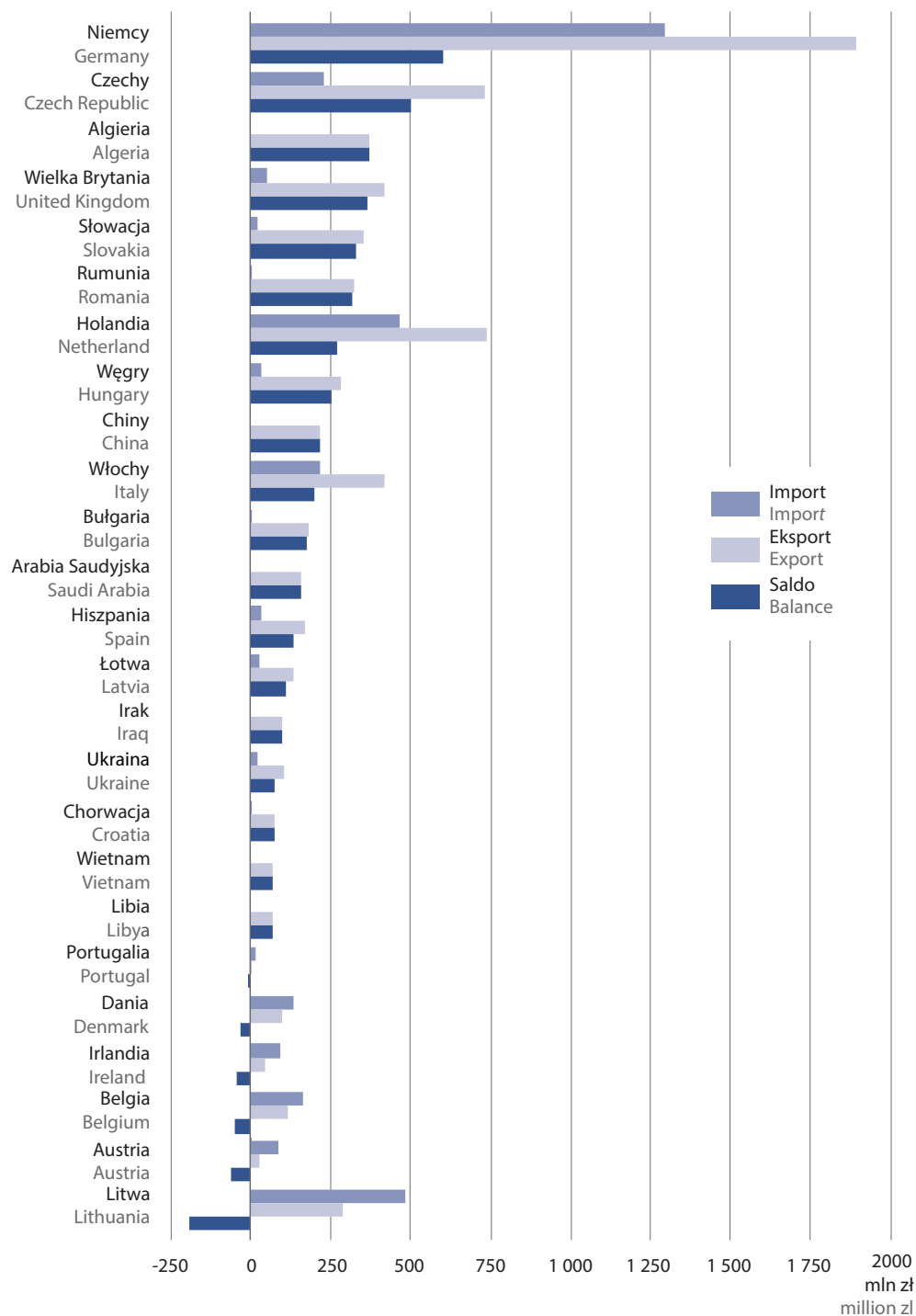
Saldo obrotów w handlu zagranicznym produktami mleczarskimi w 2018 r. poprawiło się w stosunku do 2017 r. (4,8 mld zł) i wyniosło 5,1 mld zł. Na wyższe saldo miał wpływ przede wszystkim wzrost eksportu produktów mleczarskich do krajów Wspólnoty. Poprawa wyników wymiany handlowej produktami mlecznymi była przede wszystkim efektem zwiększonych możliwości eksportu spowodowanych rosnącą produkcją i zwiększeniem dostaw surowca do przemysłu mleczarskiego w warunkach względnie stabilnego popytu krajowego.

Saldo obrotów handlowych produktami mleczarskimi z krajami UE kształtowało się na poziomie 3,1 mld zł, podczas gdy w 2017 r. wynosiło 2,8 mld zł. Zmiany zarejestrowano w handlu ze wszystkimi znaczącymi partnerami. Biorąc pod uwagę największych kontrahentów saldo w handlu z Niemcami wzrosło do 600,8 mln zł wobec 534,2 mln zł w 2017 r., z Czechami – do 501,1 mln zł wobec 385,3 mln zł, z Wielką Brytanią zmniejszyło się do 364,9 mln zł wobec 377,7 mln zł, ze Słowacją zmniejszyło się do 329,9 mln zł wobec 336,8, oraz z Rumunią zmniejszyło się do 316,5 mln zł wobec 330,8 mln zł.

Biorąc pod uwagę wartość eksportu produktów mleczarskich najwięcej tych produktów wywieziono do państw UE, tj. do Niemiec, na Litwę, do Holandii, Czech, i Włoch.

Na drugim miejscu pod względem wartości salda w wymianie handlowej tymi produktami znalazły się państwa z grupy Pozostałe. Dodatnie saldo wymiany z tymi państwami wyniosło 1,9 mld zł wobec 2,0 mld zł w roku poprzednim. Znaczącymi partnerami w tej grupie były Algieria (wzrost z 292,0 mln zł w 2017 r. do 370,9 mln zł) i Chiny (wzrost odpowiednio z 205,2 mln zł do 214,0 mln zł.), jak również Arabia Saudyjska (wzrost odpowiednio z 148,0 mln zł do 155,7 mln zł). W wymianie handlowej z krajami EFTA saldo obrotów poprawiło się i wyniosło 3,4 mln zł wobec 0,5 mln zł w 2017 roku. Na poprawę salda wpłynął eksport produktów mleczarskich do Szwajcarii i Islandii.

Wykres 16. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego produktami mleczarskimi w 2018 r.
 Chart 16. Main partners in the foreign trade turnover of dairy products in 2018

W analizowanym roku nastąpił znaczny spadek wymiany handlowej produktów mleczarskich z grupą państw Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej – spadek salda z 29,8 mln zł w 2017 r. do 8,5 mln zł wystąpił przede wszystkim ze względu na załamanie się eksportu produktów mleczarskich na Białoruś (spadek o 57,0% w 2018 r. do 5,2 mln zł z 12,1 mln zł w 2017 r. i ze 149,7 mln zł w 2016 r.).

Tablica 24. Wartość polskiego importu i eksportu jaj ptasich według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 24. Polish import and export value of bird eggs by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import				eksport			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	182,9	174,0	190,7	109,6	1035,4	1698,3	1267,6	74,6
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	170,7	165,3	185,9	112,4	988,9	1626,3	1188,1	73,1
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	-	-	-	-	22,2	19,5	29,9	153,5
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	-	0,0	-	-	5,2	4,2	2,6	61,8
POZOSTAŁE OTHERS	12,1	8,7	4,8	56,0	19,1	48,4	47,0	97,0

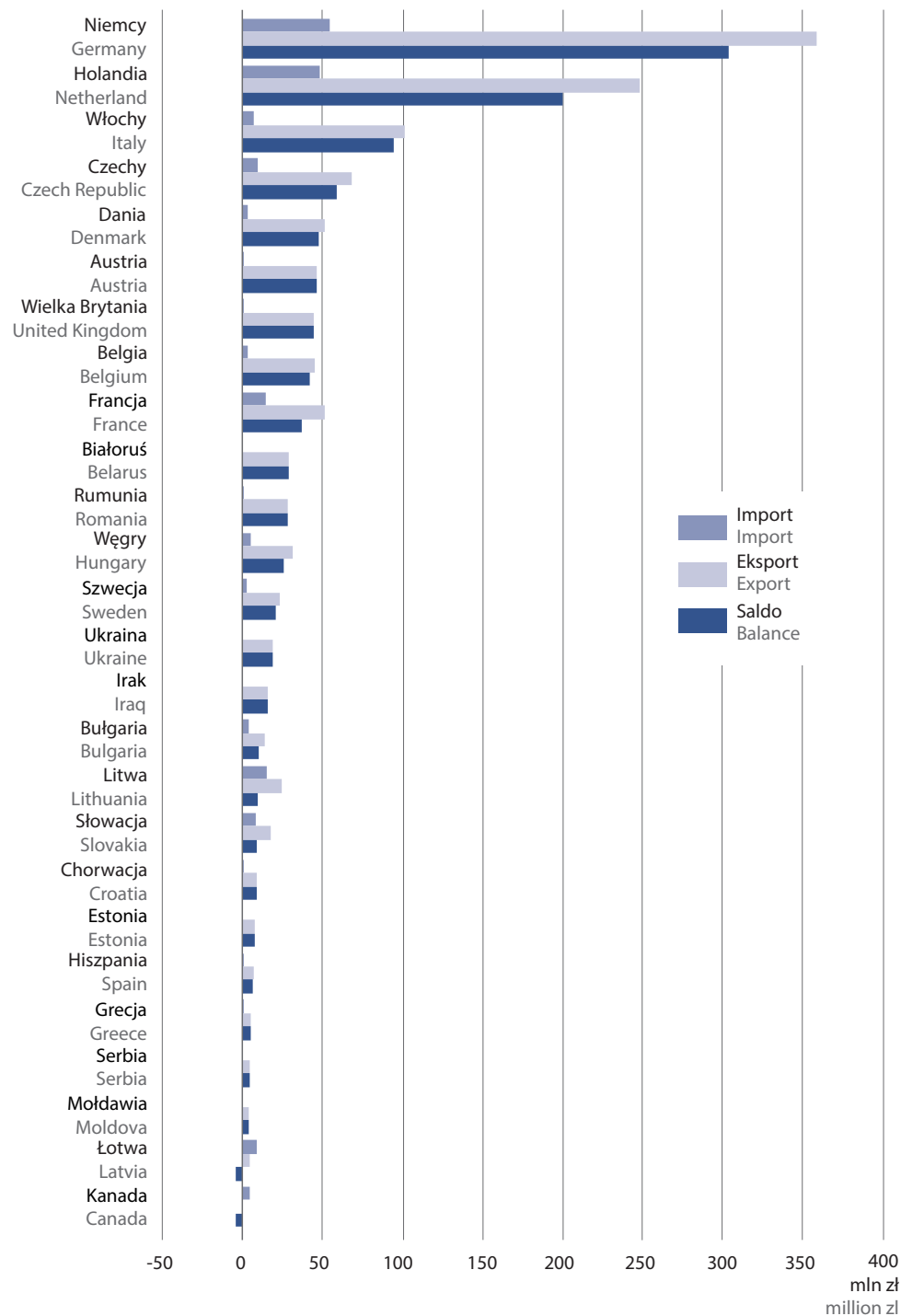
Wartość importu **jaj ptasich** ogółem była wyższa niż w 2017 roku o 9,6%. Największym partnerem Polski w wymianie handlowej jajami ptasimi są państwa UE, a na drugim miejscu w 2018 r. znalazły się kraje zaliczane do grupy Pozostałe (w 2017 r. Euroazjatycka Unia Gospodarcza). Eksport jaj ptasich ogółem był w 2018 r. niższy niż w poprzednim roku o 25,4%, a w wymianie handlowej jajami ptasimi z państwami UE – niższy o 26,9%. Polska jest jednym z liderów eksportu jaj w skorupkach na rynku wewnątrzspółnotowym. W 2018 r. głęboki spadek wartości eksportu wpłynął na pogorszenie salda wymiany handlowej jajami ptasimi. Eksport jaj konsumpcyjnych był o ponad 20% mniejszy niż przed rokiem, przy czym faktem jest, że rok 2017 należał do rekordowych z uwagi na deficyt jaj w Unii Europejskiej będący konsekwencją afery fipronilowej. W 2018 r. w Europie Zachodniej stopniowo odbudowywane były stada kur, które były likwidowane w wyniku wykrycia fipronilu u drobiu. W związku z tym spadło zapotrzebowanie na polskie jaja. Na unijnym rynku pojawiało się również coraz więcej jaj i ich przetworów z Ukrainy, Stanów Zjednoczonych oraz z Turcji. Znacząco niższe koszty produkcji w tych krajach spowodowały spadki cen uzyskiwanych przez polskich producentów tak w kraju, jak i na rynkach eksportowych.

Głównymi odbiorcami jaj ptasich, biorąc pod uwagę wartość obrotów, na pierwszym miejscu wśród importerów w UE są: Niemcy (saldo obrotów – 303,5 mln zł wobec 572,4 mln zł przed rokiem), Holandia (saldo obrotów – odpowiednio 199,6 mln zł i 277,3 mln zł) i Włochy (saldo obrotów – odpowiednio 94,1 mln zł i 162,7 mln zł). Głównymi dostawcami jaj na rynek polski są natomiast: Niemcy, Holandia, Litwa, Francja i Czechy.

W 2018 r. saldo obrotów handlowych jajami ptasimi pogorszyło się i kształtowało się na poziomie 1,1 mld zł wobec 1,5 mld zł przed rokiem. Z krajami UE saldo wynosiło 1,0 mld zł i stanowiło 93,1% udziału w saldzie ogółem. Na drugim miejscu pod względem wymiany handlowej jajami ptasimi były kraje zaliczane do grupy Pozostałe z saldem wynoszącym 42,1 mln zł, głównie dzięki wymianie handlowej z Ukrainą (saldo 19,0 mln zł) i Irakiem (saldo 15,7 mln zł). W ujęciu wartościowym eksport i import jaj do państw z grupy Pozostałe był mniejszy niż w roku poprzednim odpowiednio o 3,0% i o 44,0%.

Z Euroazjatycką Unią Gospodarczą saldo wynosiło 29,9 mln zł wobec 19,5 mln zł w 2017 r., a z krajami EFTA 2,6 mln zł wobec 4,2 mln zł.

Wykres 17. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego jajami ptasimi w 2018 r.
 Chart 17. Main partners in the foreign trade turnover of bird eggs in 2018

Tablica 25. Polski import i eksport produktów pochodzenia roślinnego według nomenklatury CN^a
 Table 25. Polish import and export of plant-based products by the CN nomenclature^a

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	ceny bieżące current prices			ceny stałe constant prices		
	w mln zł in million PLN			rok poprzedni = 100 previous year=100		
import import						
Razem Total	19120,8	21259,5	22065,6	113,6	110,4	104,8
w tym of which:						
Drzewa i inne rośliny; bulwy, korzenie; cięte kwiaty i ozdobne liście Trees and other plants; bulbs, roots; cut flowers, ornamental foliage	1264,1	1413,2	1611,1	141,7	111,1	114,0
Warzywa Vegetables	3103,8	3361,0	3463,3	110,0	102,2	110,5
Owoce i orzechy jadalne Fruit and edible nuts	6400,1	7569,3	7674,6	107,2	120,6	101,1
Kawa, herbata i przyprawy Coffee, tea and spices	2643,1	3001,6	2990,0	106,1	106,5	99,6
Zboża Cereals	1632,2	1786,5	1710,9	125,4	110,1	87,7
Produkty przemysłu młynarskiego; sól, skrobia Products of milling industry, malt, starches	976,8	878,4	938,2	110,5	90,6	103,3
Nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza Oil seeds and oleaginous fruit; miscellaneous grains, seeds and fruit; industrial or medicinal plants; straw and fodder	2519,0	2711,2	3056,1	132,4	108,5	116,8
eksport export						
Razem Total	19222,6	18922,2	19037,0	97,9	97,5	100,6
w tym of which:						
Drzewa i inne rośliny; bulwy, korzenie; cięte kwiaty i ozdobne liście Trees and other plants; bulbs, roots; cut flowers, ornamental foliage	632,8	664,3	836,0	128,0	112,3	122,9
Warzywa Vegetables	4385,1	4403,7	4864,1	106,6	103,7	103,2
Owoce i orzechy jadalne Fruit and edible nuts	4683,1	4846,2	4808,1	106,3	97,8	96,9
Kawa, herbata i przyprawy Coffee, tea and spices	2432,8	2261,1	2167,7	83,1	96,6	95,9
Zboża Cereals	4784,0	3768,8	3503,7	105,1	74,9	86,4
Produkty przemysłu młynarskiego; sól, skrobia Products of milling industry, malt, starches	1070,5	1267,9	1303,7	127,1	119,4	102,8
Nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza Oil seeds and oleaginous fruit; miscellaneous grains, seeds and fruit; industrial or medicinal plants; straw and fodder	1150,7	1618,8	1449,9	50,0	141,3	86,8

^a Nazwy działów skrócone w stosunku do nazw w nomenklaturze CN.

^a Names of chapters have been shortened in relations to the names in CN nomenclature.

Wartość importu **produktów pochodzenia roślinnego** wyniosła w cenach bieżących 22,1 mld zł i była o 3,8% większa niż w 2017 roku. W imporcie w 2018 r. dominowały owoce i orzechy jadalne, które stanowiły 34,8% (wobec 35,6% w 2017 r.) ogólnej wartości importowanych produktów pochodzenia roślinnego. Wartość sprowadzonych do kraju owoców i orzechów jadalnych kształtowała się na poziomie 7,7 mld zł. Na drugim miejscu pod względem wartości importu znalazły się warzywa z udziałem w imporcie produktów pochodzenia roślinnego 15,7%, a na trzecim miejscu – nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza z udziałem – 13,9%. Największy wzrost wydatków w 2018 r. zanotowano na zakup nasion i owoców oleistych; ziarna, nasion i owoców różnych; roślin przemysłowych i leczniczych; słomy i pasz – o 16,8%, drzew i innych roślin; bulw, korzeni; ciętych kwiatów i ozdobnych liści – o 14,0% i warzyw – o 10,5%. W skali roku odnotowano spadek wydatków na import zbóż (o 12,3%) do poziomu 1,7 mld zł oraz wydatków na zakup kawy, herbaty i przypraw – o 0,4%.

Wartość eksportu produktów pochodzenia roślinnego wzrosła w 2018 r. o 0,6% do 19,0 mld zł. Najwyższy udział w eksporcie produktów roślinnych osiągnęły warzywa (25,6%) wyprzedzając dominujące w latach poprzednich owoce i orzechy jadalne (25,3%) oraz zboża (18,4%). W ogólnej wartości eksportu produktów roślinnych udział w/w produktów stanowił 69,3%. W 2018 r. z Polski wywieziono warzyw za 4,9 mld zł owoców i orzechów jadalnych za 4,8 mld zł, oraz zbóż za 3,5 mld zł. W skali roku odnotowano spadek wartości wywiezionych owoców i orzechów jadalnych o 3,1%, zbóż o 13,6% oraz wzrost wartości warzyw o 3,2%.

Tablica 26. Wartość polskiego importu i eksportu zbóż ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 26. Polish import and export value of cereals in total by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import				eksport			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	1632,2	1786,5	1710,9	95,8	4784,0	3768,8	3503,7	93,0
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	1213,1	1405,3	1273,6	90,6	2480,4	2429,3	2547,7	104,9
EUROAZJATYCZKA UNIA GOSPODARCZA (Armenia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	24,0	11,1	25,6	229,8	6,6	8,8	9,6	109,3
EFTA (Islandia, Lichtenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	-	-	-	-	95,6	69,6	122,0	175,3
POZOSTAŁE OTHERS	395,0	370,0	411,8	111,3	2201,4	1261,1	824,4	65,4

W 2018 r. pomimo głębokiego spadku zbiorów, wyniki polskiego handlu zagranicznego ziarnem zbóż pogorszyły się w nieznacznym stopniu. Przy spadku wolumenu eksportu zbóż, wzrost cen transakcyjnych wpłynął hamująco na spadek wartości sprzedanego ziarna. W handlu zagranicznym **zbożami** ogółem wartość importu i eksportu była mniejsza niż w 2017 r. odpowiednio o 4,2% i o 7,0%, saldo obrotów pogorszyło się i wyniosło 1,8 mld zł wobec 2,0 mld zł w 2017 roku.

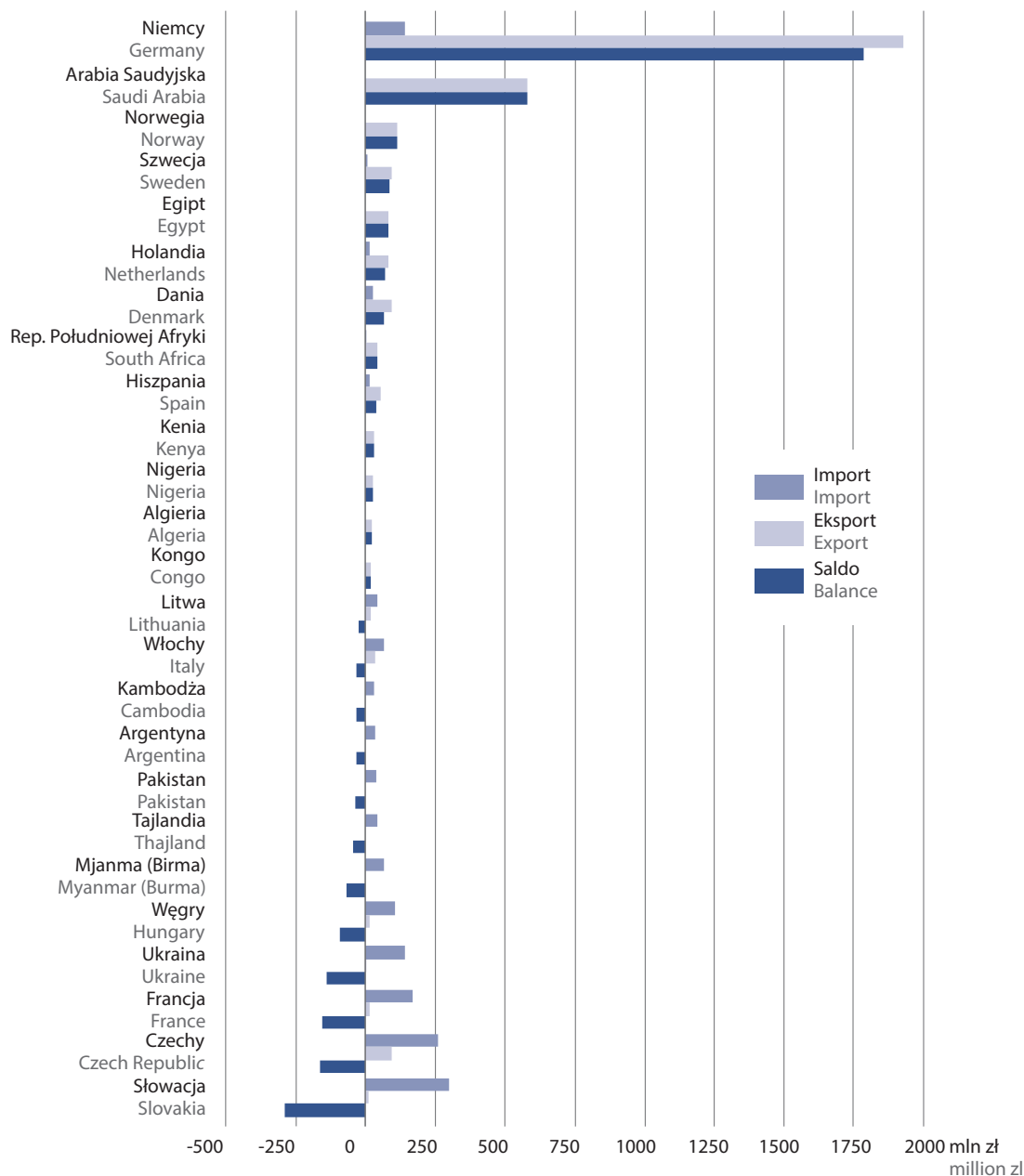
Zdecydowanie największy wpływ na wyniki w handlu zbożami mają państwa UE a wśród nich obroty handlowe z Niemcami. Saldo obrotów zbożem z Niemcami wyniosło 1,8 mld zł (wobec 1,3 mld zł w 2017 r.) i stanowiło 99,7% udziału w saldzie handlu zbożami ogółem. Wysokie ujemne saldo utrzymywało się natomiast w handlu zbożami ze Słowacją (minus 291,2 mln zł), Czechami (minus 163,5 mln zł), Francją (minus 154,5 mln zł) i Węgrami (minus 91,3 mln zł).

W 2018 r. w wymianie handlowej zbożem z krajami z grupy EFTA bilans handlowy, przy wzroście obrotów o 75,3%, był również dodatni i o wiele większy niż rok wcześniej – 122,0 mln zł wobec 69,6 mln zł w 2017 r.).

Saldo wymiany handlowej zbożem z grupą państw Pozostałe, przy spadku wartości eksportu (o 34,6%) i jednoczesnym wzroście wartości importu (o 11,3%) zmniejszyło się ponad dwukrotnie ale pozostało dodatnie i wyniosło 412,7 mln zł wobec 0,9 mld zł w 2017 roku.

Saldo wymiany handlowej zbożami z państwami Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, podobnie jak przed rokiem było ujemne i wyniosło minus 15,9 mln zł (w 2017 r. minus 2,3 mln zł).

Wykres 18. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego zbożem w 2018 r.
Chart 18. Main partners in foreign trade turnover of cereals in 2018

W omawianym roku eksport zbóż wyniósł 4,2 mln ton (wobec 4,9 mln ton w 2017 r.) i był o ok. 15,5% mniejszy niż przed rokiem. Głównymi odbiorcami zbóż były kraje UE, w tym Niemcy (1,9 mld zł), Czechy, Dania i Szwecja (po 0,1 mld zł każde) oraz kraje należące do grupy państw Pozostałe (0,8 mld zł) – Arabia Saudyjska (0,6 mld zł) i Egipt (0,01 mld zł). Wśród krajów grupy EFTA największe znaczenie miała Norwegia która kupiła zbóż za 0,1 mln zł. W stosunku do roku poprzedniego eksport produktów pierwotnego przetwórstwa zbóż wzrósł o 4,6% z ok. 570 tys. t do 596 tys. ton.

Do Polski przywieziono 1,4 mln ton ziarna zbóż, tj. o 22,2% mniej niż rok wcześniej. W imporcie ziarna ogółem import pszenicy stanowił 45,4%, kukurydzy – 20,2% i jęczmienia – 15,8%. Do Polski przywieziono 649,2 tys. ton pszenicy (o 29,8% mniej niż w 2017 r.), 288,7 tys. ton kukurydzy (o 31,7% mniej) i 225,6 tys. ton jęczmienia (o 31,7% mniej). Wolumen importu produktów pierwotnego przerobu wyniósł 501 tys. ton i był większy o 3,5%. Do głównych dostawców zbóż na rynek polski należały: Słowacja (przywóz za 300,5 tys. zł), Czechy (za 258,0 tys. zł), Francja (za 167,7 tys. zł) i Niemcy (za 2140,6 tys. zł).

Tablica 27. Wartość polskiego importu i eksportu warzyw ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 27. Polish import and export value of total vegetables by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

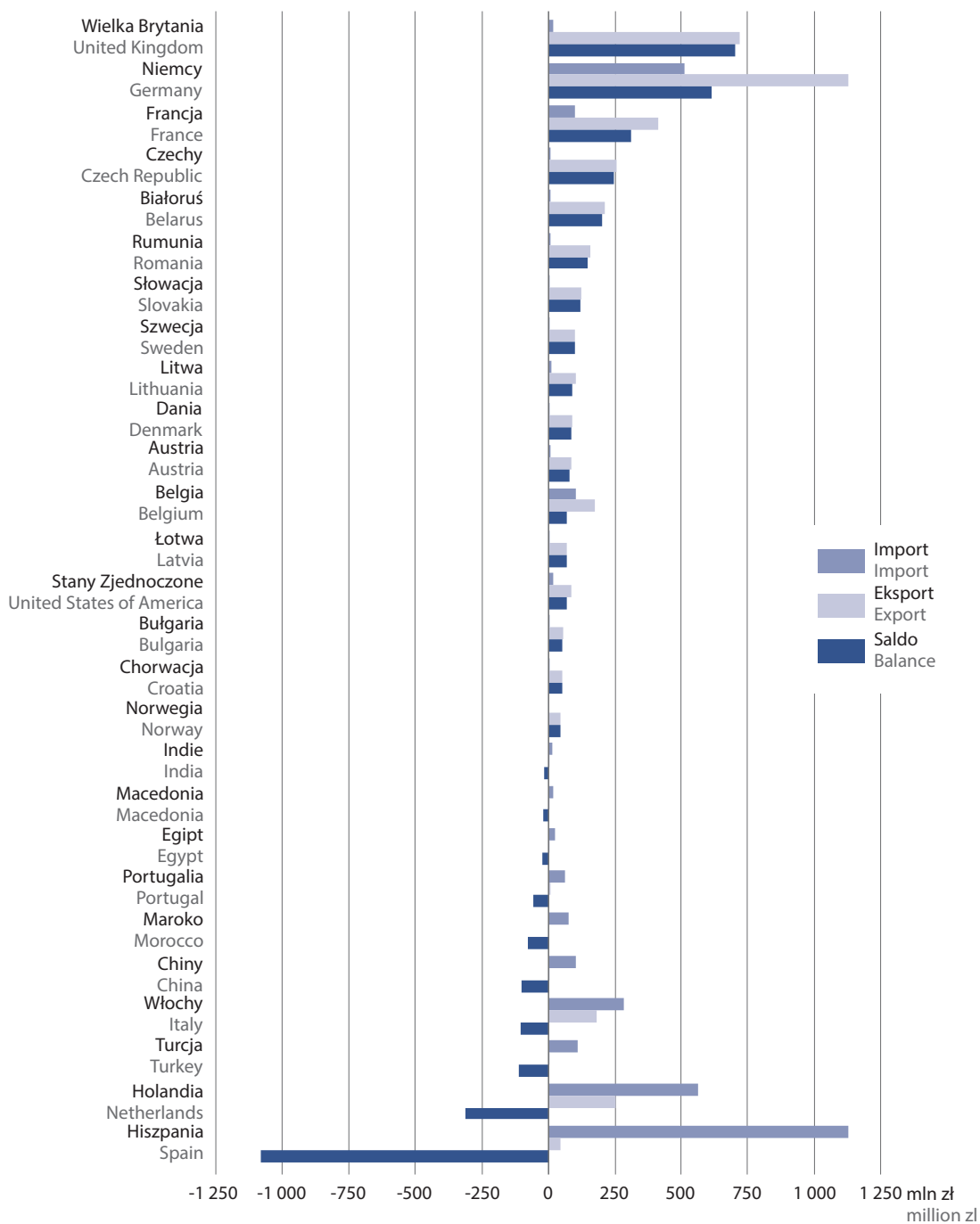
Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	3103,8	3361,0	3463,3	103,0	4385,1	4403,7	4864,1	110,5
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	2562,4	2815,3	2929,4	104,1	3807,0	3807,5	4281,4	112,4
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	42,4	25,5	24,7	96,9	282,3	280,1	231,8	82,7
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	0,3	0,3	0,1	34,4	66,5	63,6	70,4	110,6
POZOSTAŁE OTHERS	498,7	520,0	509,1	97,9	229,2	252,5	280,6	111,1

W handlu zagranicznym **warzywami** w 2018 r. wartość importu i eksportu była większa niż w 2017 r. (odpowiednio o 3,0% i o 10,5%), saldo obrotów ogółem poprawiło się i wyniosło 1,4 mld zł wobec 1,0 mld zł rok wcześniej. O poprawie salda zadecydował wzrost wolumenu eksportu z uwagi na zwiększone zapotrzebowanie na warzywa na rynkach europejskich po spadku produkcji warzyw w większości krajów Unii Europejskiej. W strukturze eksportu warzyw dominowała cebula. Odnotowano znaczący wzrost eksportu cebuli zarówno w ujęciu ilościowym i wartościowym. Dynamika wzrostu wartości eksportu, w efekcie wysokich cen, była wyraźnie wyższa od dynamiki wielkości eksportu.

Dodatknie saldo odnotowano w obrotach z krajami UE, Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej i EFTA, natomiast z grupą państw Pozostałe saldo było ujemne. Na wyniki handlu zagranicznego warzywami decydujący wpływ na saldo miały obroty z państwami UE, które stanowiły 96,5%. Saldo wymiany handlowej z krajami UE zwiększyło się i wyniosło 1,3 mld zł wobec 1,0 mld zł w 2017 roku. Najwyższe dodatnie saldo zarejestrowano w obrotach z: Wielką Brytanią – 702,0 mln zł (wobec 592,6 mln zł w 2017 r.), Niemcami – 615,0 mln zł (wobec 534,6 mln zł), Francją – 312,7 mln zł (wobec 249,7 mln zł), Czechami – 247,3 mln zł (wobec 212,6 mln zł)

i Rumunią 148,3 mln zł. Najwyższe ujemne saldo odnotowano w handlu warzywami z Hiszpanią – minus 1,1 mld zł, z Holandią minus 309,9 mln zł i Włochami minus 103,1 mln zł.

Wykres 19. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego warzywami w 2018 r.
Chart 19. Main partners in the foreign trade turnover of vegetables in 2018

W obrotach handlowych z krajami Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej dodatkowo saldo zmniejszyło się do 207,1 mln zł wobec 254,7 mln zł rok wcześniej. Głównym odbiorcą naszych warzyw była w tej grupie państw Białoruś (203,9 mln zł).

W grupie państw EFTA saldo obrotów warzywami zwiększyło się z 63,3 mln zł do 70,3 mln zł. Najwyższe obroty osiągnięto z Norwegią (47,3 mln zł) i Szwajcarią (22,8 mln zł).

Saldo obrotów z grupą krajów Pozostałe podobnie jak przed rokiem było ujemne i wyniosło minus 228,5 mln zł wobec minus 267,5 mln zł w roku poprzednim. Na ujemny bilans w obrotach z tymi państwami wpłynął przede wszystkim wysoki import warzyw z Turcji (110,5 mln zł) i Chin (104,2 mln zł).

Biorąc pod uwagę świeże warzywa, eksportowano przede wszystkim grzyby świeże lub schłodzone za 1,7 mld zł (więcej o 8,2% niż w 2017 r.), warzywa cebulowe za 336,8 mln zł (więcej o 57,5%), pomidory za 297,8 mln zł (mniej o 2,2%), warzywa kapustne, kalafior, kalarepę za 187,4 mln zł (mniej o 14,0%) i warzywa korzeniowe za 114,6 mln zł (więcej o 21,6%).

Tablica 28. Wartość polskiego importu i eksportu owoców i orzechów jadalnych ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 28. Polish import and export value of total fruit and edible nuts by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	6400,1	7569,3	7674,6	101,4	4683,1	4846,2	4808,1	99,2
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	3299,6	4088,4	3945,4	96,5	3198,9	3362,2	3644,0	108,4
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	31,7	27,1	35,0	129,0	852,6	802,3	512,2	63,8
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	3,5	0,1	0,2	162,0	135,6	139,6	146,2	104,7
POZOSTAŁE OTHERS	3065,4	3453,6	3694,1	107,0	496,0	542,1	505,7	93,3

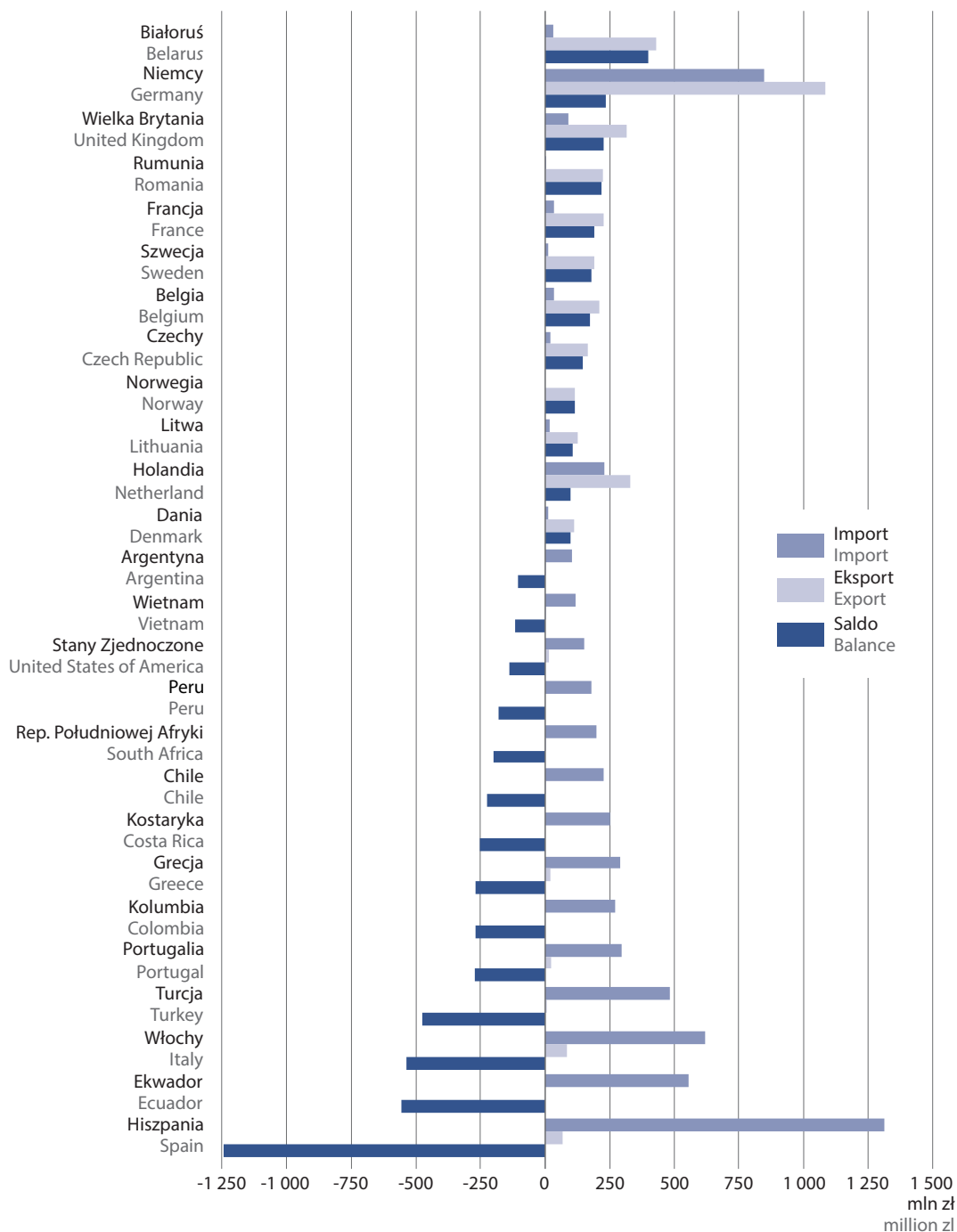
Na ujemne saldo w handlu zagranicznym **owocami i orzechami jadalnymi** wpłynął niekorzystny bilans wymiany handlowej z grupą państw Pozostałe i z Unii Europejskiej. Pogorszenie salda było wynikiem bardzo wysokiego i nadal rosnącego importu owoców południowych, przewyższającego wyraźnie eksport krajowych owoców zbieranych w rejonie klimatu umiarkowanego. W 2018 r. import tych produktów z grupy państw Pozostałe wzrósł wartościowo do 3,7 mld zł wobec 3,5 mld zł przed rokiem, a z państw UE wyniósł 3,9 mld zł wobec 4,1 mld zł.

Pod względem wartości sprzedaży zagranicznej owoców świeżych pierwsze miejsce zajmują jabłka – 1,4 mld zł (mniej o 5,9% niż w 2017 r.), a kolejne: żurawiny i borówki – 370,6 mln zł (więcej o 15,7%), morele, wiśnie, czereśnie – 103,0 mln zł (więcej o 29,9%), maliny, jeżyny, morwy – 69,2 mln zł (mniej o 12,6%) i truskawki i poziomki – 40,2 mln zł (mniej o 19,5%).

Saldo obrotów z państwami UE wyniosło minus 301,3 mln zł wobec minus 726,2 mln zł w 2017 roku. Najwyższa dodatnia wymiana handlowa utrzymywała się z: Niemcami (235,9 mln zł), Wielką Brytanią (226,4 mln zł) i Rumunią (217,4 mln zł). Ujemne saldo handlu zagranicznego wystąpiło, z uwagi na wysoki import owoców i orzechów jadalnych, które nie mogą być uprawiane w polskich warunkach klimatycznych,

w grupie krajów regionu geograficznego Europy Południowej z: Hiszpanią (minus 1,2 mld zł), Włochami (minus 536,4 mln zł), Portugalią (minus 272,8 mln zł) i Grecją (minus 269,8 mln zł).

Wykres 20. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego owocami i orzechami jadalnymi w 2018 r.
Chart 20. Main partners in the foreign trade turnover of fruit and edible nuts in 2018

Dodatnia wymiana handlowa owocami i orzechami jadalnymi utrzymywała się w grupie krajów Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej i wyniosła 477,2 mln zł (wobec 775,2 mln zł w 2017 r. i 820,9 mln zł w 2016 r.). Decydujący wpływ na bilans wymiany handlowej owocami i orzechami jadalnymi miał wysoki,

choć ponownie mniejszy niż w roku poprzednim eksport polskich owoców na Białoruś, który w 2018 r. wyniósł 431,3 mln zł wobec 697,9 mln zł przed rokiem i 773,6 mln zł w 2016 r. Wymiana handlowa Polski z państwami należącymi do grupy EFTA, opiera się głównie na eksporcie owoców i orzechów jadalnych do Norwegii. Eksport tych towarów wyniósł w 2018 r. 146,0 ml zł wobec 139,6 mln zł przed rokiem.

Wolumen eksportu świeżych owoców był o 15,4% mniejszy niż w 2017 r. i wynosił 1,0 mln ton wobec 1,3 mln ton w 2017 roku. Odnotowano natomiast wzrost eksportu owoców przetworzonych: orzechów, owoców i warzyw konserwowanych cukrem – o 14,6% więcej (z 615,3 tys. ton do 705,0 tys. ton) i przetworów z warzyw, owoców, orzechów i grzybów o 4,8% (z 460,6 tys. ton do 482,5 tys. ton). Wzrost eksportu owoców przetworzonych uzyskany był m.in. dzięki wdrożeniu w zakładach przetwórstwa nowoczesnych rozwiązań technologicznych, które wpływają na wysoką jakość przetworów spełniających wysokie wymagania sanitarne.

Tablica 29. Wartość polskiego importu i eksportu jabłek ogółem według grup krajów i nomenklatury CN (ceny bieżące)

Table 29. Polish import and export value of total apples by groups of countries and CN nomenclature (current prices)

Kraje Countries	2016	2017	2018	2017 =100	2016	2017	2018	2017 =100
	import import				eksport export			
w mln zł in million PLN								
OGÓŁEM TOTAL	37,4	55,8	35,9	64,4	1238,1	1420,4	1294,7	91,2
UNIA EUROPEJSKA EUROPEAN UNION	35,5	52,9	31,0	58,5	393,4	559,1	732,4	131,0
EUROAZJATYCKA UNIA GOSPODARCZA (Arme- nia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosja) EURASIAN ECONOMIC UNION	-	0,0	0,3	15 razy	636,0	640,6	323,4	50,5
EFTA (Islandia, Lich- tenstein, Norwegia, Szwajcaria) EFTA	-	-	-	-	18,8	16,6	20,1	120,7
POZOSTAŁE OTHERS	1,9	2,8	4,7	165,7	190,0	204,1	218,9	107,3

Saldo importu i eksportu **jabłek** w 2018 r., pogorszyło się o ok. 20 mln zł w porównaniu do poprzedniego roku i wyniosło 1,3 mld zł. Import jabłek nie ma znaczenia w porównaniu z eksportem tych owoców.

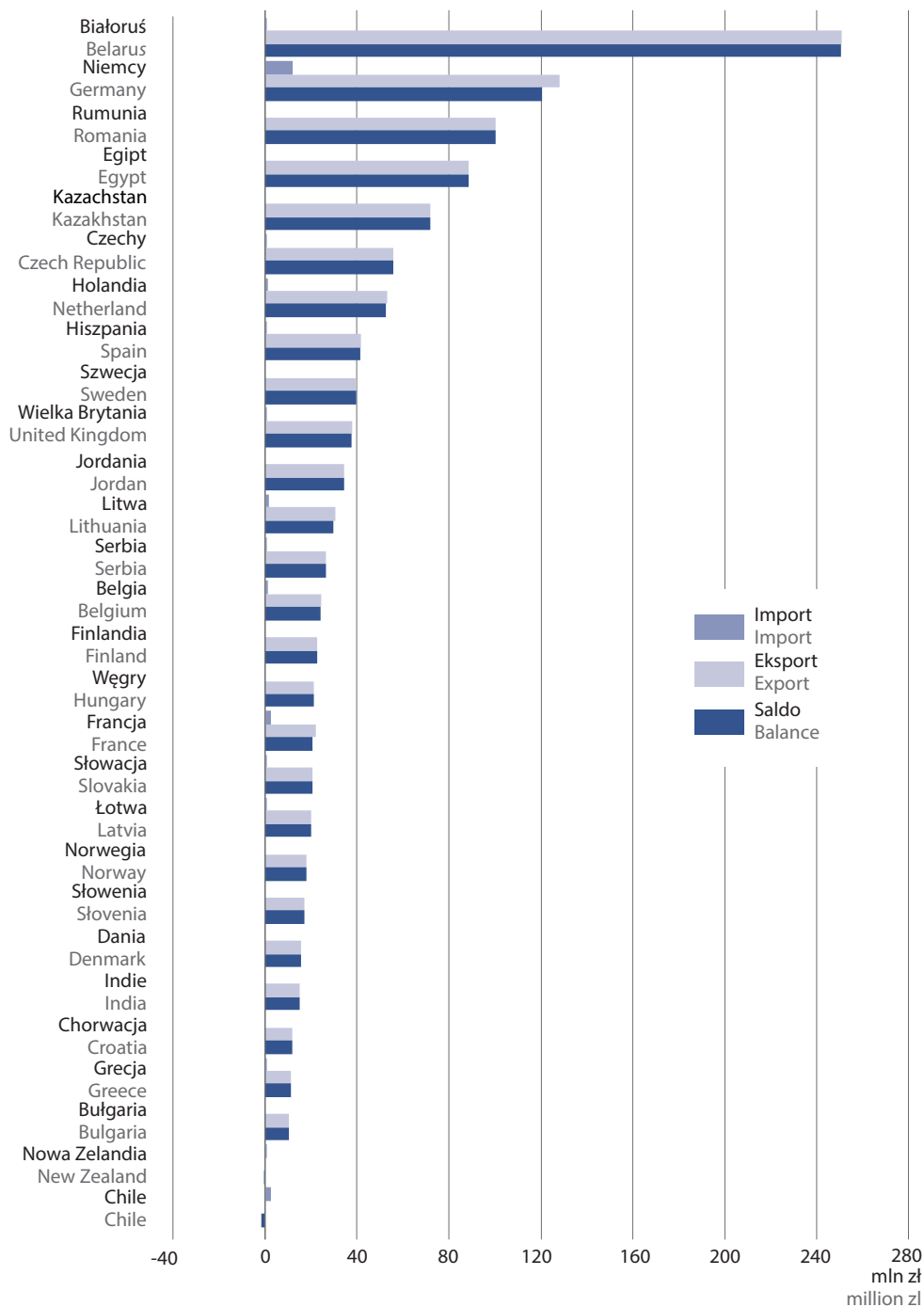
Saldo wymiany handlowej z Euroazjatycką Unią Gospodarczą pogorszyło się, ale nadal było dodatnie i kształtowało się na poziomie 323,1 mln zł wobec 640,6 mln zł rok wcześniej. Wynik ten determinował brak eksportu do Rosji, z powodu embarga, jak również głęboki spadek eksportu na Białoruś, którego wartość wyniosła 250,9 mln zł wobec 545,3 mln zł w 2017 roku.

Polska należy do największych eksporterów jabłek na świecie. Na rynkach zagranicznych z polskimi jabłkami konkurują najwięksi eksporterzy, a przede wszystkim producenci jabłek z Chin, Stanów Zjednoczonych, Chile i Południowej Afryki. Jakość i różnorodność odmian polskich jabłek deserowych wpływa na rosnące zainteresowanie zagranicznych konsumentów. Odmiany uprawiane w Polsce charakteryzują się zwiększoną zdolnością przechowalniczą oraz mniejszą podatnością na choroby grzybowe. Cechy te umożliwiają zachowanie odpowiedniej jakości w obrocie handlowym.

Saldo wymiany handlowej jabłkami z krajami Unii Europejskiej było dodatnie i kształtowało się na poziomie 701,4 mln zł wobec 506,2 mln zł w 2017 roku. Największe obroty odnotowano w przypadku handlu z: Niemcami (120,6 mln zł wobec 113,5 mln zł w 2017 r.), Rumunią (100,4 mln zł wobec 83,4 mln zł), Czechami (56,0 mln zł wobec 53,3 mln zł) i Holandią (52,6 mln zł).

Wykres 21. Główni partnerzy w obrotach handlu zagranicznego jabłkami w 2018 r.

Chart 21. Main partners in the foreign trade turnover of apples in 2018

W obrotach z grupami krajów EFTA i Pozostałe saldo obrotów handlowych wykazało niewielkie wahania w stosunku do roku 2017 i kształtowało się na poziomie 20,0 mln zł i 214,2 mln zł wobec odpowiednio 16,6 mln zł i 201,2 mln zł przed rokiem. W grupie państw EFTA eksport jabłek skierowany był głównie do Norwegii, a saldo wynosiło 18,0 mln zł.

Do największych importerów polskich jabłek z grupy państw Pozostałe w 2018 r. należały: Egipt, Jordania, Serbia i Indie.

W strukturze wartościowej handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi dominowały, podobnie jak w latach poprzednich, produkty przemysłu spożywczego. W 2018 r. wartość importowanych **przetworów spożywczych** (wg nomenklatury CN) w cenach bieżących wzrosła w skali roku o 1,5% i wynosiła 10,4 mld EUR. Dynamika wartości eksportu przetworów spożywczych była wyższa niż importu (5,3%) i wyniosła 17,9 mld zł wobec 17,0 mld zł rok wcześniej. Przychody ze sprzedaży tych produktów stanowiły ponad 86% wartości eksportu polskiego sektora rolno-spożywczego i miały jak zwykle zasadniczy wpływ na rozmiary generowanej nadwyżki. W 2018 r. znaczną nadwyżkę eksportową uzyskano w handlu zagranicznym produktami mleczarskimi i wyrobami cukierniczymi. Dodatnie saldo wymiany odnotowano również dla: soków owocowych i warzywnych, produktów paszowych, cukru, piwa oraz tłuszczów zwierzęcych.

Uwagi metodologiczne

1. Źródła i zakres danych

Wielkość produkcji roślinnej obliczono na podstawie:

- wyników czerwcowych badań reprezentacyjnych w zakresie powierzchni zasiewów,
- wyników reprezentacyjnych badań plonów i zbiorów oraz ocen i ekspertyz rzeczoznawców GUS, sprawozdań statystycznych (badanie pełne) z gospodarstw państwowych, spółdzielczych i pozostałych.

Dane o **produkcji zwierzęcej** opracowano na podstawie sprawozdawczości (badanie pełne), wyników badań reprezentacyjnych z zakresu pogłowia zwierząt i produkcji zwierzęcej oraz szacunków.

Dane o produkcji **żywca rzeźnego** obejmują skup zwierząt rzeźnych (pomniejszony o zwierzęta wyselekcjonowane do dalszego chowu), sprzedaż targowiskową zwierząt rzeźnych oraz ubój z przeznaczeniem na spożycie naturalne. Produkcja żywca rzeźnego zbilansowana jest importem i eksportem żywych zwierząt.

Informacje o **cenach skupu produktów rolnych** dotyczą danych meldunkowych o skupie realizowanym przez osoby prawne i samodzielne jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej z uwzględnieniem skupu realizowanego przez osoby fizyczne o wartości co najmniej 10 tys. zł.

Źródłem informacji o **cenach produktów rolnych i zwierząt gospodarskich uzyskiwanych przez rolników na targowiskach** są miesięczne notowania cen dokonane przez ankierów na wytypowanych (ok. 440) targowiskach.

Przy ustalaniu produkcji rolniczej w **cenach bieżących** przyjęto:

- dla skupu, spożycia naturalnego oraz przyrostu pogłowia zwierząt gospodarskich – ceny skupu płacone przez podmioty gospodarcze skupujące produkty rolne bezpośrednio od producentów rolnych (bez podatku od towarów i usług),
- dla sprzedaży targowiskowej – ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach,
- dla zużycia produkcyjnego i zapasów produktów roślinnych – ceny skupu pomniejszone o 5%.
- Podstawowe źródła informacji dotyczące handlu zagranicznego:
- zgłoszenia celne obowiązujące przy rejestracji obrotów z krajami spoza UE, w ramach systemu **EXTRASTAT**,
- deklaracje **INTRASTAT** dla przywozu i wywozu składane przez osoby fizyczne lub prawne będące podatnikami podatku od towarów i usług (VAT), dla ewidencji obrotów z krajami UE.

Wartość importu została wykazana na warunkach **cif** port polski lub **franco** granica polska, tzn. łącznie z kosztami transportu i ubezpieczenia do granicy polskiej. **Wartość eksportu** została podana na bazie **fob**, tj. na warunkach franco granica lub fob port kraju dostawcy.

Dane dotyczące obrotów według grup krajów oraz poszczególnych krajów wykazano:

- w imporcie – według kraju pochodzenia,
- w eksporcie – według kraju przeznaczenia.

W publikacji zaprezentowano dane o obrotach handlu zagranicznego według następujących grup krajów:

- **Unia Europejska**, tj. Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja wraz z Monako i departamentami zamorskimi (Reunion, Gwadelupą, Martyniką, Gujaną Francuską), Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Portugalia, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy;
- **Euroazjatycka Unia Gospodarcza**, tj. Armenia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan i Rosja;
- **EFTA**, tj. Islandia, Liechtenstein, Norwegia wraz ze Svalbard i Jan Mayen, Szwajcaria;
- **Pozostałe**, tj. wszystkie kraje, które nie należą do wcześniej wymienionych grup krajów.

Do opracowania publikacji wykorzystano informacje z:

- bazy danych ONZ – Comtrade (<https://comtrade.un.org/data>) w zakresie wartości importu, eksportu towarów rolnych w USD wg nomenklatury SITC rev.4
- bazy danych Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade-in-goods/data/database>) w zakresie wartości importu, eksportu towarów rolnych w EUR wg nomenklatury SITC rev.4

2. Objasnienia podstawowych pojec

Globalna produkcja rolnicza obejmuje:

- produkcję roślinną, tj. surowe (nie przetworzone) produkty pochodzenia roślinnego (zbiory danego roku),
- produkcję zwierzęcą, tj. produkcję żywca rzeźnego oraz surowych (nieprzetworzonych) produktów pochodzenia zwierzęcego i przyrost wartości pogłowia zwierząt gospodarskich (inventarza żywego – stada podstawowego i obrotowego) do którego zaliczono: bydło, trzodę chlewną, owce, konie, drób, kozy i króliki.

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach.

Od 2004 r. w produkcji rolniczej (globalnej i towarowej) uwzględniono naliczone za dany rok płatności uzupełniające do powierzchni upraw m. in.: chmielu, tytoniu, zbóż, roślin oleistych, strączkowych i roślin przeznaczonych na paszę.

Na potrzeby publikacji, w części dotyczącej **obrotów handlu zagranicznego** uwzględniono dwie klasyfikacje, tj. Nomenklaturę Scaloną, w skrócie CN oraz Międzynarodową Standardową Klasyfikację Handlu, w skrócie SITC.

Zgodnie z ww. nomenklaturami do artykułów rolno-spożywczych zaliczono następujące grupy towarów:

- według CN
 - towary rolno-spożywcze pochodzenia roślinnego,
 - towary rolno-spożywcze pochodzenia zwierzęcego,
 - tłuszcze, oleje i przetwory spożywcze, które są towarami zarówno pochodzenia roślinnego, jak i zwierzęcego,
- według SITC
 - żywność i zwierzęta żywe,
 - napoje, tytoń i wyroby tytoniowe,
 - tłuszcze roślinne i zwierzęce.

Przy prezentacji wskaźników pokazujących polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi na tle obrotów światowych, w tym UE, zastosowano SITC.

Za **kraj pochodzenia** uważa się kraj, w którym towar został wytworzony, obrobiony lub przerobiony i w tym stanie nadszedł do polskiego obszaru celnego.

Za **kraj przeznaczenia** przyjmuje się kraj konsumpcji, tj. kraj, w którym towar zostanie ostatecznie zużyty.

Szczegółowe wyjaśnienia metodyczne zawarte są w rocznikach branżowych –Roczniku Statystycznym Handlu Zagranicznego i Roczniku Statystycznym Rolnictwa.

W zakresie **spożycia niektórych artykułów konsumpcyjnych** do przeliczeń przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 VI.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą różnić się od podanych wielkości „ogółem”.

Methodological notes

1. Sources and scope of data

The size of crop production was calculated based on:

- results of June representative surveys in the terms of sown area,
- results of representative yield and harvests surveys, opinions and assessments of Statistics Poland experts as well as statistical reports (full survey) from state-owned, co-operative and other farms.

Data on animal production were compiled on the basis of reporting (full survey), results of sample surveys in the area of livestock population and animal production, and estimates.

Data on the production of **animals for slaughter** include procurement of animals for slaughter (reduced by animals selected for further breeding), marketplace sale of animals for slaughter and slaughter for the purpose of natural consumption. The production of livestock is balanced with the import and export of live animals.

Information on **procurement prices of agricultural products** concerns the data on procurement carried out by legal persons and independent organizational units without legal personality, taking into account the procurement carried out by natural persons with a value of at least PLN 10,000 zł. The source of information on **prices of agricultural products and livestock obtained by farmers at marketplaces** are monthly price quotations made by interviewers on selected marketplaces (around 440).

When determining agricultural production in **current prices**, the following were assumed:

- for procurement, own consumption and increases in farm animal stock – procurement prices paid by economic entities purchasing agricultural products directly from agricultural producers (excluding value added tax),
- for marketplace sales – prices received by farmers at marketplaces,
- for production use and stocks of products of plant origin – procurement prices less 5%;

Basic sources of information on foreign trade:

- customs declarations applicable to the registration of turnover with non-EU countries within the **EXTRASTAT** system,
- **INTRASTAT** declarations for import and export made by natural or legal persons who are taxpayers of value added tax (VAT), for turnover records with EU countries.

Value of import is calculated on **CIF** Polish port or **franco** Polish frontier basis, e.g. including costs of freight and insurance to Polish frontier. **Value of export** is calculated on **FOB** basis, e.g. franco Polish frontier or FOB country of consignor

Data concerning turnovers broken down by groups countries or particular countries were presented:

- in imports – by country of origin
- in exports – by country of destination.

In this publication data on foreign trade turnover is presented according to the following groups of countries:

- **European Union:** Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Croatia, Denmark, Estonia, Finland, France including Monaco and the French overseas departments (Reunion, Guadeloupe, Martinique and French Guiana), Greece, Spain, Ireland, Lithuania, Luxembourg, Latvia, Malta, Netherlands, Germany, Portugal, Czech Republic, Romania, Slovakia, Slovenia, Sweden, Hungary, United Kingdom, Italy;
- **Eurasian Economic Union:** Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russian Federation;
- **EFTA:** i.e. Iceland, Liechtenstein, Norway including Svalbard and Jan Mayen, Switzerland;
- **Other,** i.e. all countries that do not belong to the aforementioned groups of countries.

The following data was used to develop the publication:

- the UN database – Comtrade (<https://comtrade.un.org/data> in terms of value of import and export of agricultural commodities in USD according to the nomenclature SITC rev.4 .
- from the Eurostat database <https://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade-in-goods/data/database>) in terms of value of import and export of agricultural commodities in EUR according to the SITC nomenclature rev.4 -

2. Explanations of the basic concepts

Gross agricultural output includes:

- crop output, i.e., raw (not processed) products of plant origin (harvests for a given year);
- animal output, i.e., production of animals for slaughter, raw (not processed) products of animal origin as well as the increase in farm animal stock (livestock – the basic and working herd), which include: cattle, pigs, sheep, horses, poultry, goats and rabbits.

Agricultural market output is the sum of sales of agricultural products for procurement and at market-places. Since 2004 in agricultural output (gross and market) accounted for the given year supplementary payments for the area of crops, among others: hops, tobacco, cereals, oilseeds, legumes and plants intended for fodder were included.

For the purposes of the publication, in the part concerning **foreign trade turnover**, two classifications were included, ie Combined Nomenclature, abbreviated as CN and International Standard Classification of Trade, abbreviated as SITC.

According to the above-mentioned nomenclatures for agri-food products included the following groups of goods:

- according to the CN
 - agri-food products of plant origin,
 - agri-food products of animal origin,
 - fats, oils and food preserves that are both of plant and animal origin goods,
- according to the SITC:
 - food and live animals
 - beverages and tobacco
 - oils, fats and waxes animal and plant (in brief plant and animal oils).

The SITC was used to present indicators showing Polish foreign trade of agri-food products against the background of world trade turnover, including the EU one.

The **country of origin** is considered to be the country in which the product was manufactured, processed or converted and in this condition it came to the Polish customs territory.

The country of consumption is taken as the **country of destination**, i.e. the country in which the good will eventually be used.

Detailed methodological explanations are contained in sectoral yearbooks - the Statistical Yearbook of Foreign Trade and the Statistical Yearbook of Agriculture.

In the scope of **consumption of some consumer goods**, the number of population as at 30 VI was used for recalculation.

Due to the electronic method of data processing, in some cases component totals can differ from the amount given in the item „total“.